

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong: Hoe gaan we ermee om?

Naam: Laurette Beerlage
Studentnummer: 2340194
Opleiding: Master Special Educational Needs
Begeleider(s): A. Riezebos- de Groot en A. Bouman
Datum: Augustus 2014
Aantal woorden eigen tekst: 10.752

Inhoud

Samenvatting:.....	3
Inleiding	9
Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling.....	5
1.2 Probleemsituatie onderzoeksschool:.....	10
1.3.1 Doel in het onderzoek:	6
1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen:.....	6
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	7
2.1 Uitleg van enkele termen:	12
2.2 Hoogbegaafdheid:.....	12
2.3 Ontwikkelingsvoorsprong:.....	8
2.4 Signaleren:.....	14
2.5 Compacten en Verrijken:	9
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	11
3.1 Onderzoeksparadigma:	11
3.2 Onderzoeksstrategie:	11
3.3 Deelnemers:.....	17
3.4 Onderzoeksmethoden:.....	17
3.5 Ethische aspecten:	16
Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten.....	18
Verzamelde data deelvraag 1a:	18
Verzamelde data deelvraag 1b:	23
Hoofdstuk 5: Conclusie	26
5.1 Conclusie deelvraag 1a verbinden met theorie:	26
5.2 Conclusie deelvraag 1b verbinden met theorie:.....	27
5.3 Conclusie onderzoeksvraag:	27
5.4 Kritische reflectie op de methodologie:	28
5.5 Professionele context:	28
Hoofdstuk 6: Reflectie.....	34
6.1 Reflectie op het onderzoeksproces:.....	29
6.2 Reflectie op professionele ontwikkeling:	30
Literatuurlijst	33

Bijlage 1	36
Bijlage 2:.....	42
Bijlage 3	39
Bijlage 4.....	45
interview met basisschool X.....	45
Interview met360grView	44
Interview metEureka	51
Workshop Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG)	54
Workshop Onderwijs Maak Je Samen (OMJS).....	58
Bijlage 5	62
Bijlage 6.....	79
Bijlage 7	84
Bijlage 8.....	87
Bijlage 9	88
Bijlage 10	89
Bijlage 11	104
Verwerkingsopdracht BGF2.....	107
Bijlage 1:	111
Bijlage 2:	112
Bijlage 3:	115
Bijlage 5	118
Bijlage 6:	119
Verwerkingsopdracht RWA	121
Bijlage 1:	130
Bijlage 2:	126

Samenvatting:

Ik heb als onderwerp voor mijn onderzoek kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong gekozen.

In de praktijk heb ik gemerkt dat juist naar kleuters met een ontwikkelingsachterstand veel zorg uitgaat maar dat aandacht voor de emotionele en intellectuele behoefte, van kinderen met een hogere begaafdheid, in hun ontwikkeling minstens net zo belangrijk moet worden gevonden. Leerkrachten op de onderzoeksschool geven toe eigenlijk te weinig kennis van deze doelgroep te hebben waardoor het risico van een niet-optimale begeleiding van deze kleuters op de loer ligt.

De onderzoeksvraag heb ik aan de voorkant als volgt geformuleerd:

“Op welke wijze kan ik in de klas kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tijdens zelfstandig werken, zo optimaal mogelijk begeleiden zodat zij aangesproken worden op hun niveau van begaafdheid?”

Mijn onderzoeksstrategie heb ik als volgt opgesteld:

- Theoretisch onderzoek
- Veldonderzoek door middel van interviews en workshops (inductief én deductief)
- Persoonlijk onderzoek in mijn eigen klas voor wat betreft geschikte werkvormen.

Bij mijn theoretische onderzoek blijkt dat er nog niet zoveel evidence-based informatie voorhanden is en dat er tijdens het raadplegen van bronnen vaak bij dezelfde bronnen uitkomt. Door mijn verslag heen is dan ook veelvuldig de naam van Gardner of de Taxonomie van Bloom terug te lezen, als een vrij bekend en algemeen expertisebron.

In het veld kijkend naar “good-practices” wanneer het gaat om technieken en methodieken van signalering of begeleiding, is er vrij veel voorhanden. Op een aantal aspecten zijn de professionals het met elkaar eens zoals de veel voorkomende kenmerken van deze leerlingen. Daarnaast zijn er juist ook veel persoonlijke keuzes, van een individuele leerkracht, school of expertisecentrum, welke de doorslag geven in de te kiezen benadering. Een goed voorbeeld van deze individuele keuzes is bijvoorbeeld de Taxonomie van Bloom (1956) waarbij bijna alle bronnen deze gebruiken in de oorspronkelijke vorm terwijl de herziene versie (Anderson & Krathwohl, 2001) niet werd ingezet.

Ik constateer dan ook dat:

Het goed is de methode van verrijking af te stemmen op de behoefte van de individuele leerling en dat deze ook goed te variëren is binnen een klas. Bij de in te zetten methoden voor bijvoorbeeld de signalering adviseer ik om juist wel eenduidigheid na te streven op een school.

Als ik dus iets mag noemen wat in aanmerking komt voor vervolgonderzoek zou mijn aanbeveling dan ook gaan over meer afstemming van te gebruiken methoden/technieken binnen de sector of minimaal de eigen school.

Door de data verzameling met elkaar te integreren kom ik tot de beantwoording van de hoofdvraag, ook al blijkt in de praktijk het onderwerp zeer breed te zijn. Tegelijk ben ik tijdens mijn onderzoek nog meer doordrongen geraakt van de absolute noodzaak om aandacht te hebben voor deze groep leerlingen omdat de kans bestaat dat leerlingen die dusdanig gaan onderpresteren dat we zelf de doelgroep met een ontwikkelingsachterstand aan het voeden zijn (Drent & Van Gerven, 2004).

Inleiding

Het onderzoek vindt plaats op een reguliere basisschool waar 300 leerlingen op zitten. Sinds december 2012 ben ik hier werkzaam en sta ik voor de klas in groep 1-2. Naast het lesgeven begeleid ik de leerlingen individueel of in groepjes. Ik neem toetsen af, observeer, verwerk ze in een leerlingvolgsysteem, maak groepsplannen en voer gesprekken met ouders.

Binnen de toets PGO toon ik aan dat ik zelfstandig onderzoek kan doen waarbij ik een reflectief onderzoekende houding inzet. Tijdens het onderzoek zet ik de competenties: interpersoonlijk, pedagogisch, samenwerken met collega's/en de omgeving, en reflectie in. Ik geef aan waar de verdieping zit aan de hand van de acht basisdimensies (De Bruïne, Claasen, Schuman, Siemons, & Van Velthooven, 2011). Zie hoofdstuk zes.

Critical Friends en de beoordelaar van de vorige toets wezen mij erop dat ik beschrijvend schrijf en dat ik de tekst meer moet concretiseren. Dit aandachtspunt is mij ook bekend. Tijdens deze toets heb ik hieraan gewerkt door in hoofdstuk vier en vijf zo concreet mogelijk de conclusies te weergeven. Voor het uitwerken van de verwerkingsopdrachten heb ik de module 'Leerstofgerelateerde interventies/leerarrangementen begaafdheid' (BGF2) ingezet in hoofdstuk 2 en heeft de module 'Basisvaardigheden rekenen/wiskunde en automatiseringsprocessen' (RWA2) een belangrijke rol gespeeld tijdens het praktijkonderzoek, zoals het niveau bepalen van de leerlingen. Een positief aspect is het weergeven van mijn onderliggende waarden en overtuigingen, volgens de feedback van de vorige toets. Een volgende stap is nu om mijn visie uit te diepen. Zie hiervoor hoofdstuk zes.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding:

In het vorige schooljaar heb ik mij in de kleuterklas voornamelijk gericht op de begeleiding van de kleuters met een ontwikkelingsachterstand. Op de onderzoeksschool maken zij voor deze leerlingen gebruik van handelingsplannen, materialen en methodes waardoor leerkrachten een optimale begeleiding kunnen geven. Mijn klassenmanagement is hierop aangepast waardoor ik gestructureerd werk en er een veilige omgeving gecreëerd kan worden, wat een positief effect kan hebben op de leerprestaties van leerlingen (Marzano, 2003). Leerlingen die in hun ontwikkeling voorlopen en goede resultaten halen, worden in het groepsplan geclusterd bij 'verdieping' en is er sinds dit jaar een beleidsplan opgesteld voor hoogbegaafde leerlingen. Voor de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zijn er nog geen duidelijke afspraken gemaakt over aanschaf van materialen en methodes om begeleiding hierop aan te passen. In de praktijk is het voor mij dan ook niet duidelijk op welke manier ik hen kan begeleiden. Voornamelijk tijdens zelfstandig werken weet ik niet hoe ik hen moet uitdagen en welke middelen of leerkrachtvaardigheden ik in kan zetten.

1.2 Probleemsituatie onderzoeksschool:

Op de onderzoeksschool vormen enkele collega's een werkgroep voor hoogbegaafde leerlingen. Sinds december 2013 hebben zij voor deze doelgroep een beleidsplan opgesteld. In dit plan willen zij voornamelijk werken aan de basisvoorwaarden 'betrokkenheid' en 'welbevinden'. Om hieraan te voldoen willen zij de executieve functies inzetten. Dit zijn vaardigheden die een leerling in staat stelt om een doel te kunnen behalen (Dawson & Guare, 2009). De betrokkenheid willen zij vergroten door op verschillende niveaus te werken en aandacht te hebben voor de meervoudige intelligenties. Hoe leerkrachten dit vorm kunnen geven voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong staat nog niet vast in het beleidsplan, zie voor het beleidsplan bijlage 1.

Uit onderzoek onder 160 leerkrachten in Nederland blijkt dat 25% beschikt over voldoende kennis omtrent kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (Houten van & Lagerweij, 2009). Deze uitslag heeft mij nieuwsgierig gemaakt of de kleuterleerkrachten, van de onderzoeksschool, vinden dat zij genoeg kennis hebben omtrent kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Hiervoor heb ik een lijst met vragen opgesteld (zie bijlage 2). Uit deze vragenlijst is gebleken dat alle vijf de leerkrachten van de onderbouw behoefte hebben aan meer kennis omtrent begeleiding van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Op de vraag of zij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen signaleren geven zij alle vijf aan dat zij dit inderdaad kunnen met behulp van een registratiesysteem en open observatie in de klas. Op dit moment begeleiden zij deze leerlingen 'eigen inzicht'. Bijvoorbeeld bij ontwikkelingsmaterialen stellen leerkrachten hogere eisen aan het materiaal. Er is wel behoefte aan meer structuur om deze leerlingen te begeleiden in de klas. De teamcoördinator van de onderbouw geeft aan: *"Het gaat mijns inziens om de professionalisering van de leerkracht. Daar zijn we op school volop mee bezig"*.

De aanleiding en de probleemsituatie van de onderzoeksschool vormen een kader waarbinnen het onderzoek wordt uitgevoerd.

1.3.1 Doel in het onderzoek:

Aan het einde van mijn onderzoek weet ik op welke wijze ik kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong moet begeleiden tijdens het zelfstandig werken. Door deze begeleiding stimuleer ik de ontwikkeling van de leerlingen en zullen zij zich prettiger gaan voelen op school (Gerven van, 2013). Ik wil de focus leggen op de begeleiding tijdens het zelfstandig werken omdat daar mijn handelingsverlegenheid het grootst is. Daarnaast kan ik collega's meer kennis en structuur bieden over het begeleiden van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

1.3.2 Doel van het onderzoek:

Na het bereiken van het doel *in* het onderzoek kan ik de kennis en structuur vergroten, van leerkrachten van groep 1/2, over het begeleiden van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong geven.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen:

Onderzoeksvraag:

Op welke wijze kan ik in de klas kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, tijdens zelfstandig werken, zo optimaal mogelijk begeleiden zodat zij aangesproken worden op hun niveau van begaafdheid?

Deelvragen:

1a. Welk leerkrachtgedrag kan ik inzetten bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tijdens begeleiding?

1b. Welke werkvormen zijn geschikt om te gebruiken in mijn klas voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk behandel ik voor mij de belangrijkste theorieën omtrent mijn onderzoek over het onderwerp: kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

2.1 Uitleg van enkele termen:

- **Ontwikkelingsvoorsprong:** In mijn verslag spreek ik over een ontwikkelingsvoorsprong en niet over hoogbegaafdheid bij kleuters. Om een leerling van vier-zes jaar hoogbegaafd te noemen is lastig omdat de meting niet betrouwbaar is; de ontwikkeling van deze leerlingen loopt niet lineair en kan in grote sprongen vooruit gaan of ineens stilstaan. Echter kunnen kleuters wel prestaties leveren op begaafd niveau (Drent & Van Gerven, 2004, Van Gerven, 2009)¹.
- **Leerkrachtgedrag:** Hieronder versta ik het klassenmanagement (controledimensie), dus alle maatregelen om een leer- en leefklimaat te creëren, en de emotionele afstand (nabijheidsdimensie) tussen leerkracht en de leerlingen zoals luisteren naar de leerlingen of vragen naar hun mening (Kippersluis & Wessels, z.d.)
- **Werkvormen:** Doelgerichte en effectieve activiteiten om de onderwijsdoelen met leerkracht en leerling te bereiken (Hoogeveen & Winkels, 2014).

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen aanleg hebben om tot prestaties op hoogbegaafd niveau te komen (Van Gerven, 2009, 2013). Belangrijk vind ik om het proces van hoogbegaafdheid te kennen en wat daarop bij leerlingen van invloed is.

2.2 Hoogbegaafdheid:

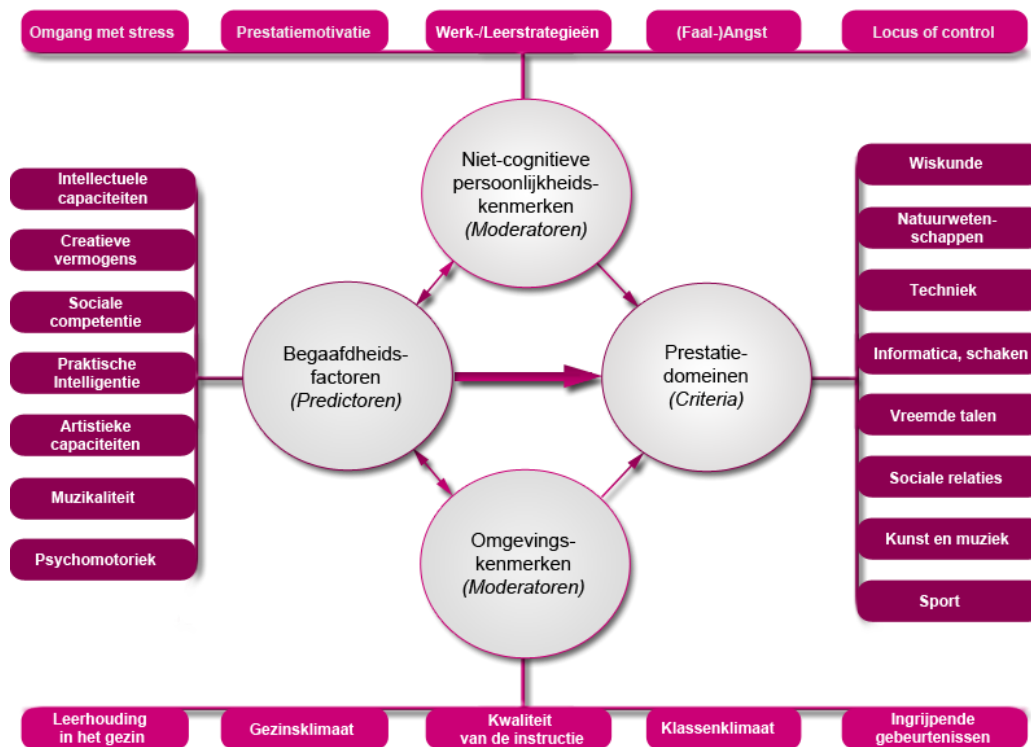
Wie zich verdiept in hoogbegaafdheid komt het model van Renzulli en Mönks (1985) veelal tegen. Dit zogenaamde drie-componenten-model geeft aan waarmee een kind tot grote prestaties kan komen, zoals een hoge intellectuele capaciteit, doorzettingsvermogen en creativiteit (Hooft, 2007) (zie bijlage 3). Daarnaast zijn de factoren van de omgeving van de leerling, zoals school, vrienden en gezin van invloed op het tot uiting komen van hoogbegaafdheid (Buijsen-Duran, 2013). Modernere modellen zoals die van Heller (2000) en Gagné (2010) geven aan dat creativiteit eerder een *aanlegfactor* is dan een die tot uiting kan komen. Ook de intellectuele capaciteit, sociale competentie, praktische intelligentie, artistieke capaciteiten, muzikaliteit en psychomotorische vaardigheden behoren tot de aanlegfactoren die tegelijkertijd of in interactie met elkaar kunnen optreden (Gerven, 2009). Daarbij is de factor doorzettingsvermogen, zoals in het model van Renzulli en Mönks (1985), een persoonlijkheidsfactor en beschrijft Heller (2000) nog een aantal factoren: omgang met stress, presentatiemotivatie, werk- en leerstrategieën, (faal-)angst en locus of control, zie afbeelding 1. Al deze factoren spelen een rol in het al dan niet leveren van prestaties op hoogbegaafd niveau (Van Gerven, 2009).

De intelligentie bij hoogbegaafde leerlingen kan op verschillende deelgebieden zichtbaar zijn. Gardner (1983) laat ons zien dat er acht meervoudige intelligenties aanwezig zijn bij een leerling: Verbaal-linguïstisch, logisch-mathematisch, visueel-ruimtelijk, muzikaal-ritmisch, lichamelijk-kinetisch, interpersoonlijk, intra persoonlijk en natuurgericht. Zowel Heller (2000) als Gagné (2010) hanteren deze intelligenties ook in hun model. Naar mijn mening hebben alle leerlingen te maken

¹Verwerkingsopdracht BGF2

met deze persoonlijke intelligenties die bij hen passen, zoals visueel/ruimtelijk of logisch mathematisch. De externe factoren zoals het gezin, kwaliteit van instructie, klassenklimaat en ingrijpende gebeurtenissen oefenen invloed uit op de aanlegfactoren en de persoonlijkheidsfactoren, ofwel de ecologie van de leerling (Meersbergen & Jeninga, 2012). Al deze factoren bij elkaar hebben een groot effect op de output van de hoogbegaafdheid (Buijsen-Duran, 2013). Voor mijn onderzoek betekent dit dat ik invloed kan uitoefenen op de kwaliteit van instructie, het klassenklimaat en inspelen op de meervoudige intelligenties.

Afbeelding 1:

(www.talentstimuleren.nl)

2.3 Ontwikkelingsvoorsprong:

Een ontwikkelingsvoorsprong wil zeggen dat een leerling voorloopt op de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling die de gemiddelde leerling doormaakt. Echter, een leerling die een paar maanden voorloopt op andere leerlingen is daarmee niet direct anders (Van Gerven, 2009). Drent & Van Gerven (2012) geven aan dat als een kleuter een voorsprong van zes maanden of meer laat zien, dit een duidelijke indicatie kan zijn. Naast de grote stappen in hun ontwikkeling is de kwaliteit van hun aanpak ook anders dan bij het gemiddelde kind (Winner, 1996). Dit wordt veelal zichtbaar door een sterke verbale ontwikkeling. De leerlingen gebruiken moeilijke woorden, maken goede en complexe zinnen en zijn in staat om het gesprek wederkerig te laten zijn. Ze zijn dan ook nieuwsgierig naar hun omgeving, emotioneel verder ontwikkeld, ze hebben een brede belangstelling en makkelijk uit te dagen om tot ontdekken te komen (Van Gerven, 2009).² Tijdens deze ontdekking blijkt vaak hun scherp waarnemend vermogen: 'Waarom worden mensen ziek? En leeft een appel nog als je hem eet?' Het vermogen tot abstract denken en hun grote woordenschat helpt hen hierbij. Naast dat zij

²Verwerkingsopdracht BGF2

nieuwe stof onthouden, kunnen zij deze ook toepassen in andere situaties. De omgeving, zoals de ouders, moeten ook de kenmerken herkennen voordat het een betrouwbare indicatie is (Van Gerven, 2013). Hiermee vind ik dat Van Gerven (2013) een belangrijke opmerking maakt. Ouders zijn in mijn ogen ervaringsdeskundige van hun kind en een kind leert ook op allerlei plaatsen buiten de school. Belangrijk dus om vanaf het begin van signalering de omgeving op de hoogte te houden van mijn overwegingen en beslissingen. Ouders kunnen vaak bij de geboorte al een snelle ontwikkeling zien, bv snel kruipen of lopen (Van Gerven, 2013).

Niet iedere leerling loopt in zijn voorsprong even ver vooruit, in veel gevallen blijkt de voorsprong van tijdelijke aard (Drent & Van Gerven, 2004). Als het gaat om een tijdelijke voorsprong ben ik van mening dat een leerkracht het onderwijs moet afstemmen op het ontwikkelingsniveau en de instructiebehoeften van de leerling (Van Vugt en Wösten, 2004)³. Voor mijn onderzoek betekent het dat ik kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong moet leren herkennen, op zoek moet gaan naar signaleringsinstrumenten en in gesprek moet gaan met ouders op het moment dat ik vermoed dat een leerling een ontwikkelingsvoorsprong heeft⁴.

2.4 Signaleren:

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kijken intens uit naar het moment waarop ze naar school mogen. Dit moment wordt door hen ervaren als hét spanningsmoment (Koenders, 2007). Ze verheugen zich op het leren lezen, schrijven en rekenen. Als er niet aan deze verwachtingen wordt voldaan kan dit een diepe teleurstelling voor hen zijn. Vaak uit zich dit in lichamelijke klachten, divers probleemgedrag, zoals clownesk gedrag of boze buien, of aanpassing aan de groepsnorm (Van Gerven, 2009). Voor de leerkracht kan dit een probleem worden met als gevolg dat er geen goede begeleiding wordt gegeven omdat men niet weet wat het achterliggende probleem is. Drent & Van Gerven (2004; 2009) en Mooij (2007) zijn van mening dat het signaleren in de eerste zes weken van de basisschool moet plaatsvinden en dat dit begint bij een intakegesprek met de ouders (Van Gerven, 2009). De handelingen die ik als leerkracht op dit moment kan uitvoeren om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren zijn: observeren aan de hand van de methode de KIJK, toets resultaten bekijken en een gesprek met de ouders. Naar mijn mening zijn dit te weinig instrumenten om een betrouwbaar beeld te krijgen van een voorsprong. Voor mijn onderzoek betekent dit dat ik op zoek moet gaan naar meerdere signaleringsinstrumenten waar de onderzoeksschool een keuze uit kan maken om zo betrouwbaar mogelijk te kunnen signaleren en eventueel onderpresteerders eruit te halen. Het SiDi-R-protocol en het Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) wordt door Van Gerven (2009) gezien als een geschikt signaleringsprotocol. Als een school hiervoor kiest vind ik dat er onderzoek gedaan moet worden of dit bij de visie en missie van de school past. Het gebruik van het DHH vergt tijd en energie (www.kennisbank.nl).

2.5 Compacten en Verrijken:

Voordat er verrijking aangeboden wordt, is het belangrijk te weten wat het ontwikkelingsniveau van de leerling is, wordt de leerstof geselecteerd die de leerling al beheerst, worden er activiteiten bedacht welke passend zijn bij het ontwikkelingsniveau en worden er leerdoelen vastgesteld (Van Gerven, 2009, Drent & Van Gerven, 2012). Dit is compacten. Compacten en verrijken zijn niet los van elkaar te zien. Uitgangspunt bij verrijken is het vaststellen van het denkniveau van de leerling. Om dit

³ Verwerkingsopdracht RWA2

⁴ Verwerkingsopdracht RWA2

te kunnen bepalen is het model van Bloom (1956) te gebruiken. De eerste drie denkniveaus zijn de meest gebruikte niveaus in het reguliere onderwijs. Voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong worden de laatste drie niveaus ingezet: analyse, synthese en evaluatie (Bloom, 1956). De bestaande opdrachten worden aangepast zodat de leerlingen uitgedaagd worden om op een hoger denkniveau te presteren en te reiken naar de zone van naaste ontwikkeling, waar ook een gezonde portie frustratie bij hoort (Van Gerven, 2009). Van Gerven (2013) biedt de 'denksleutels' aan, afkomstig van WSNS Veghel, die leerlingen aanzet tot creatief, analytisch en praktisch denken (www.wsnsveghel.nl). De werkgroep hoogbegaafdheid kiest ervoor om de Taxonomie van Bloom (1956) in te zetten. Een herschreven versie hiervan is afkomstig van Anderson & Krathwohl (2001) en wordt 'A model of learning objectives' genoemd. Dit model laat vaardigheden zien van de meest essentiële tot de meest complexe. Binnen elke dimensie zijn er meer uitgebreide en specifieke leerdoelen (Anderson & Krathwohl, 2001). Zie bijlage 3. In mijn praktijkonderzoek zal ik dit model gebruiken om leerdoelen meer te specificeren.

Om de leerlingen zich te laten ontplooiën op hun eigen niveau is het zaak om activiteiten aan te bieden die de leerlingen op hun intelligentie aanspreken. De acht intelligenties van Gardner (1983)⁵ kunnen gebruikt worden als uitgangspunt (Van Gerven, 2009). Dit zou kunnen betekenen dat er binnen een les gedifferentieerd kan worden voor alle leerlingen. Een leerkracht zou zijn eigen methode tot op zekere hoogte los moeten laten. Let erop dat de leerlingen niet wordt geïsoleerd van de andere leerlingen, dat er gebruik wordt gemaakt van open opdrachten en reflectie (Van Gerven, 2013). Ik zou er zelf voor kiezen om de activiteiten in de methode aan te houden en op bepaalde onderdelen aan te passen. Dit zal meer voorbereidingstijd van een leerkracht vragen maar de kennis kan op verschillende ontwikkelingsgebieden worden bereikt waardoor leerlingen de leerstof eerder als nuttig ervaren (Termeer, 2007)⁶.

⁵Verwerkingsopdracht BGF2

⁶Verwerkingsopdracht RWA2

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk wordt de verdere opzet van het onderzoek beschreven. De theorie krijgt meer diepgang zodat er straks antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag. In dit hoofdstuk wordt de aanpak beschreven en met welke ethische aspecten rekening moest worden gehouden.

3.1 Onderzoeksparadigma:

Mijn doel was om de begeleiding voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te verbeteren op mijn onderzoeksschool, op zowel theoretisch- als op praktijkgebied.

Om de theorie te verdiepen heb ik gebruik gemaakt van:

- Interviews met twee instanties
- Een interview met een leerkracht die in de praktijk werkt met kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong
- Twee workshops met als onderwerp: kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Volgens Berliner (2001) kunnen experts een uitgebreide repertoire aan kennis hebben en een groter gevoel voor de context.

Op het gebied van de praktijk wilde ik mijn eigen handelen als leerkracht verbeteren door vernieuwende inzichten in te zetten in mijn klas. Zo wilde ik de kloof tussen theorie en praktijk overbruggen. Ik werk daarmee vanuit het kritisch-emancipatorische onderzoeksparadigma (De Lange, Schuman & Montessori, 2011). Dit paradigma is verankerd in praxis. Er wordt namelijk door een theoretisch concept naar de werkelijkheid gekeken door het onderwijs op de onderzoeksschool te analyseren: kijken naar het bestaande onderwijs, hoe ik vind dat het zou moeten zijn en hoe ik denk dit te kunnen realiseren (Ponte, 2012).

Ik heb interviews, observaties en een kritische blik als professional gebruikt. De keuze is hierdoor op een kwalitatief onderzoek gevallen. Hoe ik de gegevens ga analyseren wordt in paragraaf 3.4 uitgelegd (zie blz. 16).

3.2 Onderzoeksstrategie:

Voor het onderzoek ben ik op zoek gegaan naar een werkwijze waarbij ik kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kan begeleiden. Ik verwacht dat het verbeteren van de begeleiding een positieve stimulans geeft tijdens de ontwikkeling van deze leerlingen. De deelvragen hebben zowel betrekking op het bestuderen van de theorie en het verzamelen van data (onderzoeksdeel), als op het uitvoeren van activiteiten om mijn handelen te verbeteren en iets nieuws aan toe te voegen (handelingsdeel). Door een systematische aanpak zoals probleemstelling definiëren, onderzoek doen naar gegevens, analyseren, evalueren, opstellen van een handelingsplan, uitvoeren van dit plan en opnieuw evalueren heeft dit geleid tot een cyclisch proces. Hierdoor valt mijn onderzoek binnen het actieonderzoek (de Lange et al., 2011).

Ik heb mij gerealiseerd dat ik rekening moest houden met tijdsdruk en middelen. Het moest op een realistisch en hanteerbaar niveau uitgevoerd worden. Vaardigheden die ik hier moest inzetten zijn organiseren, loslaten, afstand nemen, met onzekerheid omgaan, terugkeren naar eerdere fasen van het onderzoek en handelingen bijstellen. Voor mij lag de uitdaging erin om met onzekerheden om te gaan, loslaten en het doorlopen van het cyclische proces (de Lange et al., 2011). Ik ben tot de conclusie gekomen dat het bijhouden van een dagboek mij een houvast kan geven. Door na te

denken over de activiteiten die ik wil doorlopen en deze achteraf te reflecteren, zorg ik ervoor dat ik mijn handelen kan verantwoorden en verhelderen (Ponte, 2012). Het bijhouden van een dagboek wordt in paragraaf 3.4 verder uitgelegd.

3.3 Deelnemers:

Doelgroep:

Het doel **van** dit onderzoek was om de kennis en structuur, met betrekking tot de begeleiding van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, te vergroten voor leerkrachten van groep 1/2. Mijn doelgroep zijn de leerkrachten van groep 1/2.

Profijtgroep:

De onderzoeksschool is een reguliere basisschool. In de kleuterklassen zitten ± 140 leerlingen in de leeftijd van 4 t/m 7 jaar, onderverdeeld in vier groepen. Mijn groep bestaat uit 35 kleuters en twee leerkrachten. De leerlingen die ik signaleer als 'kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong' wordt mijn profijtgroep genoemd. Het signaleren wordt ná deelvraag 1 vastgesteld om te voorkomen dat ik mijn conclusie baseer op toevallige of eenmalige indrukken, zie blz. 18 (Ponte, 2012).

3.4 Onderzoeksmethoden:

Deelvraag 1a: Welk leerkrachtgedrag moet ik inzetten bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Doel: Mijn doel met deze deelvraag was om informatie te verwerven over het signaleren en begeleiden van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Uitvoering: Ik heb drie interviews gehouden met twee kenniscentra en een leerkracht in de praktijk die haar bevindingen en informatie kan delen over het begeleiden van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Deze leerkracht werkt voor basisschool X, die qua methodes en visie gelijk zijn aan mijn onderzoekspraktijk.

De twee kenniscentra zijn Eureka en 360grView. Eureka biedt hulp aan scholen op het gebied van hoogbegaafdheid, door middel van ondersteuning door experts. 360grView is een samenwerkingsverband dat ontstaan is uit de expertgroep 'Excellentie van het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap'. Zij geven advies aan de staatssecretaris van onderwijs ten aanzien van zijn beleid ter stimulering van excellente leerlingen (www.360grview.nl).

Ik ben uitgegaan van een aantal theoretische onderwerpen die ik tijdens het interview wilde verduidelijken. De onderwerpen zijn: signalering, leerkrachtgedrag, begeleiden, verbreding en verdieping. Omdat een interview tijdrovend kan zijn heb ik alle interviews opgenomen middels een geluidsopname.

Naast de interviews heb ik twee workshops gevolgd die werden gegeven door professionals:

1. Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG), biedt handvatten voor het signaleren en begeleiden van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. 2. Onderwijs Maak Je Samen (OMJS) gaat in op de begeleiding, leerkrachtvaardigheden en organisatie in de klas voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Inductief of deductief: Voor het verzamelen van data is er niet uitsluitend gekozen voor een inductieve of deductieve wijze. De onderwerpen die in de interviews terugkomen zijn afgeleid van de theorie uit hoofdstuk twee (deductief). Voor het interview met de twee kenniscentra ben ik

begonnen met het lezen van de website van Eureka en 360grView. Aan de hand van de theorie die zij onderschrijven heb ik vragen opgesteld (deductief). Ik stelde specifieke vragen maar heb geprobeerd om ruimte vrij te laten voor de eigen mening. Ik heb bijvoorbeeld geen vragen gesteld over de herziene versie van de Taxonomie van Bloom. Zo hoop ik dat de geïnterviewde zoveel mogelijk zegt wat hij/zij werkelijk denkt en voelt. De vragenlijsten heb ik laten controleren door twee Critical Friends. Het verslag van de workshops is gecontroleerd en aangepast door een collega die mee is gegaan naar de workshops.

De data analyseren:

Uitgangspunt tijdens het analyseren zijn de woorden die de geïnterviewden en workshopsleiders gebruiken. De geluidsopname en aantekeningen van de interviews heb ik getranscribeerd. Na het transcriberen heb ik ieder verslag teruggekoppeld naar de desbetreffende persoon en de antwoorden gecontroleerd zodat de betrouwbaarheid van het onderzoek wordt vergroot (Boeije, 2005). Ik ben in de vijf uitgeschreven teksten op zoek gegaan naar uitspraken of verschijnselen en heb deze gecategoriseerd, zie bijlage 4. De stappen die ik heb ondernomen:

1. De uitgewerkte interviews en de verslagen van de workshops grondig doorlezen.
2. De uitspraken onderverdelen in categorieën (open coderen).
3. De uitgewerkte interviews en de verslagen van de workshops na laten kijken door een Critical Friend die ook de uitspraken clustert.
4. Na de gegeven feedback van de Critical Friend heb ik alle uitspraken onder elkaar gezet en ben ik gekomen tot een lijst met hoofd- en subcodes (axiaal coderen). Deze hoofd- en subcodes worden in een codeboom gezet zodat er een patroon en samenhang ontstaat tussen de verschillende uitspraken (de Lange et al., 2011).
5. De codeboom doorlezen, de belangrijkste uitspraken en categorieën laten staan en, zo nodig, samenvoegen, zie hiervoor hoofdstuk 4, blz. 22 (Ponte, 2012)
6. De uitspraken samenbrengen tot een integrale samenvatting, zie bijlage 6.

Deelvraag 1b: Welke werkvormen zijn geschikt om te gebruiken in mijn klas voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Doel: Mijn doel met deze deelvraag was om de kloof tussen de theorie en praktijk te overbruggen.

Uitvoeren: Ik heb nieuwe inzichten, voortkomend uit deelvraag 1, ingezet in de klas tijdens het zelfstandig werken door activiteiten uit te voeren met mijn profijtgroep. Inzichten en nieuwe besluiten die ingezet zijn in de praktijk worden in het onderstaand model beschreven:

Onderwerp:		Beslissing:												
Signaleren groep 1 19 leerlingen:	In groep één zitten vier leerlingen in die een voorsprong hebben op zeven of negen ontwikkelingsgebieden van minstens een half jaar. Dit is vastgesteld door middel van het registratiesysteem de KIJK. In gesprek met ouders komt naar voren dat deze leerlingen een brede belangstelling voor cijfers en letters hebben. Echter presteren deze leerlingen niet op begaafd niveau en daarom zet ik de Good-enough schaal niet in. Bij de Good-enough schaal laat je de leerling een mensentekening maken. Deze tekening wordt beoordeeld middels een puntentelling. Het aantal punten zegt iets over de ontwikkeling van een kind. Mijn collega en ik hebben afgesproken om uitdaging te bieden tijdens de kring door middel van open vragen en uitdagende opdrachten. Deze vragen kunnen worden gesteld aan de hand van de verschillende denkniveaus van de Taxonomie van Bloom⁷ (Onderwijs Maak Je Samen, 2014) <table><tr><td>Creëren</td><td>Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als.... Bedenk eens...</td></tr><tr><td>Evalueren</td><td>Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?</td></tr><tr><td>Analyseren</td><td>Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?</td></tr><tr><td>Toepassen</td><td>Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...</td></tr><tr><td>Begrijpen</td><td>Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...</td></tr><tr><td>Herinneren</td><td>Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?</td></tr></table>	Creëren	Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als.... Bedenk eens...	Evalueren	Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?	Analyseren	Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?	Toepassen	Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...	Begrijpen	Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...	Herinneren	Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?	0 leerlingen uit groep één zijn gesignaleerd als kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Deze worden verder niet meegenomen in mijn onderzoek.
Creëren	Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als.... Bedenk eens...													
Evalueren	Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?													
Analyseren	Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?													
Toepassen	Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...													
Begrijpen	Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...													
Herinneren	Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?													
Signaleren groep 2 16 leerlingen:	De volgende signaleringsinstrumenten zijn ingezet om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren in groep twee: Toetsresultaten, registratiesysteem de KIJK, de Good-enough schaal en een gesprek met de ouders. Kijkend naar de toetsresultaten taal en rekenen scoren drie van de 16 leerlingen hoog. In het rapport van de KIJK laten twee van deze drie leerlingen een ontwikkelingsvoorsprong zien. Voornamelijk op rekengebied laat leerling S een voorsprong van 12 maanden zien⁸. Daarbij heb ik de Good-enough schaal ingezet en vastgesteld dat leerling F. (6 jr, 7mnd) een tekenontwikkeling van acht jaar laat zien, en leerling S. (6 jr, 4 mnd) van zeven jaar. De leerlingen hebben allebei een grote woordenschat, ze zijn snel van begrip, kunnen grote denkstappen maken en beschikken over een goed geheugen (Van Gerven, 2008). In gesprek met ouders komt naar voren dat Leerling F. al vlot kan lezen en ze veel ziet van wat er in de klas gebeurt. Zowel leerkracht als ouders zijn erover eens dat F. de stof van groep 3 snel onder de knie zal krijgen en er mogelijk een versneld jaar naar groep 4 zal komen. Leerling S. is een echte ontdekker. Moeder geeft aan	Twee leerlingen uit groep twee zijn gesignaleerd als kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Leerling F. en leerling S. zijn de twee leerlingen die ik betrek bij mijn onderzoek en met hen zal ik verdiepingsactiviteiten uitvoeren.												

⁷Verwerkingsopdracht BGF2

⁸Verwerkingsopdracht RWA2

	dat hij thuis niet stopt met praten en dat hij alles wil weten. Ouders zijn er over eens dat de leerlingen uitdaging nodig hebben in de klas ⁹ .	
Niveau bepalen rekenen:	Om het niveau te bepalen voor leerling F. en S. neem ik het vak rekenen als voorbeeld. Ik bekijk de dossiers en noteer wat er van deze leerlingen al bekend is. Omdat zij voorlopen op het gebied van rekenen/wiskunde, kan ik hen activiteiten aanbieden waarbij de leerlingen reiken naar de zone van naaste ontwikkeling. Ik besluit om een diagnostisch gesprek te voeren om vast te stellen waar de leerlingen hulp bij nodig hebben. Dit doe ik aan de hand van het drieslagmodel. Dit model laat het proces zien van het probleemoplossend handelen tijdens de som. Leerling F. (6 jr, 7mnd): haar sterke kant ligt bij de context, de bewerking en de oplossing. Het proces tussen oplossing en context slaat zij over, het reflecteren. Leerling S. (6 jr, 4 mnd): zijn sterke kant ligt bij de uitvoering tussen het bewerken van de som en de oplossing. Het proces tussen context en de bewerking, het plannen, slaat hij over en het reflecteren¹⁰.	Om leerling S. te helpen met plannen, bedenk ik een activiteit waarbij hij moet nadenken over de context en het oplossen van het probleem. Voor leerling F. en S. bedenk ik een activiteit waarbij ze direct moeten reflecteren tussen de oplossing en de context. ¹¹
Begeleiding:	In het beleidsplan van de werkgroep hoogbegaafdheid wordt verwezen naar het vergroten van de betrokkenheid bij hoogbegaafde leerlingen door op verschillende niveaus te leren en aandacht te hebben voor de meervoudige intelligenties, zie bijlage 1. voor dit beleidsplan. Dit wil de school bereiken door de Taxonomie van Bloom (1956) in te zetten en de meervoudige intelligenties van Gardner (1983). Ook willen zij dat hoogbegaafde leerlingen vaardigheden oefenen om hun doel te bereiken. Dit wordt gedaan door de executieve functies te beoefenen. Dit zijn functies waarbij je rationele beslissingen kunt maken en je kunt focussen op wat belangrijk is (Dawson & Guare, 2009). Aan de hand van het format 'verrijkingstaken' uit BGF2-2 (zie bijlage 7) heb ik mijn eerste activiteit voorbereid. In de praktijk ben ik hier vrij lang mee bezig geweest. Omdat ik dit geen praktische format vond, heb ik een zelfontworpen lesvoorbereidingsformulier gemaakt, zie ook bijlage 7. De eerste drie activiteiten waren aangewezen opdrachten die de leerlingen moesten maken. Het enthousiasme van de leerlingen werd steeds minder en zij wilden snel klaar zijn met het werkje dat ik hen had opgedragen. Ik wilde de leerlingen meer verantwoordelijkheid geven, meer inspelen op de interesses van de leerlingen en ze zelf laten kiezen voor	Bij elk thema vul ik een lessenschema in waarbij ik aangeef welke intelligenties worden ingezet, het verloop van de les, welke eisen ik stel, welke doelen de leerlingen moeten behalen en de specifieke doelen, wat herleidbaar is van de Taxonomie van Bloom (1956). Hiervoor gebruik ik het herschreven model van Anderson & Krathwohl (2001). Met behulp van opdrachtkaarten op www.wsnsveghel.nl, dat tevens wordt aangeraden door Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG), heb ik verdiepingsactiviteiten bedacht. Elk activiteit is voorzien van een kaartje dat aangeeft middels een kleur welke intelligentie wordt beoefend, zie bijlage 8. Dit is voor de leerkracht en collega's overzichtelijk. Nadat er een activiteit heeft plaatsgevonden evalueer ik

⁹ Verwerkingsopdracht BGF2

¹⁰ Verwerkingsopdracht RWA2

¹¹ Verwerkingsopdracht RWA2

	een activiteit. Tijdens het afnemen van de interviews met basisschool X, 360grView en Eureka concludeerde ik dat het belangrijk is om de activiteiten met de leerlingen te bespreken. Dit werd later bevestigd door ECLG. Daarnaast geven basisschool X en 360grView aan dat het belangrijk is om eisen te stellen.	individueel met de leerlingen. Vragen die daarbij horen: wat was de opdracht, wat vond je van de opdracht, hoe vond je dat de opdracht ging en wat wil je de volgende keer anders doen? Zie bijlage 9.
--	---	---

Om te evalueren heb ik participerende observaties (ik observeer maar neem ook deel aan de geobserveerde activiteit) en zelfobservaties (observatie eigen handelen) genoteerd. Ik heb ervoor gekozen om een dagboek bij te houden. Hierin staan feitelijke gegevens zoals korte evaluaties met leerlingen, praktische reflecties over wat, hoe, wanneer, waarom, eigen gevoelens en theoretische overwegingen, dus verbanden leggen tussen geobserveerde verschijnselen, interpretaties en verkregen inzichten (Ponte, 2012). Daarnaast zal ik bij het terug lezen van het dagboek besluiten heroverwegen en aanpassen. Deze aanpassingen worden uitgevoerd in de praktijk en opnieuw geëvalueerd. Deze cyclus typeert mijn onderzoek als 'actieonderzoek'. In bijlage 10 presenteer ik mijn dagboek.

Inductief of deductief: Deze onderzoeksmethode is inductief. Ik heb geprobeerd zo veel mogelijk verschijnselen waar te nemen en deze met elkaar te verbinden (de Lange et al., 2011).

Data-analyseren:

1. De gegevens voortkomend uit het dagboek zijn geanalyseerd door uitspraken onder te verdelen in categorieën (open coderen).
2. Het dagboek na laten lezen door een Critical Friend die ook de uitspraken clustert.
3. Na de gegeven feedback van de Critical Friend ben ik gekomen tot een lijst met hoofd- en subcodes (axiaal coderen). Deze hoofd- en subcodes worden in een codeboom gezet zodat er een patroon en samenhang gevormd wordt tussen de uitspraken (de Lange et al., 2011).
4. De belangrijkste uitspraken laten staan en zo mogelijk verbinden met de codeboom uit deelvraag 1a.

Ik ben mij ervan bewust dat deze deelvraag voornamelijk naar eigen inzicht is onderzocht en het hier gaat om eigen bevindingen en interpretaties toch zullen de bevindingen voor nieuwe inzichten zorgen en is mijn dagboek van belang.

3.5 Ethische aspecten:

Het professionele en maatschappelijk belang:

Om de ontwikkeling van leerlingen een kans te bieden, om de kennis en vaardigheden van de leerlingen te vergroten en zich hier competent in te laten zijn vind ik het de taak van de leerkracht om te bepalen welke interventies nodig zijn en wanneer (Groenestijn, Borghouts & Janssen, 2011)¹². Dit onderzoek betreft dan niet alleen voor leerlingen maar ook voor leerkrachten in het algemeen. Door onderzoek zal er meer erkenning plaatsvinden voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong waardoor zij hun talenten kunnen benutten wat ten goede komt voor het onderwijs.

¹²Verwerkingsopdracht RWA2

Respectvol:

Het onderbouwteam heeft een rol gespeeld tijdens het proces naar de onderzoeksvraag. Ik heb ze gevraagd of ze mee wilden denken over bepaalde onderwerpen en of ze mijn vragenlijst in wilden vullen en opsturen. Deze vragenlijst heb ik overlegd met een collega uit de werkgroep hoogbegaafdheid zodat de juiste vragen zouden worden gesteld aan onze collega's. De andere collega's heb ik uitgelegd waarom ik iets wilde weten en wat er zou gebeuren met de informatie. Door van te voren de afspraken met elkaar te bespreken wilde ik onduidelijkheid voorkomen en laten zien aan derden dat ik mijn onderzoek serieus neem.

Zorgvuldig:

Mijn handelingen tijdens mijn onderzoek moeten duidelijk zijn voor belanghebbende. Bijvoorbeeld bij het afnemen van de interviews. Vooraf het interview stelde ik de vraag of ik het gesprek mocht opnemen. Een week voorafgaand aan het interview heb ik de desbetreffende persoon een document gestuurd met daarin informatie over de privacy en de vooraf gestelde vragenlijst. Om de privacy te waarborgen heb ik namen in mijn verslag niet weergegeven.

Om te voorkomen dat ik onbewust informatie wegliet of uitspraken verkeerd interpreteerde, stuurde ik de uitgeschreven interviews naar de desbetreffende persoon (Ponte, 2012).

Integer:

Om op een zorgvuldige en verantwoorde wijze de data te analyseren, maak ik gebruik van Ponte (2012) en De Lange (et al, 2011). Alle gebruikte data worden in de toets opgenomen en worden gecontroleerd door Critical Friends.

Keuze en gedrag:

Voor mij zijn de vaardigheden zoals openstaan voor kritiek, het waarborgen van transparante communicatie en het presenteren van bewijsmateriaal voorwaarden om ethisch verantwoord te zijn (de Lange et al., 2011).

Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten

Tijdens het verzamelen van de data voor deelvraag 1a realiseerde ik mij dat, de interviews en de verslagen van de workshops, informatie bevatten waarmee ik deelvraag 1b deels kon beantwoorden. Andersom was dit ook het geval. Tijdens het analyseren van de data voor deelvraag 1b stuitte ik op uitspraken afkomstig van de geïnterviewden en de workshops, die ik door eigen observatie kon bevestigen. Onderstaande codeboom voor deelvraag 1a en 1b bestaat daarom uit: de data die ik uit de interviews en workshops heb gehaald gecombineerd met de data uit mijn dagboek.

Verzamelde data deelvraag 1a: Welk leerkrachtgedrag moet ik inzetten bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tijdens begeleiding?

Per interview en workshop zijn de uitspraken gecategoriseerd (zie bijlage 4). Deze uitspraken zijn ondergebracht in nieuwe onderwerpen zoals vroeg signalering of omgang met ouders. De belangrijkste uitspraken zijn in bijlage 5 onder elkaar gezet en samengebracht tot een integrale samenvatting (zie bijlage 6). Van daaruit wordt de hieronder genoemde codeboom gepresenteerd:

Vroeg signaleren:

- In de kleuterklas zo vroeg mogelijk aandacht besteden aan het signaleren van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (basisschool X, 360grView, Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG), Onderwijs Maak Je Samen (OMJS)
- Het vroeg signaleren vindt binnen vier weken plaats om aanpassing te voorkomen en dus onderpresteren (basisschool X, 360grView)
- Vroeg signaleren voorkomt dat leerlingen 'leer-honger' kwijt raken (360grView)
- Binnen zes weken, soms al eerder, passen leerlingen zich aan (ECLG)
- Onderpresteerders zijn lastig te ontdekken. Besteed daarom aandacht aan het signaleren in de kleuterklassen (Eureka).

Intakegesprek:

- Een gesprek met ouders om meer informatie over het kind te winnen en naar de bevindingen van ouders te luisteren (basisschool X, ECLG, OMJS)
- Wat is de beleving van de ouders thuis? (Eureka)
- Houdt een gesprek met ouders nadat de anamneselijst is ingevuld (360grView)
- Na aanleiding van het intakeformulier (basisschool X)
- In ieder geval binnen zes weken een gesprek met ouders aangaan (ECLG)
- De volgende onderwerpen bespreken:
 - Algemeen cognitief niveau
 - Taalniveau
 - (voorbereidend) Rekenniveau
 - Omgaan met leeftijdsgenoten
 - (Sens)motorisch niveau
 - Emotioneel-expressief niveau
 - Het verwachte onderwijsgedrag en de onderwijsmotivatie (OMJS)
- Tijdens het zes-weken gesprek:
 - Interesse v/h kind

Initiatief tonen?

Welke werkjes pakt het kind? Makkelijke? Lastige? (Eureka)

Intakeformulier:

- Moet vragen bevatten over de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (basisschool X, ECLG)
- Kan een aanleiding zijn voor een gesprek met ouders (basisschool X).

Belang signaleren:

Enkele gevolgen wanneer men niet signaleert:

- Probleemgedrag (ECLG)
- Faalangst (ECLG)
- Isolement (ECLG)
- Onderpresteren (360grView, Eureka, ECLG)
- Op het moment dat je geen extra uitdaging geeft doe je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tekort (ECLG, eigen)
- In de toekomst heeft Nederland deze leerlingen nodig (360grView)
- Je wilt de nieuwsgierigheid vasthouden en voorkomen dat ze ongelukkig worden (360grView).
- Ziektekosten verhogen (360grView, ECLG)

Leerkrachtgedrag:

- Herkennen en erkennen (basisschool X, 360grView, Eureka, ECLG).

Leerproces:

- Lees, luister en werk samen met kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (OJMS)
- Experts kunnen helpen bij kennisontwikkeling (360grView, Eureka).

Houding van de leerkracht:

- Open staan (360grView)
- Oprecht en eerlijk (ECLG, eigen)
- Wees de begeleider en niet de docent (360grView)
- Ruimte geven aan creativiteit (360grView, ECLG, eigen)
- Onderscheiden van niveaus van denken (basisschool X)
- Vraagstelling aanpassen (basisschool X, 360grView)
- Kleuter zijn is een ontwikkelingsfase, geen leeftijds aanduiding (ECLG, OMJS).

Communiceren:

- Luisteren naar deze leerlingen
- (360grView)
- Praten mét deze leerlingen (360grView, ECLG, eigen)
- Leg uit wanneer afspraken niet gemaakt kunnen worden (360grView)

Observeren:

- Onderwijsbehoefte noteren (basisschool X)
- Observeren of een leerling kenmerken heeft (basisschool X).

Omgang met ouders:

- Gesprekken voeren (basisschool X, 360grView, Eureka, ECLG)
- Ouders hebben kennis/ handvatten nodig over kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (basisschool X, 360grView)
- Samenwerken (basisschool X, 360grView, ECLG)
- Gedrag buiten school bespreken (360grView, ECLG).

Signaleringsinstrument:

- SIDI-R (basisschool X, 360grView)
- Kleuterkist (360grView)
- Knappe kleuters (360grView)
- Rakit (360grView)
- Peuterkist (360grView)
- SET (Eureka)
- PIEP (Eureka)
- Checklist 360grView (ECLG)
- Good-enough schaal (ECLG, eigen)
- Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH) (360grView, Eureka, ECLG)
- Peuterspeelzaalformulieren (Eureka)
- Gesprek met ouders (Eureka)
- Onderbouwd zijn door onderzoek (360grView)
- Anamneselijst (360grView)
- De KIJK(eigen)

Kenmerken:

- Is nog geen wetenschappelijk onderzoek naar gedaan (360grView, ECLG)
- Kleuter heeft een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere ontwikkelingsgebieden (ECLG)
- Uitspraken die niet passen bij de leeftijd (360grView, OMJS)
- Veel fantasie (360grView, eigen)
- Creatieve oplossingen (360grView, OMJS, eigen)
- Het denken sneller ontwikkeld dan de motoriek (360grView, ECLG)
- Erfelijk (Eureka)
- Grote woordenschat (Eureka, OMJS, eigen)
- Uitspraken letterlijk opvatten (Eureka, eigen)
- Taalontwikkeling snel ontwikkeld (360grView)
- Kunnen je om de tuin leiden (360grView)
- Hoogsensitief (360grView, ECLG)
- Emotioneel verder (ECLG, eigen)
- Benaderen taken vanuit het denken (360grView, ECLG)
- Observationeel leren (360grView, ECLG)

- Grow-mind (eigen).

Begeleiden

- Op het moment dat je geen extra uitdaging geeft doe je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tekort (ECLG, eigen)
- Stel doelen vast (basisschool X, 360grView, eigen)
- Nabespreken/feedback geven (basisschool X, 360grView, Eureka, OMJS, eigen).
- Aan de hand van een zelfontworpen evaluatieformulier (eigen)
- Feedback: bij antwoorden als 'weet ik niet', proberen door te vragen (eigen)
- Zoek een juiste plek + vaste tijdstip om te evalueren (eigen)
- Leg het doel uit van reflecteren (eigen)
- Eisen stellen aan een activiteit (basisschool X, 360grView, eigen)
- Leren door fouten te maken, een gezonde portie frustratie (basisschool X, 360grView, Eureka, ECLG, eigen)
- Ga mee in de interesse v/h kind (360grView, Eureka,)
- Open opdrachten (360grView, Eureka)
- Aansluiten op de belevingswereld (360grView, Eureka)
- Proces gericht (360grView, Eureka)
- Een bepaalde activiteit herhalen kan voorkomen mits andere eisen of thema (basisschool X, ECLG, eigen)
- Niet onnodig herhalingen (OMJS)
- Verschillende werkvormen in een ander thema (basisschool X, eigen)
- In groepjes samenwerken met ontwikkelingsgelijken (basisschool X, 360grView, ECLG, eigen)
- Ook zonder ontwikkelingsgelijken samenwerken (ECLG)
- Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong "steken" andere leerlingen aan om ook een werkje te gaan doen (basisschool X, eigen)
- Geen werkbladen (basisschool X)
- Realistische activiteiten (eigen)
- Compliment gegeven voor originaliteit (eigen)
- Niet toegeven dat ze eraan ontsnappen (360grView, eigen)
- Automatiseren oefenen door tegelijkertijd een motorische activiteit in te zetten (ECLG)
- Leerlingen eigen keuzes laten maken (eigen)
- Naast activiteiten ook plezier in kleuterzijn (eigen)
- Afspraken maken met het schoolteam wanneer twijfel wel/niet begeleiden (basisschool X, ECLG, OMJS).

Voorlopige conclusie deelvraag 1a:

Na analyse van de verzamelende data kan ik de volgende conclusies trekken:

- Vroeg signalering is van groot belang (alle bronnen geven dit aan).
- Buiten het belang van vroeg signalering blijft signaleren, ook gedurende de schoolcarrière van de leerling van belang om onwenselijke effecten, zoals probleemgedrag of onderpresteren te voorkomen.

- Onderdeel van signaleren betreft een aantal kenmerken waarop gelet moet worden zoals bijvoorbeeld: uitspraken die niet bij de leeftijd passen, creatieve oplossingen en grote woordenschat. Zie hiervoor de uitgebreide kenmerkenlijst op blz...
- Een intakegesprek en/of voortgangsgesprek met de ouders blijkt nuttig om hun bevindingen mee te nemen in de signalering, ook voor de ouders is dit gesprek van belang om hen handvatten mee te geven voor de thuissituatie. Het gebruik maken van een intakeformulier geeft structuur aan dit gesprek.
- Het herkennen/erkennen van deze leerlingen is voor een groot deel afhankelijk van de houding van de leerkracht; deze moet namelijk ruimte geven aan de creativiteit en voldoende rekening houden met het ontwikkelingsniveau van de leerling.
- Leerkrachten moeten eisen stellen aan activiteiten, deze reflecteren en leerlingen in staat te stellen te leren doordat zij fouten mogen maken. Open opdrachten zijn hiertoe een goed middel wat ook recht doet aan de interesse en de belevingswereld van de leerling. Dit kan ook in groepjes van ontwikkelingsgelijken plaatsvinden. Herhaling van activiteiten kan hierin ook een nuttig rol spelen mits hier andere eisen aan wordt gesteld.

Verzamelde data deelvraag 1b: Welke werkvormen zijn geschikt om te gebruiken in mijn klas voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Met twee leerlingen uit mijn klas heb ik verdiepingsactiviteiten uitgevoerd voor vier weken lang, twee keer in de week tijdens het zelfstandig werken. Het verslag hiervan is in bijlage 10 opgenomen. Door gebruik te maken van een dagboek heb ik feitelijke gebeurtenissen, gevoelens en reacties van mij en de leerlingen opgeschreven, en verbanden gelegd tussen het geobserveerde verschijnsel, interpretaties en verkregen inzichten. Voorbeeld: *Dit past tevens bij de methode 'Vier keer wijzer' waarbij leerlingen in de kleuterklas zelf mogen kiezen aan welke opdracht zij willen werken.*

De persoonlijke uitspraken zijn onderverdeeld in categorieën, zie bijlage 11. Later is de onderstaande codeboom ontstaan: de data uit mijn dagboek gecombineerd met de data van de interviews en workshops

Denkvaardigheden:

- Leerlingen leren door te denken (360grView, ECLG)
- Niveaus in denken (basisschool X, eigen)
- Integratiematrix Taxonomie van Bloom (basisschool X)
- Vragen stellen a.d.h.v. Taxonomie van Bloom (OMJS)
- A Model of Learning Objectives (eigen).

Meervoudige intelligenties:

- Lessen/activiteiten bedenken aan de hand van meervoudige intelligenties (basisschool X, eigen)
- Integratie-matrix toepassen tijdens het bedenken van activiteiten (basisschool X)
- Stimuleren verschillende connecties in de hersenen (basisschool X)
- Tijdens een thema werken aan de hand van 'vier keer wijzer' (basisschool X, eigen).

Begeleidingsmethode:

- Wsnsveghel.nl opdrachtkaarten (ECLG, eigen)
- TASC-model (basisschool X)
- Compact en Rijk (basisschool X)
- Slimmeriken 2 (basisschool X)
- Ontwikkelingsmaterialen Plus (basisschool X)
- Energizers (Eureka)
- Out of the box boek (Eureka).

Compacten:

- Door de leerstof te compacten worden onnodige oefening en herhaling verwijderd waardoor er ruimte en tijd overblijft om de leerling te laten ontdekken en te laten experimenteren op zijn eigen niveau (ECLG)

Verrijken:

- Brede ontwikkeling (ECLG)
- Zone van naaste ontwikkeling (ECLG)

- Niet isoleren van andere leerlingen (ECLG, OMJS)
- Open opdrachten die de creativiteit prikkelen (ECLG)
- Moeilijkere handelingen
- Toegevoegde handelingen
- Aanvullingen van materialen
- Geheel andere handelingen
- Toepassingshandelingen (OMJS)
- Een map met lessuggesties (basisschool X)
- Integratie-matrix + methode 'Kleuterplein' (basisschool X).

Verbreiding:

- Verbreiding aanbieden voor taal, rekenen, taakgerichtheid en zelfstandigheid (basisschool X)
- Niveau bepalen (basisschool X)
- Uitdagen (360grView, eigen)
- Laat de leerling verwoorden waarom hij/zij zo heeft gehandeld (360grView, eigen)
- Eisen stellen (360grView, eigen)
- Feedback (360grView, eigen).

Verdieping:

- Niveau bepalen (basisschool X)
- Geef een reden (360grView)
- Feedback (360grView, eigen)
- In groepjes werken (360grView, eigen)
- Proces i.p.v. product (Eureka)
- Interesse verbreden (Eureka)
- Open opdrachten (Eureka)
- Out of the box denken (Eureka).

Executieve functies:

- Oefenen executieve functies (basisschool X, OMJS, eigen)
- Stap voor stap naar het product toewerken (eigen)
- Aan elkaar uitleggen wat de activiteit inhoudt zorgt ervoor dat je nadenkt over een stappenplan (eigen)
- Executieve functies worden tijdens de evaluatie geoefend (eigen).

Voorlopige conclusie deelvraag 1b:

Na analyse van de verzamelende data kan ik de volgende conclusies trekken over de toe te passen werkvormen in de klas:

Het belang van (vroeg)signaleren is ook bij de beantwoording van deze deelvraag vanzelfsprekend; de conclusie heb ik al bij deelvraag 1a weergegeven.

- Om in te spelen op de verschillende niveaus van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong worden lessen en activiteiten bedacht aan de hand van verschillende intelligenties bijvoorbeeld via een integratie-matrix of de methode 'vier keer wijzer'.

- Het is belangrijk om in te spelen op deze verschillende niveaus omdat deze leerlingen een verschillend denkniveau kunnen hebben, een en ander zoals uitvoerig beschreven in de Taxonomie van Bloom.
- Voorbeelden van activiteiten worden bijvoorbeeld gevonden bij de opdrachtenkaarten wsnsveghel.nl.
- Leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong blijven binden en boeien doe je door te verrijken (verbreden en verdiepen) maar ná compacten ofwel onnodige herhalingen uit de leerstof halen.
Om effectief te kunnen compacten moet je eerst het niveau van de individuele leerling vaststellen.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit hoofdstuk verbind ik per deelvraag de conclusie met de theorie uit hoofdstuk twee. Na het beantwoorden van de twee deelvragen wordt er een conclusie getrokken voor mijn onderzoeksvraag en kijk ik kritisch naar de beperkingen van het uitgevoerde onderzoek.

Onderzoeksvraag:

Op welke wijze kan ik in de klas kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tijdens zelfstandig werken zo optimaal mogelijk begeleiden zodat zij aangesproken worden op hun niveau van begaafdheid?

5.1 Conclusie deelvraag 1a verbinden met theorie:

Zowel Drent & Van Gerven (2004; 2009) als Mooij (2007) geven aan dat de signalering binnen zes weken moet plaatsvinden. Daarbij heeft Koenders (2007) onderzocht dat een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong grote verwachtingen heeft van de school. Als er aan deze verwachtingen niet wordt voldaan, kan dit een teleurstelling zijn en is er kans op lichamelijke klachten of probleemgedrag in de klas (Van Gerven, 2009). Dit zou betekenen dat er een verkeerde diagnose wordt gesteld en er geen juiste begeleiding plaatsvindt. Zowel de theorie als de vijf bronnen uit mijn onderzoek zijn er over eens dat vroege signalering, binnen zes weken, belangrijk is om aanpassing en onderpresteren te voorkomen. Ook vinden Van Gerven (2009; 2013) en drie bronnen (basisschool X, ECLG, OMJS) uit mijn onderzoek dat een intakegesprek met ouders nuttig is om mee te nemen in de signalering. Het gebruik maken van een intakeformulier, welke vragen bevatten voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, wordt in de theorie niet genoemd. Andere bronnen, waaronder ikzelf, vinden dat dit een hulpmiddel kan zijn tijdens het gesprek met ouders.

Als het gaat om de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong wordt in de theorie voornamelijk gesproken over de taalontwikkeling, waarbij een sterk verbale ontwikkeling, zoals een grote woordenschat, wordt genoemd. Ook vier bronnen (360grView, Eureka, OMJS en eigen) uit mijn onderzoek wijzen erop dat de taalontwikkeling sterk is ontwikkeld. Nog een belangrijk kenmerk is dat deze leerlingen emotioneel voorop lopen, dit wordt bijvoorbeeld door Van Gerven (2009) en twee andere bronnen (ECLG, eigen) aangegeven.

Twee bronnen (360grView, ECLG) uit mijn onderzoek geven aan dat de motoriek minder snel ontwikkeld kan zijn dan het denkvermogen. De theorie geeft aan dat de motoriek tijdens de babyperiode vaak sneller is ontwikkeld (Van Gerven, 2013).

In de theorie wordt over het leerkrachtgedrag voornamelijk gesproken over hoe een leerkracht zorgt voor een uitdagend onderwijs. Het herkennen, erkennen en ruimte geven aan creativiteit wordt niet expliciet genoemd. Wel is basisschool X en de theorie het erover eens dat het ontwikkelingsniveau van de leerling- en de leerdoelen, vastgesteld moet worden (Van Gerven 2009; 2012). Waar 360grView, ECLG, OMJS en de theorie het ook over eens zijn, is dat je leerlingen niet moet isoleren en dat leerlingen leren door frustratie ofwel fouten mogen maken (basisschool X, 360grView, Eureka, ECLG, eigen) (Van Gerven, 2009). ECLG vult hierbij ook aan om open opdrachten te geven, wat Van Gerven (2013) bevestigt. Alle bronnen geven aan dat reflecteren na een activiteit belangrijk is tijdens de begeleiding, dit wordt bevestigd door Van Gerven (2013). Het herhalen van een activiteit wordt niet bevestigd door de theorie.

5.2 Conclusie deelvraag 1b verbinden met theorie:

Zowel Termeer (2007) als Van Gerven (2013) geven aan dat activiteiten op verschillende intelligenties aangesproken moeten worden, ook basisschool X geeft aan hiermee te werken door een integratiematrix te gebruiken of de methode 'vier keer wijzer'. Zowel de theorie (Van Gerven, 2009) als basisschool X en OMJS gebruiken de Taxonomie van Bloom als uitgangspunt voor het verrijkingsonderwijs.

Een voorbeeld om te gebruiken bij het bedenken van activiteiten zijn de opdrachtkaarten van wsnsveghel.nl, welke ik zelf heb ingezet. Van Gerven (2013) benoemt deze organisatie ook waar zij de zogenoemde 'denksleutels' vandaan haalt.

Voordat je verrijking aanbiedt (verbreden en verdiepen) zorg je ervoor dat de leerstof compact is gemaakt (Drent & Van Gerven, 2004). Door compacten voorkom je demotivatatie en onderpresteren geeft Drent & Van Gerven (2004) aan. Daarbij stel je eerst het niveau van de leerling vast en beslis je welke activiteiten passen bij het ontwikkelingsniveau, vinden Van Gerven (2009) en basisschool X.

5.3 Conclusie onderzoeksvraag:

Het antwoord op de vraag, hoe je in de klas kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong zo goed mogelijk kan begeleiden tijdens zelfstandig werken, is niet zo eenvoudig als het misschien lijkt. Weliswaar zijn er een aantal duidelijke conclusies te trekken uit het antwoord op mijn deelvragen, tegelijk ben ik mij ervan bewust dat er maar beperkt theorie voorhanden is. Daarnaast hebben geraadpleegde bronnen op sommige onderdelen sterke eigen voorkeuren die persoonlijk kunnen zijn en mijn eigen praktijkervaring te beperkt is om, alleen daarop gebaseerd, harde conclusies te mogen trekken.

Toch zijn er een aantal conclusies en aanbevelingen te formuleren die wel degelijk leiden tot de beantwoording van deze hoofdvraag, door de diverse bronnen, de theorie en mijn eigen ervaringen te combineren.

Voordat er kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te begeleiden zijn moeten ze eerst ontdekt worden, er is dan ook door mijn onderzoeksresultaten te zien dat het belang van vroeg signaleren niet genoeg benadrukt kan worden. Signaleer deze leerlingen op tijd omdat anders het risico groot is dat begaafdheid verloren gaat in een langdurige golf van onderpresteren en onaangepast gedrag.

Ouders, ook zo'n belangrijk element, die betrokken moeten worden bij de aanpak wat al vroeg bij de intake moet beginnen.

Gedurende de schoolcarrière blijft vervolgens het signaleren als geheel van belang, juist ook om het denkniveau en de mate van ontwikkeling van verschillende intelligenties te blijven volgen.

Zijn deze leerlingen eenmaal gesignaleerd dan is het zaak "er bovenop te blijven zitten", hoe ontwikkelen ze zich, aan welke verrijking hebben ze behoefte en in welke mate en, wanneer je dit aanbiedt, kies dan altijd eerst voor compacten alvorens te verbreden en te verdiepen. De Taxonomie van Bloom geeft hiervoor een goede aanzet en wordt dan ook nog steeds gebruikt al dan niet in de herziene versie van Anderson & Krathwohl (2001).

Compacten voorkomt verveling en onnodige herhalingen en houdt de leerlingen langer geboeid, net als de juiste vorm en mate van verrijking. Kies de vorm van verrijking afhankelijk van het kind en haar

of zijn specifieke vorm van begaafdheid en pas de aanpak daarop aan, elk kind is uniek ook deze leerlingen, dus één aanpak bestaat niet.

De houding van de leerkracht is van groot belang, open staan, verplaatsen in het kind, erken zoals het kind is maar stel ook eisen om het kind uit te dagen naar een andere zone van ontwikkeling te komen. Bouw als leerkracht je kennis op, dit is een proces, observeer, wees helder naar deze kleuters wat er van ze wordt verwacht en koppel terug wat je hebt gezien; op deze manier wordt het niveau van de leerlingen in de gaten gehouden waardoor het makkelijker wordt hen te begeleiden.

De rode draad van mijn onderzoek en mijn conclusies is natuurlijk dat het van belang is dat deze leerlingen, net als de minder begaafde leerlingen, de aandacht krijgen die zij nodig hebben om alles uit hun begaafdheid en talent te halen, goed voor hen én voor de ontwikkeling van ons land.

5.4 Kritische reflectie op de methodologie:

Sterke punten:

- Na alle uitgewerkte verslagen van de interviews en workshops heeft het mij geholpen om alle uitspraken te selecteren en onder te verdelen in categorieën (structuur aanbrengen).
- Het lesvoorbereidingsformulier wat ik heb ontworpen, gebaseerd op de meervoudige intelligenties van Gardner, zie bijlage 7.
- Het zelfontworpen evaluatieformulier heeft mij geholpen om inzicht te krijgen in het denkniveau van de leerlingen, zie bijlage 9.
- Het stappenplan uit Ponte (2012), zie blz. 17.
- Een grondige voorbereiding van de interviews, zoals vragen vooraf opsturen en het gebruik van geluidsopname.

Zwakke punten:

- Het onderzoek is moeilijk te objectiveren door enerzijds weinig theoretische bronnen en anderzijds interviews de persoonlijke mening van de professionals weergeven.
- De breedte van het onderwerp in relatie tot de beschikbare tijd.
- Beperkte aanwezigheid van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong in mijn praktijk.

5.5 Professionele context:

Toen ik startte met dit onderzoek had ik al interesse in deze groep leerlingen, gedurende het onderzoek heb ik hier steeds meer kennis over opgedaan waardoor ik professioneel in mijn rol ben gegroeid als leerkracht. Ik sta met meer zelfvertrouwen voor de klas in de wetenschap dat ik leerlingen op alle niveaus een professionele begeleiding kan bieden.

5.5 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

Ik heb gemerkt dat er al veel signaleringsinstrumenten voorhanden zijn maar dat het op dit moment vooral een persoonlijke keuze is van de leerkracht welke instrumenten worden ingezet; ik zou willen aanbevelen hier meer structuur in te brengen.

Hoofdstuk 6: reflectie

In dit hoofdstuk reflecteer ik het onderzoeksproces en beschrijf ik wat het onderzoek heeft opgebracht voor mijn professionele ontwikkeling

6.1 Reflectie op het onderzoeksproces:

Terugkijkend op mijn onderzoeksvraag waarin ik helder beschrijf dat er begeleiding moet plaatsvinden tijdens zelfstandig werken, weet ik dat het niet alleen gaat om de werkvormen tijdens zelfstandig werken maar ook om de begeleiding daarvoor én daarna. Bijvoorbeeld het niveau bepalen van de leerling of een gesprek met de ouders. De onderzoeksvraag heeft mij dus meer informatie gebracht en een bredere kijk naar kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong opgeleverd.

Na mijn beperkte aanschaf van de theorie over het onderwerp, ben ik op zoek gegaan naar de expertise van anderen¹³. Ondanks de vragen tijdens de interviews merkte ik, tijdens het analyseren van alle informatie, dat het mij meer informatie zou opleveren dan ik zou verwachten. Achteraf gezien is dit enigszins logisch; voor een optimale begeleiding moet een leerkracht weten op welk niveau de leerling zit, dat men moet luisteren naar de bevindingen van ouders en welke kenmerken erbij horen.

Terugkijkend naar de methodiek tijdens het analyseren van de data, kan ik meegeven dat het stappenplan van Ponte (2012) een gestructureerde manier is om op een betrouwbare en valide wijze de data te analyseren. Toch miste ik een manier om de data overzichtelijk weer te geven. Ik heb daarom de codeboom uit De Lange (et al., 2011) gebruikt om uiteindelijk tot een verzameling van data te komen. Hierbij is het belangrijk om de onderzoeksvraag steeds weer terug te koppelen¹⁴. Ik heb gemerkt dat het mij helpt om na elk interview direct te transcriberen. De eerste paar keren dat ik dit deed en de verslagen terug las, onthield ik de informatie beter in mijn hoofd en werd het verslag persoonlijker. Een tip voor mijzelf en voor anderen: werk interviews (en ook workshops) meteen uit, het liefst op dezelfde dag¹⁵.

Positieve en opvallende uitkomsten zijn voor mij: de belangen van vroeg signaleren en het reflecteren na een activiteit. Ik wil dan ook aan mijn collega's meegeven dat de band tussen leerkracht – leerling wordt versterkt wanneer er terug wordt gereflecteerd na een activiteit; De leerling krijgt het gevoel dat zijn werk serieus wordt genomen en zal zich emotioneel vrijer voelen en meer betrokken zijn bij de les. Een ander opvallende uitkomst vond ik dat de professionals niet hebben gesproken over de Taxonomie van Bloom, waar een herschreven versie van is¹⁶.

¹³ Basisdimensie B2.2

¹⁴ Technische reflectie + Basisdimensie B1

¹⁵ Meta-reflectie

¹⁶ Competentie Reflectie en ontwikkeling

6.2 Reflectie op professionele ontwikkeling:

Waarom dit onderzoek?

Naast dat ik het belangrijk vind dat zwakkere leerlingen extra zorg en begeleiding nodig hebben, ben ik mij er al een aantal jaren van bewust dat meer begaafde (excellente) leerlingen ook diezelfde zorg en begeleiding nodig hebben. Ik vind dat er nog te veel gedacht wordt dat excellente leerlingen het toch wel redden in de klas¹⁷. Met dit onderzoek wil ik andere betrokkenen er dan ook van overtuigen dat er juist voor deze leerlingen extra zorg en begeleiding nodig is vanaf het moment dat zij aangemeld worden op school. Met het oog op passend onderwijs betekent dit voor mij dat er gerichte aandacht moet zijn voor alle leerlingen, dus ook leerlingen die al wat 'meer' kunnen. Deze wens tot gelijkwaardigheid wilde ik overbrengen op mijn collega's en daarom ben ik aan het begin van het schooljaar 2013/2014 in gesprek gegaan met de teamcoördinator en een collega van de werkgroep hoogbegaafdheid. In dit gesprek hebben we onze bevindingen gedeeld en waren we het met elkaar eens dat er meer kennis en aandacht nodig is voor kleuters met ontwikkelingsvoorsprong in de klas¹⁸. We hebben het gehad over het aanbod, de afspraken die gelden rondom kleuters die meer uitdaging nodig hebben en hoe dit vorm te geven in ons onderwijs¹⁹. Prettig en ook waardevol vond ik het om te zien dat de onderzoeksschool afspraken wilde maken voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Niet alleen voor deze leerlingen is er straks meer aandacht, ook voor ouders zal er meer kennis en herkenning zijn voor problemen waarmee deze leerlingen te maken kunnen hebben. Ik vind het positief dat de onderzoeksschool de diversiteit in de groepen wil erkennen en zo effectief mogelijk het onderwijs wil vormgeven. Dit geeft aan dat de visie van de school en mijn visie op het gelijkwaardig behandelen van leerlingen, overeenkomen met elkaar²⁰.

Het is geen toeval dat ik juist voor dit onderzoek heb gekozen. Door de manier waarop ik in het leven sta heb ik de persoonlijke én professionele overtuiging dat ik al mijn leerlingen optimale kansen wil bieden om zoveel mogelijk uit hun vroeg-schoolse periode te halen. Ik geloof in het succesvol de eindstreep behalen voor al mijn leerlingen en mét plezier waardoor ik met volle overtuiging juist voor dit onderzoek heb gekozen. De uitkomsten ervan hebben me alleen maar hierin gesterkt²¹.

Dit onderzoek heeft mijn visie op kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong verrijkt. Door de theorie, de kennis van professionals en de praktijkervaring met elkaar te combineren weet ik bijvoorbeeld welke kenmerken horen bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Ik vind dat vroege signalering belangrijk is om onderpresteerders te voorkomen en dat dit in de eerste zes weken in groep één moet beginnen. Dit is belangrijke informatie om over te dragen naar andere collega's. Deze kennisverwerving in de praktijk is tevens één van mijn leerdoelen waardoor het onderzoek eveneens gericht is op mijn professionele ontwikkeling.

Naast dat ik vind dat er vroege signalering moet plaatsvinden, vind ik ook dat de samenwerking met ouders verbeterd kan worden op school door een tweerichtings gesprek te houden. Bijvoorbeeld door te vragen naar bevindingen thuis en naar het gedrag op de peuterspeelzaal. Ik zou voor willen stellen aan collega's om met elkaar in overleg te gaan of onze oudergesprekken verbeterd kunnen

¹⁷ Biografische reflectie + Competentie Pedagogisch

¹⁸ Beschrijvende reflectie + Competentie Samenwerking met collega's

¹⁹ Basisdimensie B2.2

²⁰ Basisdimensie A1

²¹ Biografische reflectie + Basisdimensie A3

worden zodat ouders zich meer gehoord voelen en er een betere samenwerking tot stand komt²².

Tijdens het werken met mijn profijtgroep merkte ik aan de leerlingen dat zij zich emotioneel vrijer gingen voelen en dat de band met elkaar hechter werd. Door intensief met de leerlingen te werken ben ik mij bewust geworden van hun diversiteit en vind ik het positief te zien dat zij gegroeid zijn²³. Een aantal waarden die ik wil benoemen en na het onderzoek sterk naar voren zijn getreden: Nog meer dan andere leerlingen moet er worden gelet op de *innerlijke groei* van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Door *veiligheid* en *erkenning* tijdens de begeleiding, zullen deze leerlingen zich *autonoom* gaan voelen en zullen zij zich *ontplooien* op hun begaafd niveau²⁴.

Tijdens dit onderzoek ben ik op een professionele en gelijkwaardige manier omgegaan met professionals. Een open houding tijdens de interviews, eerlijk zijn en respect voor de ander, zorgen ervoor dat ik de goede band heb kunnen behouden²⁵. De afgenomen interviews met professionals zie ik niet als een eenmalige gebeurtenis omdat ik vaker gebruik wil maken van hun expertise. Naast dat ik gebruik maak van hun kennis, kunnen zij ook mijn hulp gebruiken. Bijvoorbeeld als 360grView een onderzoek wil houden onder een x aantal leerkrachten. In de toekomst zie ik dan ook de mogelijkheid om mét- en van elkaar te leren, ongeacht in welke positie iemand zit. Dit gevoel wil ik in mijn verdere loopbaan overdragen naar collega's: maak gebruik van andermans expertise, praat mét elkaar en deel je eigen kennis. Dit kan een school doen door professionals uit te nodigen voor een lezing. Naast leerkracht in groep 1/2, zou ik in mijn verdere loopbaan graag mijn expertise willen delen door workshops te geven²⁶.

²² Kritische reflectie

²³ Basisdimensie A2 + Competentie Interpersoonlijk

²⁴ Basisdimensie B2.1

²⁵ Competentie Samenwerking met de omgeving

²⁶ Basisdimensie B2.3

Nawoord:

Tot slot wil ik benadrukken dat ik mijn kennis over kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong verder wil verrijken. Als leerkracht heb ik een start gemaakt in de kennis en deskundigheid waarmee ik mijzelf verder zal ontwikkelen en dus ook het onderwijs in het algemeen. Juist vanwege de beperkte theorieën die nu voor handen is zal mijn visie op dit onderwerp belangrijk zijn om collega's op weg te helpen in hun begeleiding voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Dit onderzoek zou niet tot stand zijn gekomen zonder de kennis en expertise van basisschool X, 360grView, Eureka, Expertise Centrum Leren Gedrag en Onderwijs Maak Je Samen. Ik wil hen bedanken voor het delen van hun kennis en de ontvangst tijdens de interviews en de workshops. Ook wil ik mijn Critical Friends bedanken voor hun kritische blik en positieve feedback tijdens het schrijven van mijn onderzoek.

Literatuurlijst

- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Den Haag: Boom onderwijs.
- Bruïne, E. de, Claasen, W., Schuman, H., Siemons, H. & Velthooven, B. van. (2011). *Inclusief Bekwaam: Generiek competentieprofiel inclusief onderwijs*. Antwerpen- Apeldoorn: LEOZ & Garant-Uitgevers.
- Buijsen-Duran, Y. (2013). *Talent-vaardig: Methode voor het aanleren van vaardigheden bij (hoog)begaafde kinderen*. Roosendaal: Praktijk Hoogbegaafd Roosendaal.
- Dawson, P., & Guare, R. (2009). *Smart but scattered: The revolutionary "executive skills" approach to helping kids reach their potential*. New York: Guilford Press.
- De Lange, R., Schuman, H. & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Garant.
- Drent, S. & Gerven, E. van (2004). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Utrecht: LEMMA.
- Drent, S. & Gerven, E. van (2012). *Passend onderwijs voor begaafde leerlingen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind. The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gerven, E. van (2008). *Slim beleid: Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Gerven, E. van (2009). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Gerven, E. van (2013). *Aan de slag met slimme kleuters*. Dordrecht: Instondo.
- Groenestijn, M. van., Borghouts, C. & Janssen, C. (2011). *Protocol Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie*. Assen: Van Gorcum.
- Heller, K. (2000). *The international handbook of giftedness and talent*. Amsterdam: Elsevier.
- Hoogeveen, P. & Winkels, J. (2014). *Het didactische werkvormenboek: Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Koenders, Y. (2007). Pijn in je buik van verveling. In: *Hoogbegaafde kinderen zijn anders... en dat mag!* (103-111). Leiden: KoepelHoogbegaafdheid.
- Marzano, R. J. (2003). *What works in schools: Translating research into action*. Alexandria, Va: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Mooij, T., Hoogeveen, L., Driessen G., Hell, J. van & Verhoeven, L. (2007). *Succescondities voor onderwijs aanhoogbegaafde leerlingen. Eindverslag van drie deelonderzoeken*. Nijmegen: Centrum voor Begaafdheidsonderzoek.
- Ponte, P. (2012). *Onderwijs en onderzoek van eigen makelij: Onderzoek met en door leraren*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Termeer, P. (2007). *Mag het iets meer zijn? Praktijkboek voor het begeleiden van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong in de klas*. Etten-leur: BubbelDeBub.

Vugt, J. & Wösten, A. (2004). *Rekenen: een hele opgave*. Baarn: HBuitgevers.

Winner, E. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. New York: Basic Books.

Tijdschriften:

Berliner, D.C. (2001). Learning about and learning from expert teachers. *International Journal of Educational Research*, 35, 463-482.

Houten, E. van & Lagerweij, N. (2009). Ontwikkelingsvoorsprong: Wat weten we nu écht? *Het jonge kind*, 36, 8-10.

Internetbronnen:

360grView (z.d.). *Samen het kind zien!* Geraadpleegd op 10 december 2013, <http://360grview.nl/>.

Anderson, L. W. & Krathwohl, D.R. (2001). *A Model of Learning Objectives*. Geraadpleegd op 18 mei 2014, <http://www.celt.iastate.edu/pdfs-docs/teaching/RevisedBloomsHandout.pdf>.

Bloom, B. (1956). *Cognitive Domain : Bloom's Taxonomy*. Geraadpleegd op 1 mei 2014, http://www.msmc.la.edu/include/learning_resources/online_course_environment/discussion_boards/taxonomy.pdf

Hooft, L. (2007). *Landelijk Informatiecentrum Hoogbegaafdheid*. Geraadpleegd op 8 december 2013, http://www.lich.nl/lich2/site.php?domein=ouders&p=wat_is_hoogbegaafd.

Kennisbank (z.d.). *Hoogbegaafdheid, en nu?* Geraadpleegd op 24 juni 2014, http://www.hbo-kennisbank.nl/nl/page/hborecord.view/?uploadId=fontys_didlmods%3Aoi%3Arepository.samenmaken.nl%3Ampid%3A27293.

Kippersluis, L. van & Wessels, M. (z.d.). *Relatie tussen handelen en klimaat: Een onderzoek naar het verband tussen leerkrachtgedrag en het pedagogisch klimaat in de klas*. Geraadpleegd op 23 juni 2014, <http://www.academischebasisschool.nl/downloads/Bachelorthesis%20Verband%20tussen%20leerkrachtgedrag%20en%20pedagogisch%20klimaat%202013.pdf>.

Meersbergen, E. van & Jeninga, J. (2012). *De ecologie van de leerling*. Geraadpleegd op 13 februari 2014, [https://portal.fontys.nl/instituten/oso/CEN1/uitvoering/Werken/Systeendenken/basis/Meersbergen,%20E.%20van%20en%20Jeninga,%20J.%20\(2012\)%20De%20ecologie%20van%20de%20leerling.pdf](https://portal.fontys.nl/instituten/oso/CEN1/uitvoering/Werken/Systeendenken/basis/Meersbergen,%20E.%20van%20en%20Jeninga,%20J.%20(2012)%20De%20ecologie%20van%20de%20leerling.pdf)

Onderwijs Maak Je Samen (2014). *Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong*. Geraadpleegd op 25 juni 2014, http://prezi.com/f2zbpegsmp2u/kleuters-met-een-ontwikkelingsvoorsprong/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

Talentstimuleren (z.d.). *Heller*. Geraadpleegd op 14 juni 2014, <http://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/theorie-modellen/heller>.

WSNS Veghel (z.d.). *Denksleutels*. Geraadpleegd op 1 mei 2014,
<http://www.wsnsveghel.nl/mindportaal/leerkrachten/Paginas/Denksleutels.aspx>.

Bijlage 1

Fragment uit het beleidsplan 'hoogbegaafdheid':

Visie op onderwijs aan (hoog)begaafden

Kbz. stimuleert alle kinderen in de ontwikkeling, waarbij elk kind zichzelf mag zijn binnen het onderwijs. wil een school zijn, waar voldoende aandacht is voor alle leerlingen van elk ontwikkelingsniveau of ontwikkelingssnelheid. Er is aandacht voor de basisvoorwaarden om tot leren te komen: **'betrokkenheid' en 'welbevinden'**. Voor de groep leerlingen voor wie dit beleidsstuk geschreven wordt, worden er bewuste keuzes gemaakt om aan beide basisvoorwaarden tegemoet te komen. Er wordt een beredeneerd aanbod geboden waarbij de executieve functies geoefend worden. Met de executieve functies bedoelen we de vaardigheid om een doel te stellen en vervolgens het doel te bereiken. **De betrokkenheid vergroot de school door op verschillende niveaus* te leren en aandacht te hebben voor meervoudige intelligenties.** Dit betekent voor het onderwijs het stimuleren van een brede ontwikkeling, uitgaan van verschillen, uniciteit waarderen, je zwakke en sterke kanten leren kennen en deze weten in te zetten om te leren, samen te werken en te communiceren. **Kortom, het benutten van al je intelligenties en het inzetten van de executieve functies.** De Kanjertraining draagt daarnaast bij aan het welbevinden van deze leerlingen.

signaleert de leerlingen om daarna de excellerende leerlingen passende begeleiding te geven. Vanuit het Onderwijs Continuüm wordt onderwijs geboden voor de meer- en hoogbegaafden in het verdiepte arrangement. Binnen het bestuur van is er plaats voor klassenoverstijgend onderwijs voor gelijkgestemden, waarbij de meer- en hoogbegaafde leerlingen worden uitgerust met lesstof waar ze mee aan de slag kunnen buiten de reguliere leerstof.

***Taxonomie van Bloom:** De taxonomie onderscheidt verschillende niveaus, oplopend in moeilijkheidsgraad: kennis reproductie, inzicht, toepassing, analyse, creatie/synthese, evaluatie

Bijlage 2:

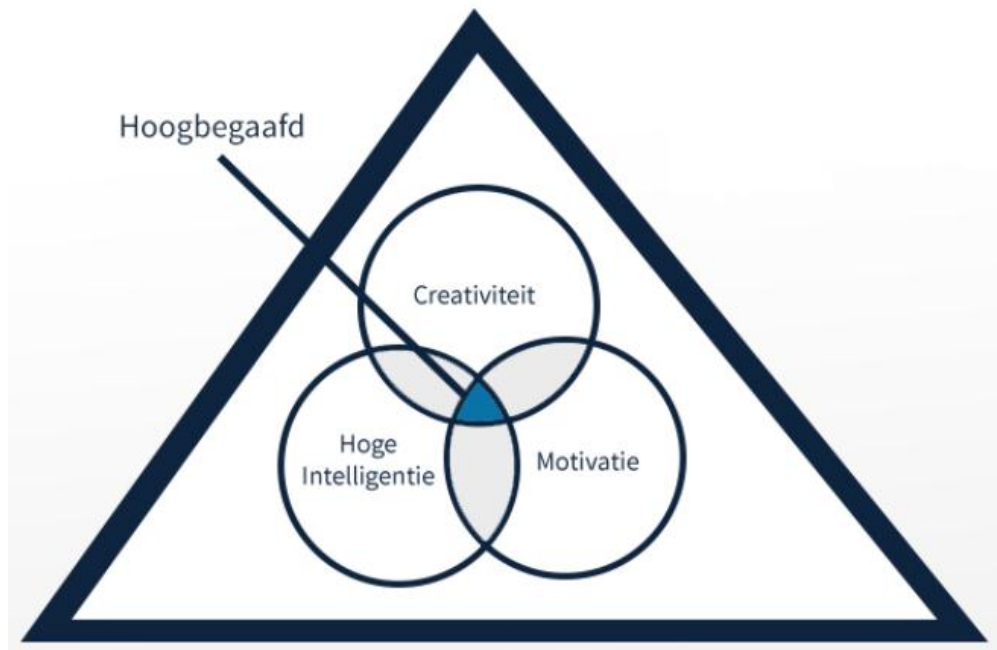
Vragenlijst: Ontwikkelingsvoorsprong bij kleuters

December 2013

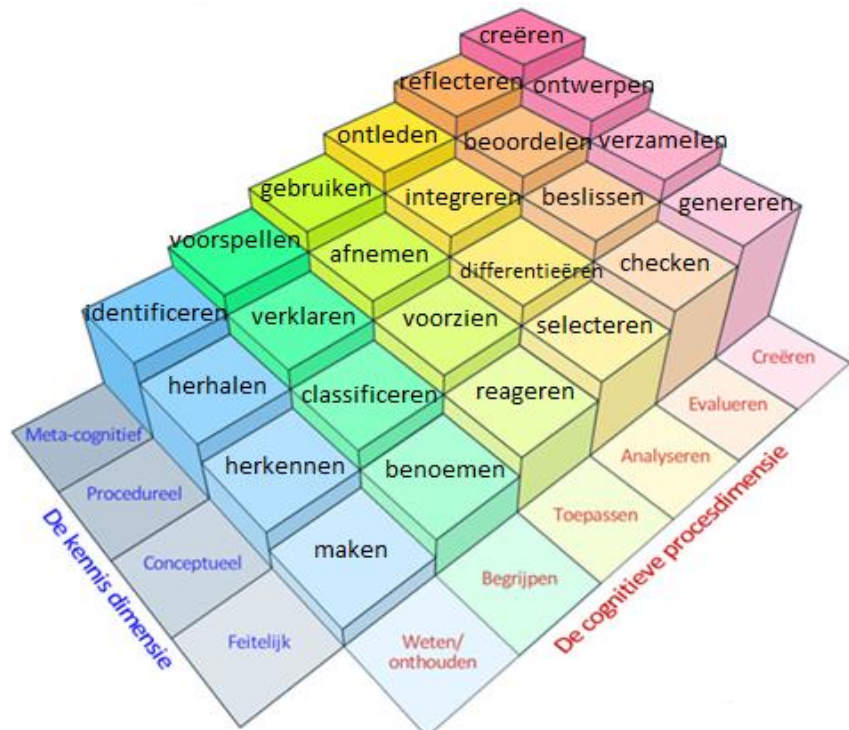
Vraag 1	<i>Heb je op dit moment een leerling in de klas met een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere gebieden</i>	5 v/d 5 collega's geven aan wel een leerling in de klas te hebben met een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere gebieden.
Vraag 2	<i>Kun je een leerling signaleren die een ontwikkelingsvoorsprong maakt op één of meerdere ontwikkelingsgebieden</i>	5 v/d 5 collega's geven aan wel een leerling te kunnen signaleren met een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere ontwikkelingsgebieden.
Vraag 3	<i>Heb je behoefte aan meer kennis omtrent begeleiden van leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong?</i>	5 v/d 5 collega's geven aan wel behoefte te hebben aan meer kennis omtrent signaleren. Daarnaast geeft één collega aan dat het uitbreiden van kennis over deze leerlingen welkom is.
Vraag 4	<i>Leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben meer verdieping nodig</i>	5 v/d 5 collega's vinden wel verdieping nodig voor leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong. Eén collega geeft aan liever eerst verbreding te willen aanbieden.
Vraag 5	<i>Heb je voldoende middelen om deze leerlingen het verdiepte arrangement aan te kunnen bieden?</i>	4 v/d 5 collega's geven aan meer materialen/middelen te willen gebruiken in de klas. 1 v/d 5 collega's geeft aan meer achtergrondinformatie te willen hebben over de middelen die nu aanwezig zijn in de klas.
Vraag 6	<i>Heb je behoefte aan verschillende werkvormen binnen het verdiepte arrangement?</i>	5 v/d 5 collega's geven aan meer behoefte te hebben aan verschillende werkvormen binnen het verdiepte arrangement. Daar voegt één van de collega's aan toe: <i>Ja vooral om zo iedereen hetzelfde te laten werken. Nu doen we alles naar eigen inzicht.</i>

Bijlage 3

Model
Renzulli en
Mönks
(1985)
(Hooft,
2007)

A Model of Learning
Objectives (Anderson &
Krathwohl, 2001)

Bijlage 4

Interview met basisschool X waarbij uitspraken onderverdeeld zijn in categorieën:

Datum interview: 18-02-2014

Signaleren:

- *Wanneer spreken jullie over kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?*

Ook kinderen die verlengd kleuterjaar hebben en die nu een B-score op cito groep 3 scoren, laten wij meedoen met de werkjes (signaleren).

- *Welke hulpmiddelen gebruiken jullie om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren?*

Ik heb pas een intakeprotocol gemaakt en die moeten ze al in de gaten houden voordat ze op school komen (signaleren). Het intakeprotocol is heel erg belangrijk (signaleren). Daarbij heb ik vragen uit de SIDI genomen. Is een signaleringsprotocol (signaleringsinstrument). Aan de hand van het formulier gaan we evalueren of we dit intakeprotocol in gaan zetten (is nog niet ingezet).

Het is belangrijk om binnen vier weken een leerling te kunnen signaleren of hij/zij een voorsprong heeft (vroeg signaleren). Als een kind ziet dat andere krassen bij het tekenen dan kan hij/zij denken: oh dan moet ik ook krassen (onderpresteren).

Ga tijdens een activiteit observeren of een kind kenmerken heeft dat te maken heeft met kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Ook waar ze mee bezig zijn schrijf je op en welke vragen ze stellen (leerkrachtgedrag).

Een intakeformulier kan al aanleiding zijn voor een gesprek met de ouders. Dit met de leerkracht en iemand van de werkgroep HI of TC'er (omgang met ouders). Dit doe je ook met leerlingen die op het gebied van taal moeite hebben of al logopedie volgen. Als leerkracht weet je wie er in de klas komt en waar je mee te maken hebt. Om deze leerlingen eruit te halen moet het intakeformulier volledig zijn (signaleren/intakeformulier).

- *Op welke manier worden ouders betrokken tijdens het signaleren?*

Als we zien dat een leerling hoog scoort al voordat hij/zij naar school komt, dan hebben we met ouders een intakegesprek (signaleren/intakegesprek). Dit doe je ook met leerlingen die laag scoren of waar iets anders opvallends mee is.

Mocht het kind al op school zitten, dan bespreken we allereerst de basissenmerken vanuit de KIIK. Mocht er reden zijn om daar ook andere factoren aan te verbinden dan doen we dat. Ik maak het wel bespreekbaar met ouders en ook dat we daar mee bezig zijn en dat je best wat meer mag vragen van hun kind (signaleren).

Let er wel op dat ouders niet alle kennis hebben over HI leerlingen. Als leerkracht moet je er alert op zijn dat ouders niet alles weten over HI leerlingen of begaafde leerlingen. Deze gesprekken voeren we door middel van het DHH (omgang met ouders) iemand van Eureka komt observeren naar aanleiding van een vraag van ons (begeleiding experts). Het DHH voeren we in op advies van Eureka. Ouders vullen het ook in en worden zich meer bewust van hun kind (begeleiding experts). Als een leerling gewoon slim blijkt te zijn is dat ook prima,

heel fijn en hoeft daar niks extra's op ingezet te worden. Bij andere kinderen moeten we dat dan wel doen(twijfel bij begeleiden).

In de klas:

- Voor welke ontwikkelingsgebieden bieden jullie uitdagende opdrachten aan kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Aan de hand van de groepsplannen (waarbij het arrangement gebaseerd is op de KIJK) en de KIJK bekijk ik op welk gebied van taal en rekenen ik verbreding kan aanbieden, maar ook taakgerichtheid en zelfstandigheid(begeleiding). Ook houd ik de intelligenties van Gardner erbij(meervoudige intelligentie). Je haalt er precies uit welke kinderen muziek-knap zijn of woord-knap(meervoudige intelligentie). De kinderen die ergens moeite mee hebben laat ik wel werkjes doen maar dan op een wat lager niveau(. Je helpt de kinderen op het moment van werken met hun executieve functies (ordenen, tijdsplanning)(executieve functies). Bv. van het thema eten: op basis van de intelligenties bedenk ik lessen en de verschillende niveaus en doelen(begeleiden). Het eerste niveau is zagezegd de basis (zoals kleuterplein dit aanbied bv.) Er zitten niveaus van de lagere denkordes in: begrijpen, onthouden en toepassen (woordweb maken over restaurant en eten, dit is klassikaal). Het hele onderwijs is daarop gericht. Op een hogere niveau gaan ze analyseren, creëren en evalueren, daar zitten de HI-leerlingen (welk eten komt van de plant en het dier, dit kun je niet aan elk kind vragen).(Taxonomie van Bloom) Een nog hogere stap is (nadat het vorige is gedaan) bijvoorbeeld het maken van een spel zoals memory of duowerkje. En andere kinderen moeten het kunnen maken. Dit doe ik aan de hand van het 'Tasc' model. Dit is wel een opdracht waar je flink mee bezig bent.(tasc-model)

De doelen die ik opschrijf zijn aan de hand van kleuterplein(begeleiding). Er moet ook nog een gedeelte bij komen (zie tabel) waarbij ik de opdrachten ga toetsen. Je moet namelijk alles kunnen toetsen (een waardering aan kunnen geven)(begeleiding).

In de opleiding hebben we een matrix gehad met daarboven de taxonomie van bloom en aan de linkerkant de meervoudige intelligentie van Gardner(Taxonomie van bloom/meervoudige intelligentie). Daar staan allemaal verschillende soorten vragen en opdrachten in. Het is voor kleuters wat lastiger om daar goede lessen uit te halen. Je moet dit wel aanpassen(begeleiding). Ik put de lessen uit kleuterplein en aan de hand van de matrix ga ik opzoek naar de uitdaging. Vaak werk ik dit uit tijdens het zelfstandig werken.(begeleiding) Voor leerlingen die alle werkboekjes af heeft zijn er de zogenoemde rode kaarten. Hier zijn ze toch een aantal dagen mee bezig. Dit moet misschien in een ander stadium bedacht worden(begeleiding).

(Kralenplank: een leeg vel, een lege kralenplank en één of twee dobbelstenen en het onverwachte: hoeveel ogen je gooit, zoveel groene kralen moet je neerleggen).

(Kralenplank: als je een voorbeeldplaatje hebt van een kralenplank dan moet de één vertellen wat de ander moet neerleggen, leg nu 10 witten op de onderste rij).

(Ruimtelijk bouwen: samen met de leerkracht en vertellen wat de ander moet neerleggen, midden-achteraan). (Topo)(tip) Ik ben me bewust van het feit dat je niet nog 100 x moet vragen om een kralenplank te maken aan HI leerlingen (leerkrachtgedrag).

Wij willen een map maken met daarin alle lessuggesties, met variatie in benaderen zoals de verschillende intelligenties zodat je verschillende werkvormen krijgt. (begeleiding)

Boek: Knappe koppen in de klas. Speelt in op de behoefte van de leerkracht. Instructie wordt beschreven incl hoogbegaafde leerlingen. Lessen zoals de taxonomie van Bloom. Hierin staan de inhoud van de opdrachten. Iedereen raakt zich bewust van wat ze aan het doen zijn met deze leerlingen. (tip) Als je als leerkracht het verschil kunt onderscheiden in niveaus van het leren en denken bij kinderen, dan maak je al een grote stap in de praktijk. Je ziet dan wat er gebeurt, je gaat kinderen op een ander niveau bevragen. Je ziet daardoor in wat je doet. (leerkrachtgedrag)

- Welke materialen gebruiken jullie (voornamelijk) voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Bij een thema werken we aan de hand van 'vier keer wijzer' de kaartjes uit zoals (meervoudige intelligentie): een kralenplank waarbij één kant bedekt is (de sneeuwpop staat achter een blok ijs); een kaart met twee ijsberen met één daarvan een hoedje op waarbij je de opdracht geeft om een verhaal te maken. Je legt dan eerst uit wat een verhaal is, hoe ziet een boek eruit, waar moet je aandenken hier haal je de spullen van kleuterplein erbij van wie/wat/waar/welke schrijver. Je geeft ze geen boekje vooraf maar dit moeten ze zelf uitzoeken; nieuwe woordjes maken van letters (bv: sneeuw, en, ijs wordt bv neus); bootjes maken met een zijl en een motortje dat kan draaien, eerst een voorbeeld gemaakt. Dit vraagt veel van de voorbereiding. (begeleiding) De kinderen die het boekje hebben gemaakt die "steken" andere kinderen aan en sommige kinderen gaan dat werkje dan ook doen (begeleiding). We gebruiken "Compact en Rijk" waar al veel lessen in staan (begeleidingsmethode). (Kijk eens op: <http://wij-leren.nl/dolf-janson.php>). De map die geschreven is door Dolf Janson. (tip) Elke collega kan voor een thema of een ontwerpschema lessen maken (begeleiding). Geen werkbladen. Misschien om te toetsen maar verder niet gebruiken (begeleiding). Een hulpmiddel voor kinderen die al kunnen lezen en al wat meer aankunnen, ook op platte vlak, is Piep. Kinderen stimuleren zich om te laten zien dat ze kunnen lezen. (begeleiding) Bedenk niet steeds nieuwe werkvormen (bv memory, poster, sorteeroefening, reclamebord) maar probeer dit steeds weer in een ander thema. Doordat je steeds verschillende werkvormen gebruikt en bij de voorbereiden van de lessen hier de integratie matrix voor gebruikt, stimuleer je ook verschillende connecties in de hersenen waardoor het beter beklijft (begeleiding).

"Slimmeriken 2" en "Ontwikkelingsmaterialen Plus" geven verschillende lessuggesties (begeleidingsmethode). Dit is uitproberen en kijken wat wel/niet werkt. Dit is een snelle manier om kinderen op vaste momenten een opdracht geven (deze map kan ik aanvragen, kopiëren).

1,2,3 lesidee (tip) (ook voorbeelden).

- *Gebruiken jullie ook hoeken om verbreding en verdieping aan te bieden? Zo ja, op welke manier differentiëren jullie met deze hoeken?*
Ja. Je kunt in de hoeken juist differentiëren.(begeleiding)
Je moet weten op welk niveau het kind zit. Dit kun je doen door bv de CITO. Je hebt een bevestiging van wat je al weet(verbreding/verdieping).
- *Waar moet je als leerkracht opletten tijdens de begeleiding van deze leerlingen? (bv. houding, manier van vragen stellen)*
Leerlingen erkennen en herkennen(leerkrachtgedrag). Leerlingen anders benaderen, andere vragen stellen(leerkrachtgedrag). De kinderen moeten weten dat ze gezien worden.(leerkrachtgedrag). Je moet stap voor stap werken aan dit beleidsplan(leerkrachtgedrag). Als eerste zijn we begonnen met: wat weet jij al van hoogbegaafde leerlingen, wat zie jij al in de klas, wat hoort als leerkenmerk bij deze leerlingen. Wat betekent dit dan voor jou als leerkracht(leerkrachtgedrag). Je raakt je bewust van wat zie ik, en wat is er daadwerkelijk.(leerkrachtgedrag) Wat is positief en negatief aan jouw kinderen, en wat is daarvan waar. Het positieve is vaak wat bij de kinderen hoort maar het negatieve is vaak wat de leerkracht zo ervaart(leerkrachtgedrag). Je moet als leerkracht bewust zijn van het onbekwame wat je op dat moment hebt.(leerkrachtgedrag) Je mag best eisen stellen aan de leerlingen(begeleiding). Als je een opdracht hebt met een doel dan koppel je dit na verloop weer terug met de kinderen(begeleiding). Kinderen mogen (moeten) fouten leren te maken. Dit bespreek je met het kind en je vertelt daarbij dat het normaal is om de juf te vragen om te helpen en dat het moeilijk kan zijn(begeleiding). Je moet de kinderen blijven sturen(begeleiding). Je kunt ze niet zomaar loslaten en denken dat de kinderen alles zelf kunnen(begeleiding). Deze begeleiding vraagt veel van een leerkracht. Geen waarom vragen stellen(begeleiding). Bij de overdracht naar groep 3 goed aangeven hoe deze leerlingen zijn. Ze zijn slim en ze weten veel maar ze hebben wel structuur nodig.(tip)
- *Werken deze leerlingen zelfstandig, in groepjes of allebei?* Laat ze niet veel alleen werken.(begeleiding)
- *Hoe zie je dat de leerling zijn doel(en) heeft bereikt na een activiteit?* Tijdens het werken eisen stellen dat ze aan een werkje moeten beginnen en zich concentreren op hun eigen werk. Wat de opdracht is, moeten ze afmaken.(begeleiding)
- *Evalueren jullie met de leerlingen over het gemaakte werk? Zo ja, welke vragen stel je aan de leerlingen en hoe registreer je deze evaluaties?*
Op dit moment registreren wij niet de evaluatie met de kinderen maar je ziet en hoort ook wat de kinderen van het werkje vonden(begeleiding). Het evalueren gebeurt tussendoor en even achteraf in de kring. Dit heb ik in het verleden gedaan door een dagboek bij te houden. Elk kind mocht iets opschrijven over een werkje of wat hij/zij had gedaan die dag.(begeleiding)

Registreren:

- *Op welke manier en/of met welke hulpmiddelen houd je de ontwikkeling in de gaten voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?*
De Kijk en de signaleringslijst van KIJK,
Signaleringslijst in Compact en Rijk en het DHH is de belangrijkste maar dan ben je al wat verder.(registratie)

Interview met 360grView waarbij uitspraken onderverdeeld zijn in categorieën:

Datum interview: 24-02-2014

Hoe is 360grView ontstaan?

In 2012 een oproep van het ministerie van onderwijs aan experts om te kunnen kijken **hoe we het onderwijs van hoogbegaafde kinderen kunnen verbeteren** (verbeteren praktijk). Mijn interesse ligt vooral **bij de peuters omdat het daar al vaak misgaat** (kennis). **Het besef dat kinderen niet pas op hun zesde hoogbegaafd zijn, maar ook als ze vier zijn (leerkrachtgedrag).**

Wij (de experts en ik) zijn gaan nadenken over vroeg-signaleren zodat onderpresteren voorkomen kan worden, hun 'leer-honger' kwijt raken (belang signaleren) en dat je zo **voorkomt dat ze later vast gaan lopen** (belang signaleren). Je wilt ook voorkomen dat ouders de gezondheidszorg in komen, **er worden namelijk ook veel kosten gemaakt; leerlingen zijn ziek, voelen zich niet lekker, hebben psychische hulp nodig, huisarts, testen** (belang signaleren). We willen dat ook artsen meer bekend zijn met dit onderwerp zodat er een goede diagnose gesteld kan worden. **Al gauw wordt er gezegd dat een leerling ADD of ADHD heeft terwijl dit niet het geval is** (leerkrachtgedrag).

Dit overleg bij de ministerie viel buiten het OCW, terwijl wij zeggen 'nee dit valt niet buiten het OCW (onderwijs, cultuur en wetenschap) of VWS (ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport), kinderen onder 4 jaar vallen binnen het VWS'. Wij vinden dat OCW en VWS gezamenlijk verantwoordelijk zijn. Het is ons gelukt om met deze twee groepen in gesprek te gaan. Wij hebben hierdoor onderzoek mogen doen naar het Van Wiegenschema. Van Wiegenschema is voor het consultatiebureau om de ontwikkeling van kinderen in te vullen. Wij willen dat het consultatiebureau bekend wordt met het vroeg-signaleren van kinderen. Nou is de vraag voor bij het vooronderzoek of we in 10/20 Van Wiegenschema's, consultatiebureaus kunnen vinden die het progressief hebben ingevuld. Niet op de manier van "Kan het kind dit, dat, zus en zo maar kan het kind misschien meer", is dat het geval dan kunnen we met dit gegeven verder onderzoeken. Het gaat dan om signaleren van baby af aan waardoor je ze al heel vroeg kunt begeleiden. **Ouders hebben handvatten nodig. Daar vandaan is 360grView ontstaan** (omgang met ouders). Inmiddels kan er vermeldt worden dat het vooronderzoek te weinig aanleiding geeft om verder onderzoek te doen op deze manier; er wordt wel aanzet gegeven om op een andere manier onderzoek te gaan doen.

Wij vinden dat het de gezamenlijke verantwoordelijkheid is van het OCW en VWS omdat wij, 360grView, ontzettend kunnen helpen: Het terugbrengen van de kosten, OCW met het uitpakken van lestijd doordat deze leerlingen niet meer "vervelend" zijn (preventief handelen).

Het drijfveer achter deze stichting is als eerste ontstaan door de problemen waar we tegenaan lopen met onze eigen kinderen.

Wij als stichting zorgen ervoor dat de goede informatie bij elkaar komt en we willen dat mensen (experts) samen gaan werken (doel).

Kijk ook eens op ontwikkelingsvoorsprong.nl (tip), dit gaat straks de lucht in.

360grView is vrijwillig. We willen wel geld genereren voor onderzoek.

We willen ook bereiken dat er acceptatie is van deze leerlingen (leerkrachtgedrag). **Of dat de computerprogramma's worden aangepast want daar valt nog veel uit te halen** (kennis/doel) (20:28). (Laurette (20:10), zijn jullie ook bezig om na de basisschooltijd te kijken?, antwoord is dat hier nog geen tijd voor is geweest maar dat dit wel nodig is).

De Stichting 360grView zet zich in om in een veel eerder traject mogelijke begaafdheid te herkennen en de ouders/verzorgers van het kind hierover in te lichten.

1. *Wat houdt de inzet van stichting 360grView concreet in voor leerlingen en leerkrachten met een ontwikkelingsvoorsprong?*

Wat wij graag willen is voor leerkrachten de weg wijzen, want ik realiseer me dat we voor een beperkte groep kinderen bezig zijn (leerkrachtgedrag). Wetenschappelijk gezien, zijn er 2,5% hoogbegaafde leerlingen (kennis/theorie). Wij kunnen jullie leren hoe het werkt. Wij denken dat de clou is dat deze leerlingen jullie kunnen leren hoe het moet (leerkrachtgedrag). Hiervoor moet je leren om open te staan om dit aan te nemen (leerkrachtgedrag). Op het moment dat jij als leerkracht de docent bent en niet de begeleider van het kind, dan sta je al in een verkeerde positie bij deze leerlingen (leerkrachtgedrag). Jij bent dan niet bereid om van het kind te leren. Je bent dan niet bereid om met het kind mee te leren. Dit kan natuurlijk ook niet altijd. Dit is ook wat leerlingen moeten leren, dat je ze niet altijd kunt helpen. (leerkrachtgedrag) Er zijn altijd momenten die niet leuk zijn. Het belangrijkste is de houding van de leerkracht naar de leerling toe. (leerkrachtgedrag)

We willen leerkrachten op weg helpen, bijvoorbeeld door van die klappertjes (16:03). Die zijn inmiddels verkrijgbaar bij Schoolsupport onder de naam Hoogbegaafdheid in Kaart. (tip)

(Laurette: op onze school willen we de oudergesprekken “veranderen” naar gesprekken mét de ouders, dit sluit mooi aan bij de visie van 360grView). L. vult aan dat je hierdoor samen kunt werken.

We zouden natuurlijk willen dat er methodes werden geschreven, zover is het nog niet.

Docenten moeten niet denken dat ze het 1, 2, 3, leren, dit hoeft ook niet omdat er veel experts rondlopen die daar bij willen helpen (begeleiding experts). Dat adviseren we ook eigenlijk: zorg zelf dat de basis goed is van het onderwijs en laat je helpen door experts en zorg ervoor dat er op school één iemand is waar je naar toe kan voor adviezen en vragen. Dit is kostbaarder (leerkrachtgedrag).

Luister ook naar ouders! Werk samen met de ouders (omgang met ouders).

360grView heeft als doel om de talenten van leerlingen in een zo vroeg mogelijk stadium zichtbaar te maken. Om hiermee te beginnen is signaleren van hoogbegaafdheid bij de jongste leerlingen noodzakelijk (belang signaleren).

2. *Waarom is het belangrijk om leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong zo vroeg mogelijk te signaleren?*

Het benoemen van een tijdelijke ontwikkelingsvoorsprong, terwijl het wellicht een definitieve voorsprong is, kan een onjuist beeld geven waardoor het kind gaat onderpresteren of zich aan gaat passen (onderpresteren). Om dit te voorkomen is vroegtijdig signaleren, van baby af aan van belang. Om te voorkomen dat ze ongelukkig worden en vast lopen. Ook wil je de nieuwsgierigheid vasthouden, ze prikkelen (belang signaleren). Deze kinderen hebben we straks nodig om grote problemen op te lossen. Economisch gezien bijvoorbeeld: Nederland kan een grote rol blijven spelen (belang signaleren) (19:20).

3. *Wanneer kun je spreken over een ontwikkelingsvoorsprong bij kleuters en wanneer niet?*

Hier zijn geen wetenschappelijke uitspraken over gedaan (kenmerken). De vraag is of je normen moet geven omdat andere leerlingen net buiten de boot kunnen vallen (twijfel begeleiding).

Bijvoorbeeld uitspraken die niet bij de leeftijd past kan een kenmerk zijn (kenmerken). Opmerking tussendoor: elke basisschool zou bij binnenkomst van een leerling een nul-meting moeten doen (25:17), daar begint t mee (signaleren). Als een consultatiebureau vanaf het begin signaleert dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft dan zou dit doorgespeeld moeten worden naar de basisschool. Hierdoor hebben ouders ook een aanspreekmogelijkheid om leerkrachten de informatie te geven met: mijn kind heeft uitdaging nodig want... (omgang met ouders)

Een belangrijk signaal komt van de ouders. Dus ook ander gedrag buitenschool en in school (omgang met ouders). (ongeveer 33:00). Als het gedrag van kinderen op school en buiten school teveel afwijkt van elkaar dan moeten ouders en school de handen in elkaar slaan om te kijken wat de oorzaak is (omgang met ouders). Geen van beide mag de bal naar de ander rollen; dat gebeurt nu nog veel te vaak, met name van school richting ouders. In veel gevallen blijken ouders het goed gezien te hebben als het gaat om een voorsprong. (omgang met ouders) Kinderen hebben veel fantasie, creatieve oplossingen (kenmerken). (zoals een krukje pakken omdat hij iets nodig heeft van de bovenste plank). Laat ze hier de ruimte voor nemen. (leerkrachtgedrag)

4. *Welke kennis hebben leerkrachten nodig omtrent het signaleren van leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong?*

Leren zien en opvangen van de signalen (signaleren). Bijvoorbeeld de kaarten die ik heb meegenomen. Kennis in omgang van de ouders (signaleren) (47:25). Leerkrachten zouden op het moment dat hun plan, dat ze voor het kind hadden gemaakt, toch anders uitpakt, moeten nagaan wat er dan wél nodig is voor het kind (13:47) (leerkrachtgedrag).

5. *Wat adviseren jullie leerkrachten voor het tijdig signaleren van leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong.*

Signaleringsinstrumenten. Zoals "Kleuterkist" (signaleringsinstrument) deze is nog niet op de markt. De materialen die je gebruikt zijn voor de eerste weken dat een leerling op school is. Je kunt aan de uitkomsten zien of het kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft (bouwen van blokjes, herkennen van de kleuren). Er komt vanaf september een methode Knappe Kleuters (signaleringsinstrument) op de markt om kleuters vanaf dag 1 van hun schoolcarrière te herkennen.

Anamneselijst (signaleringsinstrument). Dit is een onderdeel van de methode. Een lijst die ouders invullen voordat een kind naar school komt. En dit is dus waarom het ook belangrijk is om ze vroegtijdig te signaleren, deze leerlingen passen zich aan binnen vier weken (belang signaleren) (49:06). Leerkrachten kunnen zo met ouders in gesprek gaan.

Er zijn voldoende kenmerken bekend om al vroeg te kunnen signaleren dat een kind potentieel begaafd is. Hier wordt onderzoek naar gedaan via de Universiteit Utrecht.

6. Welke kenmerken zijn er bekend om vroeg te kunnen signaleren dat een kind potentieel begaafd is?

Van baby af aan: kopje optillen, ze kijken je heel bewust aan, kijken door je heen, ze knipperen niet. Ze doen alles heel snel, snel lopen, snel kruipen. Of juist heel langzaam, dit heeft te maken met perfectionisme: ik doe het pas als ik zeker weet dat het lukt. Ze willen eerst zeker weten dat ze het goed kunnen en dan pas gaan ze ervoor. Taalontwikkeling is snel ontwikkeld. Of praten, als ze er lang overdoen dan praten ze in één keer goed (kenmerken).

7. Wat adviseert u leerkrachten die hun kennis willen uitbreiden op het gebied van leerlingen die potentieel begaafd zijn?

Vooraf het erkennen maar durven herkennen (leerkrachtgedrag). En toegeven dat je niet alles weet (leerkrachtgedrag). Gesprekken voeren met ouders is belangrijk (een signaal kan zijn dat ze thuis anders zijn dan op school) (omgang met ouders). Praat met de leerlingen, betrek ze in het gesprek, bijvoorbeeld tijdens een conflict, echt in gesprek gaan (leerkrachtgedrag).

Niet alle leerlingen die een voorsprong laten zien in hun ontwikkeling zijn hoogbegaafd.

8. Op welke wijze stem je je begeleiding af op leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong?

Toon van je stem (leerkrachtgedrag). Ze pakken snel signalen op uit de atmosfeer (kenmerk). Denk goed na over wat je zegt en doet (leerkrachtgedrag). Doe wat je beloofd en belooft wat je doet. Als dit niet lukt, is het niet erg maar leg het uit (leerkrachtgedrag). (59:00). Denk aan de boodschap die je geeft (leerkrachtgedrag). Je moet vooral op het proces zitten, niet op de uitkomst. (begeleiding) Leg uit waarom ze een bepaalde oefening moeten doen (begeleiding). Zorg dat je op het niveau van het kind gaat zitten (begeleiding). Heb verwondering. Sta jezelf toe om verwonderd te worden (leerkrachtgedrag). Overleg bijvoorbeeld met collega's over wat je hoort en ziet. Houd die verwondering vast (begeleiding). Erken het kind als het iets zegt wat je zelf nog niet had bedacht. Vertel het kind dit ook (leerkrachtgedrag).

Als samenwerkingsverband hebben jullie veel aandachtsgebieden, zo ook een onderzoek naar een meetsysteem voor de meting van de leer- en ontwikkelingskansen van het jonge kind.

9. Wat houdt zo'n meting voor leer- en ontwikkelingskansen van het jonge kind precies in?

Kleuterkist (signaleringsinstrument) is een begin. Het is nog niet wetenschappelijk onderzocht (1:03:00). Andere meetinstrumenten kunnen het niet garanderen dat een kind hoogbegaafd is (signaleringsinstrument). Rakit (signaleringsinstrument) is één van de beste. Peuterkist (signaleringsinstrument) is er al, volgens mij is het advies om het iedere 2 maanden te doen; deze Peuterkist gaat een verbeterslag krijgen in het komende jaar. je observeert elk half jaar het kind. DHH blijkt (signaleringsinstrument) intensief te zijn. De leerkrachten en de ouders moeten het

invullen. Voor leerkrachten is het lastig omdat je het kind nog niet goed kent. Je kunt deze vragen ook sturen. Daarnaast houd je de onderpresteerders er niet uit.

10. *Is het raadzaam om een dergelijk meetsysteem standaard in te voeren in kleuterklassen?*

Ja, zie antwoord 5.

Jullie aandacht gaat onder andere ook uit naar handvatten voor de begeleiding van jonge begaafde leerlingen.

11. *Welke handvatten kunnen jullie aanbieden aan leerkrachten voor de begeleiding van het jonge begaafde kind?*

Netwerken met experts (tip). De kaarten gaan behulpzaam zijn (zie de kaarten(1:11:00).
Leerlingen hebben vaardigheden nodig om te kunnen leren (begeleiding). Deze leerlingen hebben activiteiten nodig waarbij ze moeten leren en er op stuk lopen (executieve functies). Stel eisen aan leerlingen (begeleiding) (31:34).

Ga bij leerlingen bij het proces zitten: waarom heb je 't zo gedaan en hoe (begeleiding). Ze hebben moeite om te plannen (kenmerken). Als ze dan iets niet afhebben, vraag dan hoe dit komt. Ze hebben deze feedback nodig. (begeleiding)

Ervaringsgericht onderwijs voor deze leerlingen is een goede mogelijkheid (leerkrachtgedrag) (35:10). Ga mee met de interesses/passie (begeleiding). Ze kopiëren de vaardigheden die ze hebben opgedaan tijdens een situatie ook in andere situaties (kenmerken).

Zet ze in groepen bij elkaar, dan zie je de ontwikkeling (begeleiding) (39:00) en stuur het spel/activiteit, dit kan versnellend werken (begeleiding) (43:20). Reflecteren is belangrijk, feedback geven en bespreken hoe ze het hebben gedaan (begeleiding). Beperk niet het spel waarin ze zitten (begeleiding) ! (42:00). Geef ze het gevoel dat ze alles mogen (leerkrachtgedrag). Ik bedoel daar niet mee letterlijk alles mogen, maar keur niet te snel af wat ze doen, maar vraag er naar: waarom doe je dit of dat (leerkrachtgedrag)? Vaak zit er een wereld aan gedachten achter. Als het kind een opdracht moet doen, dan moet hij dat natuurlijk gewoon. Probeer dan wel uit te vinden op welke manier je kinderen kunt motiveren om iets dat niet leuk is toch te doen. Dat kan vaak door aan te sluiten bij hun belevingswereld, en meer nog, bij hun interesses (begeleiding).

Jullie bieden ondersteuning aan kinderdagverblijven en peuterspeelzalen bij het ontwikkelen van het potentieel van het kind.

12. *Waarom is deze ondersteuning belangrijk voor de ontwikkeling van het potentieel van het kind?*

(De individuen experts bieden ook hulp aan basisscholen. Bijvoorbeeld bij het proces van het uitwerken van een beleid).

Jonge kinderen kunnen teleurgesteld raken in de wereld om hen heen 1:13:30) waardoor ze kunnen gaan onderpresteren, ze kunnen juist zo blij zijn van presteren (onderpresteren).

13. *Hoe ziet deze ondersteuning er concreet uit?*

Wijzen op de begeleiding van de experts. Waar zitten de experts en wie kun je hiervoor aanspreken? Netwerken hoort hierbij.

360grView wil bijdragen aan het ontwikkelen van betrouwbare signaleringsinstrumenten, handreikingen en materialen die het kind in alle stadia van zijn ontwikkeling kunnen helpen om zich vrij te ontwikkelen en die de begeleiders van de leerlingen hierin ondersteunen.

14. Aan welke criteria moet een betrouwbaar signaleringsinstrument in uw ogen voldoen?

Het moet in ieder geval onderbouwd zijn door onderzoek (signaleringsinstrument). Omdat je daarmee ondervangt de discussie over zaken die wellicht niet discussieerbaar kunnen zijn als ze onderzocht zouden zijn. Op dit moment is alles beter dan niets, want er is nu niets (signaleringsinstrument). SIDIR (signaleringsinstrument) diagnosticeert maar mag niet zonder orthopedagoog getest worden. Alleen een diagnose stellen voor een potentieel hoogbegaafde vind ik niet kloppen (belang diagnose). Iemand die kan tennissen zeggen we ook niet dat hij/zij tennis-ziek is. Een diagnose is wel nodig voor ouders die willen weten wat hun kind nodig heeft (belang diagnose stellen) (1:15:45). 45). En helaas nog vaak in het onderwijs omdat een bepaald deel van de leerkrachten er oprecht van overtuigd is jouw kind beter te kennen dan je dat zelf kent, en te weten hoe Het Hoogbegaafde Kind eruit ziet. Dat is een hele moeilijke, want deze kinderen zijn er in veel soorten en maten, net als alle andere kinderen (leerkrachtgedrag).

15. Op welke manier kan 360grView bijdragen aan het ontwikkelen van materialen die het kind in alle stadia van zijn ontwikkeling kan helpen groeien?

Het is meer het naar boven halen van allerlei betrokkenen/initiatieven en aan elkaar koppelen. Kunnen deze initiatieven iets bijleveren. De uitgever wereld loopt stug. Ze zijn bang om te investeren, zeker bij computerprogramma's. Door de computerprogramma's heb je straks meer tijd om andere activiteiten met de leerling te doen.

Op uw eigen website staan de do's en don'ts voor hoogbegaafde leerlingen:

- Zet het kind niet alleen aan een tafeltje in een hoekje; ook dit kind wil graag onderdeel van de groep zijn.

16. Wat zijn volgens u de kernbehoeften van een hoogbegaafd kind?

Herkennen en erkennen is het aller belangrijkste (leerkrachtgedrag)! Verwacht niet dat dit kind zonder fouten werkt; ook hoogbegaafde leerlingen hebben het recht om fouten te maken, sterker nog, ook zij moeten leren falen en doorzetten (begeleiding).

17. Op welke manier kun je leerlingen helpen om door te zetten op het moment dat ze het gevoel hebben dat ze falen?

'Mindset' van Carol Dweck, gaat over growmind en fixmind. Je kunt ze leren doorzetten. Door eisen te stellen aan het kind, je geeft dan aan dat je iets verwacht aan het kind (begeleiding). Je moet niet toegeven dat ze eraan ontsnappen, als het niet goed loopt bij ze. Ze moeten leren falen (begeleiding). Ze leren niet door oefening maar door te denken (begeleiding). Ze moeten leren iets te doen waar ze moeite mee hebben, en ook zij hebben oefening nodig (begeleiding).

Verschil tussen verbreding en verdieping:

Verbreding, je hebt rekenen: zoals sorteren/ordenen, tijd. Als je verbreding zoekt ga je andere onderwerpen aansnijden, je gaat meer onderwerpen zoeken zoals natuurkunde. Iets wat in het normale pakket niet bij zit. Daar zit niet veel risico in (verbreding).

Verdieping, je gaat één bepaald onderwerp uitdiepen. Verdieping wordt pas ervaren door een leerling als het nieuwe stof is of stof die op een andere manier aangeboden wordt. Waardoor ze er iets aanhebben (verdieping).

18. Waar moet ik als leerkracht rekening mee houden op het moment dat ik verbreding ga aanbieden?

Daag het kind uit als je denkt dat er meer in zit (verbreding-begeleiding). Als het kind afhaakt bij een activiteit, dan moet je hem/haar hierop aanspreken (verbreding-begeleiding). Geef niet te snel een oordeel, laat het kind uitleggen waarom hij/zij het zo heeft gedaan (verbreding-leerkrachtgedrag). Laat het kind verwoorden (verbreding-begeleiding). Verplichtingen stellen (verbreding-begeleiding). Wel nakijken (verbreding-begeleiding). Op niveau aanspreken (verbreding-leerkrachtgedrag). Houd er rekening mee dat ze je om de tuin kunnen lijden (kenmerken). Geef dit terug aan het kind (1:23:00). Kleuters kunnen er tegenaan lopen dat hun motoriek nog niet genoeg ontwikkeld is om wat er in hun hoofd zit, op papier wil zetten (kenmerken). Bespreek het altijd na! (verbreding-begeleiding)

19. Waar moet ik als leerkracht rekening mee houden op het moment dat ik verdieping ga aanbieden?

Vertel waarom je het aanbied, geef een reden (verdieping-begeleiding). Laat ze inzien waarom ze het op een bepaalde manier leren. Ze hoeven t dan ook niet leuk te vinden. (verdieping-begeleiding) Bied allerlei verschillende methodes aan om iets te leren. Bijvoorbeeld delen. Zoek wat het beste bij het kind past (meervoudige intelligentie) (1:35:00). Om zelfvertrouwen op te bouwen heb je feedback nodig, een spiegel (verdieping-begeleiding). Zo bouw je een goed zelfbeeld op. (1:39:00). Ook door om te gaan met leerlingen die hetzelfde zijn. Dus werk in groepjes met elkaar (verdieping-begeleiding). Wat doe je met kleuters die al kunnen lezen? Je moet de ontwikkeling niet tegen houden. Je kunt haar op andere ontwikkelingsgebieden uitdagen, waar ze minder goed in is. Je moet het ze wel aanbieden. Bijvoorbeeld Engelse woorden aanbieden.

Interview met Eureka waarbij uitspraken onderverdeeld zijn in categorieën:

Datum interview: 17-02-2014

Uitgewerkte interview met An., werkzaam als begeleidster van Eureka.

Eureka biedt hulp aan de scholen van INOS op het gebied van signalering en diagnostisering van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. (begeleiding experts)

1. Wat houdt deze hulp in?

Collega A. gaat langs scholen om leerkrachten te helpen (begeleiding experts). Is A. de enige die dit doet? Zij is inderdaad de enige die dit doet)

Leerkrachten voeren een hulpvraag in (begeleiding experts) (b.v. kleuter is misschien hoofdbegaafd):

A. gaat dan kijken of de kinderen verbanden kunnen leggen (begeleiding experts). Een hulpmiddel die ze hiervoor gebruikt is b.v. SET. (signaleringsinstrument)

Het is heel belangrijk dat kinderen verbanden leggen (kenmerken). Grotere woordenschat, alles letterlijk nemen (platteland is ook echte een plat land) (kenmerken). De test is vooral subjectief niet objectief. (SET signaleringsinstrument)

Er is ook een checklist: DHH (signaleringsinstrument) die ze gebruikt om te kijken of het kind inderdaad een ontwikkelingsvoorsprong heeft.

De leerkracht is degene die aanmeldt via stichting INOS (begeleiding experts).

Als A. heeft geconcludeerd dat het kind geen ontwikkelingsvoorsprong heeft mogen ouders alsnog een IQ test laten doen (IQ 130+). Is de uitslag 130 of hoger dan wordt het kind, de ouders en school alsnog geholpen. Eureka heeft hier dan niks meer over te zeggen (begeleiding experts / omgang met ouders).

Vanaf groep 3 komen hoogbegaafde kinderen naar Eureka voor de plusklas (begeleiding). Groep 1/2 kinderen komen niet bij Eureka (begeleiding). De scholen krijgen hulp aangeboden van Eureka (begeleiding experts). De kinderen zijn te jong om op Eureka langs te komen. Op Eureka: op computer: lessen Spaans etc.

In de kleuterklas beginnen we met 'Piep' (begeleiding). De executieve functies worden hier voor gebruikt.

Kuipers model: (theorie) precies zien waar hoogbegaafden aan kunnen werken.

Kleuters mogen/moeten juist moeilijkere werkjes doen (begeleiding).

Niet op het product zitten maar op het proces (begeleiding).

De leerkracht begeleidt de kinderen verder. Eureka biedt alleen hulp aan de leerkracht aan. (begeleiding experts)

F. is iemand bij Eureka die langs scholen gaat om leerkrachten te begeleiden (begeleiding experts).

Compacten is iets wat A. niet doet (begeleiding experts). Zij praat met de leerkracht en de kinderen.

Zij maakt een schema en bespreekt dit met de kinderen en hier komt ze wekelijks op terug (begeleiding experts). Wat er wordt gedaan met de kinderen wordt eerst met de ouders besproken (omgang met ouders).

Wordt er een plan opgesteld? Nee, er wordt per keer gekeken (begeleiding experts). Een kind kan veranderen. Is er na zoveel weken een evaluatie? Ja er wordt met de leerkracht gesproken over hoe het verder gaat. Ook als de leerkracht het zelf kan en er mee wil stoppen (met de begeleiding). (begeleiding experts)

2. Welke stappen worden er ondernomen?

1. Leerkracht biedt een hulpvraag in.

2. Dan komt A. langs om met de kinderen te werken. Zij zoekt de juiste uitdaging voor de kinderen. (begeleiding experts)

Gaat zij ook compacten? Nee dit doet de leerkracht. Zij gaat wel in gesprek met de leerlingen en maakt ze een schema met de leerlingen. Ze komt hier later weer op terug. Zij gaat meer de uitdaging en verdieping zoeken. Daarna gaan de leerlingen aan het werk (begeleiding experts).

3. Dan wordt er met de ouders en de leerkracht besproken wat er gaat gebeuren. Herkenning en erkenning is hierbij belangrijk (omgang met ouders).

Wordt er een plan opgesteld? Er wordt per keer/per week gekeken wat er moet gaan gebeuren met het kind. Na zoveel weken is er een (tussen)evaluatie (begeleiding experts). Met de leerkracht wordt dan afgesproken hoe het verder gaat. Ook als de leerkracht aangeeft dat hij/zij het zelf kan gaan doen (begeleiding experts).

Opmerking tussendoor: *zijn er ook leerlingen die achteraf toch niet hoogbegaafd blijken te zijn?* De geïnterviewde reageert: ja, dit kan. Als leerlingen een ontwikkelingsvoorsprong hebben kan het zijn dat zij later weer met de rest van de leerlingen mee draaien. (begeleiding)

3. Welke instrumenten gebruikt Eureka voor de signalering?

Kaartspel SET, Signaleringsprotocol DHH en PIEP voor jonge lezers (signaleringsinstrumenten).

Daarnaast is een gesprek met ouders belangrijk om te achterhalen hoe het kind thuis is. Ook bij twijfel een gesprek met de ouders (signaleren omgang met ouders).

Is er een erfelijkheidsfactor? Dit is inderdaad mogelijk (kenmerken).

4. Welk advies geven jullie de school omtrent de signalering bij aanmelding van een leerling?

Belangrijk is dat kinderen herkend worden en erkent, voornamelijk het erkennen (leerkrachtgedrag).

Op de pabo leer je hier niets over, in de praktijk behoor je zelf de kennis op te halen (kennis/tip).

Sommige kinderen worden in groep 8 pas aangemeld. Dit hoeft natuurlijk niet erg te zijn, als een kind gelukkig is op zijn eigen school, spreken we nergens over. *Want waar gaat het om?* Dat een kind gelukkig is. (leerkrachtgedrag)

Onderpresteerders zijn lastig te ontdekken, zij halen geen hoge scores op cito (onderpresteren). *Waar ga je het dan aan meten?* Dat is lastig. Dit is ook waarom het zo belangrijk is om in de kleuterklassen aandacht te besteden aan dit onderwerp (belang signaleren).

Peuterspeelzaal formulieren wel doorlezen (signaleren). Hoe het kind gedraagt en is opgevallen. Je moet weten waar je over praat (leerkrachtgedrag). Kenmerken kunnen al vroeg gesignaleerd worden.

Zodra een leerling op school komt hebben wij na zes weken een gesprek met de ouders over het welbevinden van het kind.

5. Geeft het formulier dat wij gebruiken, de leerkracht voldoende informatie om een mogelijke kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren? Zo niet, wat adviseert u ons hierbij?

Interesse v/h kind

Initiatief tonen?

Welke werkjes pakt het kind? Makkelijke? Lastige? (werkniveau)

Wat is de beleving van de ouders thuis? (signaleringsinstrument)

De leerkrachten van groep 1-2 geven op dit moment geen concrete begeleiding aan deze leerlingen.

6. Op welke manier zou Eureka ons hierbij kunnen helpen?

Begeleiding is altijd belangrijk (begeleiding). Of het nu bij zwakke leerlingen of bij meerbegaafde of hoogbegaafde leerlingen, want als het niet erkent wordt, heeft het geen zin om deze leerling te begeleiden. (begeleiding) Een leerkracht moet op dat proces gaan zitten (begeleiding). Mocht een kind zeggen dat het niet kan, niet gaan helpen. Dit is lastig voor kleuters (begeleiding). Een leerling moet leren te worstelen en niet dat alles vanzelf gaat (begeleiding). Houdt het proces in de gaten, bespreek het werkje door, evalueer het, vraag hoe het voelt; hoe voelde het dat je er niet uitkwam? Was het nu echt zo erg? Geen waarom vragen stellen. (begeleiding)

Hoe kan Eureka hier dus bij helpen? Niet, dit moet de leerkracht zelf doen. Wij kunnen vertellen hoe het moet maar de leerkracht ziet het kind veel vaker (begeleiding experts). Verdiep je als leerkracht in hoogbegaafdheid (leerkrachtgedrag).

Eureka vertelt hoe de leerkracht het kan doen (begeleiding experts). Houd het proces in de gaten (begeleiding). Evalueer met de kinderen. Vooral hoe de kinderen het hebben ervaren (begeleiding).

7. Waar moet ik als leerkracht rekening mee houden op het moment dat ik verbreding ga aanbieden?

Vooral procesgericht en niet product gericht (begeleiding verbreding + verdieping).

Out of the box denken (begeleiding verbreding + verdieping).

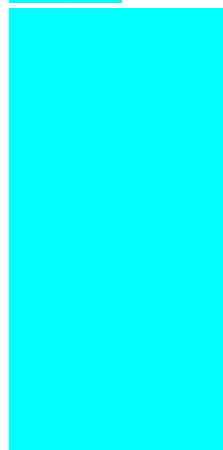
Interesses gaan verbreden, open opdrachten geven, kinderen weten wat ze zelf leuk vinden (begeleiding verbreding + verdieping).

8. Waar moet ik als leerkracht rekening mee houden op het moment dat ik verdieping ga aanbieden?

Als je op een materiaal gaat verdiepen niet eindeloos dezelfde soort vragen stellen. Pak ook eens ander soort materialen. (begeleiding verdieping)

9. Op welke manieren kan ik differentiëren voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong?

Energizers

Out of the box boek (begeleidingsmethode)

Workshop Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG) waarbij uitspraken onderverdeeld zijn in categorieën:

ECLG Leerlingenzorg: *Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.*

Datum: 23-06-2014

ECLG staat voor: ExpertiseCentrum Leren en Gedrag. Zij geven workshops waarbij praktische wijsheid het doel is. Daarnaast zetten zij onderzoeken op en begeleiden zij professionals in het onderwijs.

Om te beginnen kregen we een aantal situaties te zien, middels een strip, waarbij ouders en leerkrachten op een vervelende manier reageren op kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. De workshopleidster vroeg naar onze reacties. De volgende reacties werden gegeven:

- Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong **zijn gevoelig** (kenmerk). **Denk dus goed na over wat je zegt en doet** (leerkrachtgedrag). Het kind past zich aan maar dit hoeft niet te betekenen dat het kind zich daarbij prettig voelt. **Wees oprecht en eerlijk** (leerkrachtgedrag) (ervaringsgericht onderwijs).
- Op de strip over een kind dat wil schrijven in groep 1-2 reageert de workshopleidster: schrijven aanleren kan, maar leer de kinderen niet aan elkaar schrijven. In groep 3 kunnen de kinderen moeite hebben om de fouten eruit te halen en deze te verbeteren.
- Er wordt verkeerd gedacht over het feit dat slimme kleuters **op sociaal-emotioneel gebied** achter lopen. Vaak is dit juist omgekeerd: **zij raken gefrustreerd omdat de ander hem/haar niet begrijpt** (kenmerk). Zij weten nog niet goed hoe zij dit moeten verwoorden waardoor er boosheid en misschien soms agressie kan ontstaan. Probeer de kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong hierin te helpen. **Leg de situatie uit en vertel hem/haar hoe hij dit voor zichzelf kan oplossen.** (leerkrachtgedrag)

Deze strip leert ons dat je **niet zomaar moet afgaan op één situatie** (leerkrachtgedrag). **Observeer de kinderen** (leerkrachtgedrag), **doe een stap naar achter en kijk de klas rond**. Wat zie je gebeuren, wat gaat er aan vooraf en hoe reageren andere kinderen. **Overleg met ouders over wat je ziet gebeuren in de klas en vraag naar hun bevindingen in plaats van een eenrichtingsgesprek (omgang met ouders).**

Naast deze en andere strips werden er stellingen gegeven:

Een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong kan je het beste een klas laten overslaan (restcategorie).

Als je een kleuter een klas over wil laten slaan is het belangrijk dat zij op alle ontwikkelingsgebieden een voorsprong hebben. Daarnaast stopt de begeleiding niet als het kind in de andere klas zit. Het kind moet wennen aan een nieuwe omgeving, aan een andere groepsdynamiek en een andere manier van werken. Overleg met elkaar wat het kind nodig heeft qua leerstof. Waar zitten zijn sterke punten en aandachtspunten. Daarbij moeten de kinderen de basisleerstof (automatiseren) voordat ze naar een andere groep gaan.

Als een kind wisselende schoolresultaten laat zien, is er geen sprake van een ontwikkelingsvoorsprong.

Dit is onjuist. Het kan zijn dat ze het niet willen laten zien of ze passen zich aan (onderpresteren/kenmerk). Hierbij moet je letten op onderpresteren. Onderpresteren kun je onderverdelen in absoluut en relatief onderpresteren. Een absolute onderpresteerder betekent dat het kind lager presteert dan op basis van zijn intellectuele mogelijkheden verwacht mag worden én ook lager scoort op toetsen dan de gemiddelde norm van de klas.

Een relatief onderpresteerder ligt qua niveau nog op of boven de gemiddelde norm van de klas maar presteert wel onder zijn kunnen. Dit is lastig te herkennen omdat het kind op of boven de gemiddelde groepsnorm presteert (Gervan van, 2009).

Ontwikkelingsvoorsprong of niet, je moet kleuters vooral laten kleuteren. Al die extra uitdaging en leerspelletjes zijn nog niet nodig.

Op het moment dat je geen extra uitdaging geeft doe je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tekort (belang van signaleren). Benut juist hun creativiteit. Laat kleuters vooral in hun waarde. Ook bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong blijft herhaling belangrijk. (begeleiding) Dit kan steeds weer met een ander thema of werkvorm.

Kleuter zijn is een ontwikkelingsfase, geen leeftijdsfase (begeleiding).

Geef kinderen de ruimte (leerkrachtgedrag) dat ze mogen zijn wie ze zijn! Herken en erken (leerkrachtgedrag) de kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong.

Volgens ECLG heeft een kleuter een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere ontwikkelingsgebieden (signaleren). Ontwikkelingsvoorsprong is niet hetzelfde als hoogbegaafdheid (stelling/theorie). De ontwikkeling van een kleuter loopt niet lineair (theorie). Het kan dus zijn dat zij zich niet ontwikkelen tot een hoogbegaafd kind. Wel is het belangrijk om in de kleuterklas uitdaging te bieden als zij dit nodig blijken te hebben (twijfel begeleiding).

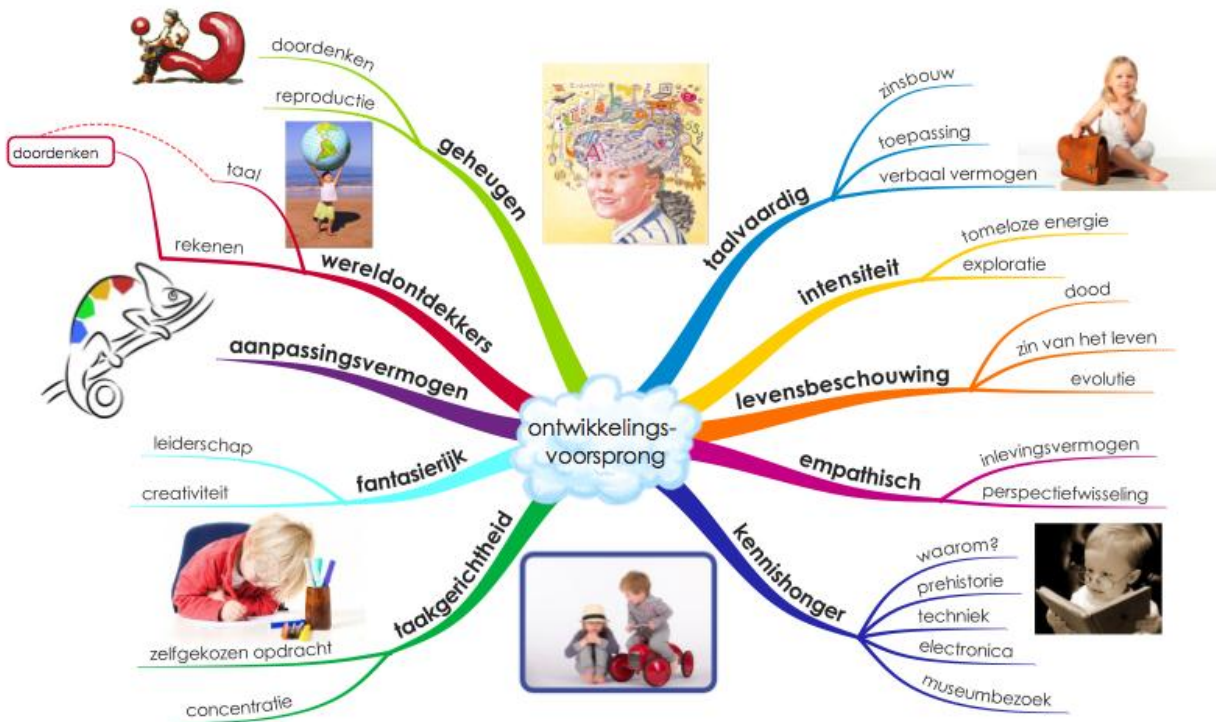
Signaleren:

Als je het kind niet opmerkt, kan dit een aantal gevolgen hebben (belang van signaleren). Het kind kan lichamelijke klachten krijgen, probleemgedrag in de klas laten zien of zich aanpassen waardoor het kind gaat onderpresteren, het kind kan faalangstig worden of het raakt in een isolement.

- Wat geven ouders aan over de ontwikkeling van hun kind? Vraag aan de ouders wat het kind thuis laat zien. Dit kan belangrijke informatie geven over de manier waarop een kind zich voelt en waar het behoefte aan heeft. (omgang met ouders)
Bekijk bij de start van het schooljaar van het kind wat er op het intakeformulier wordt aangegeven. Kun je al iets opmerkelijks zien? (signaleren) Dit geldt uiteraard ook voor kinderen die ergens moeite mee hebben. Vraag meer informatie tijdens een intakegesprek (signaleren) en ga in ieder geval binnen zes weken in gesprek met de ouders (signaleren).
- Ter observatie kun je een checklist gebruiken van 360grView (signaleringsinstrument), een vragenlijst voor de leerkracht of een good-enough schaal (signaleringsinstrument) (zie bijlage). Bij good-enough schaal laat je de leerling een mensentekening maken. Deze tekening wordt beoordeeld middels een puntentelling. Het aantal punten zegt iets over de ontwikkeling van een kind.
- De DHH quickscan (signaleringsinstrument) is ontwikkeld voor hoogbegaafde kinderen. Deze vragenlijst vergt veel tijd (kritiek DHH). Als er geen ontwikkelingsvoorsprong wordt gesignaleerd probeer dan altijd je eigen observaties mee te nemen om een beslissing te maken of je het kind gaat begeleiden of niet. Bij twijfel: wél begeleiden (twijfel voor begeleiding).

Er zijn geen wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Toch kunnen we met behulp van observatie en theorie eigenschappen opnoemen die passen bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (kenmerken).

Wat zijn **de kenmerken** (kenmerken) van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong:

Bron: Te Riele, P. (2012). *Ontwikkelingsvoorsprong*. Geraadpleegd op 24 juni 2014, <http://eigenwijsinonderwijs.blogspot.nl>.

Compacten:

De leerstappen worden vergroot door de stof te compacten. Er worden onnodige oefening en herhaling verwijderd waardoor er tijd en ruimte overblijft om het kind te laten ontdekken en te laten experimenteren op zijn eigen niveau (compacten).

Verrijken:

Door te verrijken geef je onderwijs voor de brede ontwikkeling (verrijken) van het kind. Ga op zoek naar de zone van naaste ontwikkeling (verrijken). Je stimuleert kinderen om zich te ontwikkelen tot een goede 'leerder'. Belangrijk hierbij is dat kinderen een gezonde portie frustratie nodig hebben om te leren leren (begeleiden).

Een aantal materialen om te kunnen verrijken:

Talentedijk kisten. Dit is een vervolg op de slimme kleuterkit. Je kunt op school een kist of een kast aanschaffen waar je de verrijkingsmaterialen in zet. Zorg ervoor dat je de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong niet isoleert van de andere kinderen en laat alle kinderen ervoor kiezen om met deze materialen te werken.

Om het onderwijsaanbod aan te passen kun je open opdrachten geven die de creativiteit prikkelen. Zoals: kralenplank, puzzels, bouw materiaal en de zand/watertafel.

Bij werkjes die de kinderen saai vinden is het werkje vaak te makkelijk, te moeilijk of niet interessant genoeg. De kinderen die het niet interessant genoeg vinden is het goed om hen te laten ervaren dat het leerzaam kan zijn om werkjes te doen die minder leuk zijn.

Tip:

- www.jufanke.nl

- Denksleutels: wsnsveghel.nl

- Smartgames

- Thinkfun (begeleidingsmethoden/verrijken)

Begeleiding:

Hoogbegaafde kinderen benaderen taken vanuit het denken (kenmerken), vaak slaan zij het automatiseren over (begeleiden). Het automatiseren moet je wel aanbieden, dit kun je doen door tegelijkertijd een motorische activiteit in te zetten (extra uitdaging).

Leren lopen, fietsen, zwemmen: ze kunnen het 'ineens' (kenmerken). Ze observeren veel en doen dit na op het moment dat ze zeker weten dat ze het kunnen (kenmerken).

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen het motorisch niet altijd (begeleiden), dit kan frustratie opleveren bij het kind. Bespreek deze frustratie en leg uit. De hersenen werken sneller dan je hand kan tekenen/schrijven.

Op sociaal-emotioneel gebied is het belangrijk om ze met ontwikkelingsgelijken te laten werken maar ook juist met leerlingen die cognitief minder sterk zijn (begeleiden). Hierdoor leren ze zich in te leven in een ander en begrijpen ze dat hun gave uniek kan zijn!

Bespreek de verwachtingen van het kind (leerkrachtgedrag). Je kunt dan als leerkracht inspelen op de behoeftes van het kind.

Workshop Onderwijs Maak Je Samen (OMJS) waarbij uitspraken onderverdeeld zijn in categorieën:

Onderwijs maak je samen: *Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.*

Datum: 25-06-2014

De bijeenkomst heeft drie doelen:

1. Je bent bekend met de kenmerken van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.
2. Je weet welke aspecten van vroege signalering belangrijk zijn.
3. Je weet welke aanpassingen je kunt doen m.b.t. je aanbod.

Leerdoel 1: kenmerken van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

“Kleuter is een ontwikkelingsfase, geen leeftijds aanduiding (leerkrachtgedrag)”.

De vraag werd gesteld: wat betekent dit voor jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong?

Het is voornamelijk belangrijk om niet teveel je aandacht te richten op de leeftijd van het kind (begeleiding):

“Hij is nog maar 5, laat hem maar lekker spelen”. Sommige kinderen zijn eraan toe om op hun 5de leerjaar uitdagingen aan te gaan die eigenlijk bedoeld zijn voor 8-jarige.

Het gaat om de onderwijsbehoefte van het kind (begeleiding). Wat heeft het kind nodig om tot ontwikkeling te komen? Dit doe je voor alle kinderen. Voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong is het belangrijk om vroegtijdig te signaleren wat het kind nodig heeft. (signaleren)

Er wordt een filmpje via youtube getoond: <https://www.youtube.com/watch?v=uKxLLwYux3Q>

Het vertelt mij dat we voornamelijk eerlijk moeten zijn met kinderen en dat we goed moeten luisteren. Ook is te zien hoe snel een kleuter zich aanpast (binnen 3,5 minuut!) aan wat wij leerkrachten vertellen en handelen.

Ook is het belangrijk om je te “verplaatsen” in een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong (leerkrachtgedrag). Dit heb je als leerkracht niet zomaar eigen gemaakt. Het is belangrijk om er over te lezen, te luisteren en ermee te werken (kennis/leerkrachtgedrag). Op het moment dat een kleuter een fout maakt tijdens een toets, en je had juist andere verwachtingen van de kleuter, is het goed om erachter te komen waar die fout vandaan komt (leerkrachtgedrag). Zoals het voorbeeld hieronder laat zien kan deze vraag op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Voor een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong kan het zijn dat de auto er niet bij hoort: de rest is gekleurd, maar de auto is als enige zwart. Of het kind kan zeggen dat ze er allemaal bij horen: alle vier hebben wielen (vliegtuig als hij land).

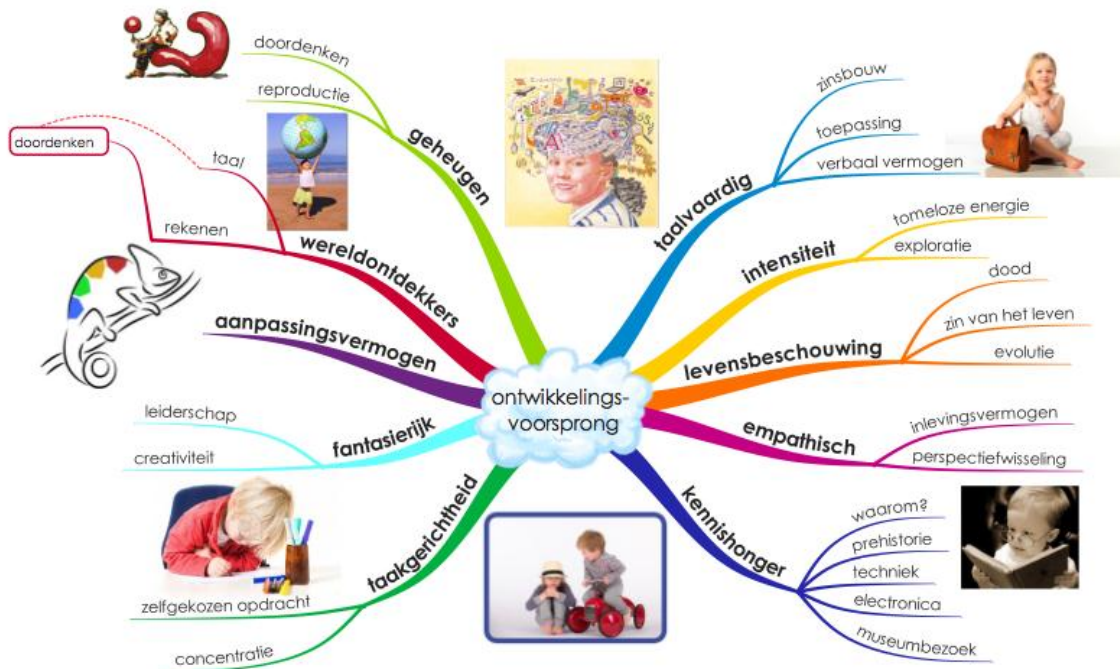
Hier zie je allemaal dingen.

Zet een streep onder het ding dat er niet bij hoort.

De workshopleider laat daarna een woordenweb zien die tijdens de workshop van maandag 23 juni '14 ook werd getoond:

Daarbij wordt er een kenmerkenlijst getoond voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong:

1. Creatief denken(kenmerken)

- Bedenkt in korte tijd veel ideeën.
- Wisselt gemakkelijk van ideeën.
- Bedenkt originele ideeën.
- Werkt ideeën gedetailleerd uit of beschrijft hoe dat zou kunnen.

2. Speel- en leergedrag

- Is nieuwsgierig.
- Neemt initiatief.
- Toont doorzettingsvermogen.
- Heeft andere verwachtingen van het gedrag van medeleerlingen.

3. Spraak- en taalontwikkeling

- Heeft uitgebreide woordenschat.
- Gebruikt 'volwassen' woorden.
- Gebruikt regelmatig complexe zinnen.

4. Cognitieve ontwikkeling

- Heeft kennis van begrippen en weet die in de juiste context toe te passen.
- Herkent en benoemt logische verbanden.

5. Symboolverkenning

- Toont interesse voor getallen en hoeveelheden (gecijferdheid).
- Toont interesse voor klanken en letters (geletterdheid).

6. Informatie van ouders die wijst op een ontwikkelingsvoorsprong

- Ouders beschrijven gedrag van dit kind dat past bij oudere kinderen.
- Ouders beschrijven gezinsactiviteiten of 'vanzelfsprekendheden' die gebruikelijk zijn bij (wat) oudere kinderen.

(Bron: Bewerking van een signaleringslijst van SWV Veghel – Project MIND).

Leerdoel 2:

Tijdens de intake en de overdracht zijn er een aantal onderwerpen van belang (signaleren):

- Algemeen cognitief niveau
- Taalniveau
- (voorbereidend) Rekenniveau
- Omgaan met leeftijdsgenoten
- (Sensory) motorisch niveau
- Emotioneel-expressief niveau
- Het verwachte onderwijsgedrag en de onderwijsmotivatie.

Op het moment dat een kind net niet gediagnosticeerd wordt met een ontwikkelingsvoorsprong is het belangrijk om hem/haar wel mee te laten doen met verdiepingsactiviteiten (begeleiding).

Leerdoel 3:

Wat hebben deze kinderen nodig: Vooral **interactie** met en **feedback** van de leerkracht (begeleiding).

In de kring kun je vragen stellen aan de hand van de taxonomie van Bloom (begeleiding).

Creëren	Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als.... Bedenk eens...
Evalueren	Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?
Analyseren	Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?
Toepassen	Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...
Begrijpen	Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...
Herinneren	Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?

Tijdens de begeleiding kun je op de **executieve functies** (begeleiding) van het kind zitten zodat deze geoefend worden:

Executieve functies

- **Planning:** het vermogen om een plan te bedenken om een doel te bereiken en het vermogen om te beslissen over waar we aandacht aan moeten besteden.
- **Organisatie:** het vermogen om dingen op een bepaalde manier te ordenen.
- **Timemanagement:** tijd is belangrijk en kunnen inschatten hoeveel tijd er nodig is om een bepaald doel te bereiken.
- **Werkgeheugen:** in staat zijn om eerdere opgedane ervaringen en informatie toe te kunnen passen in een andere situatie.
- **Metacognitie:** het vermogen om van een afstandje naar jezelf te kijken en je af te vragen hoe heb ik het gedaan, kan ik anders/beter?.
- **Reactie-inhibitie:** de kunst om eerst na te denken voor we iets doen (een situatie beoordelen en een passende reactie maken).
- **Emotieregulatie** (zelfregulatie): emoties kunnen reguleren om doelen te behalen of eigen gedrag kunnen sturen.
- **Taakinitiatie:** kunnen concentreren op een bepaalde taak.
- **Volgehouden aandacht:** de vaardigheid om je aandacht bij een taak te kunnen houden ondanks vermoeidheid, afleiding of verveling.
- **Flexibiliteit:** plannen kunnen herzien als er tegenslagen of belemmeringen zijn, plannen kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden.
- **Doelgericht doorzettingsvermogen:** een doel kunnen stellen en aanwerken ook al heb je andere behoeften of zijn er tegengestelde belangen.

Tot slot:

Verrijk eigen materiaal (verrijken) aan de hand van de 6 suggesties:

- Moeilijkere handelingen
- Toegevoegde handelingen
- Aanvullingen van materialen
- Geheel andere handelingen
- Toepassingshandelingen
- Duo-opdrachten.

Er wordt verteld dat je deze kinderen niet onnodig veel herhaling moet geven (begeleiden). Eenzelfde opdracht met andere eisen en/of doelen (begeleiden) kunnen ervoor zorgen dat de activiteit een andere dimensie krijgt en kinderen opnieuw nieuwsgierig raken.

Daarbij kun je doelgericht vragen stellen (begeleiden/executieve functies). Dit formulier hebben we aangereikt gekregen tijdens de workshop. Ook is er een observatielijst voor leerkrachten om het kind te observeren op het moment dat het kind op school is aangemeld.

Voor de presentatie verwijs ik naar:

http://prezi.com/f2zbpegsmp2u/kleuters-met-een-ontwikkelingsvoorsprong/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

Bijlage 5

Belangrijkste uitspraken bij elkaar

Basisschool x

360grView

Eureka

ECLG

Onderwijs maak je samen

Vroeg signaleren:

Het is belangrijk om binnen vier weken een leerling te kunnen signaleren of hij/zij een voorsprong heeft (vroeg signaleren).

En dit is dus waarom het ook belangrijk is om ze vroegtijdig te signaleren, deze leerlingen passen zich aan binnen vier weken (vroeg signaleren)

Wij (de experts en ik) zijn gaan nadenken over vroeg-signaleren zodat onderpresteren voorkomen kan worden, hun 'leer-honger' kwijt raken (vroeg signaleren)

Het benoemen van een tijdelijke ontwikkelingsvoorsprong, terwijl het wellicht een definitieve voorsprong is, kan een onjuist beeld geven waardoor het kind gaat onderpresteren of zich aan gaat passen voorkomen is vroegtijdig signaleren, van baby af aan van belang (onderpresteren/vroegtijdig signaleren)

Het is lastig om te ontdekken welke kinderen onderpresteerders zijn. Dit is ook waarom het zo belangrijk is om in de kleuterklassen aandacht te besteden aan dit onderwerp (vroeg signaleren)

Kinderen kunnen zich binnen zes weken, soms zelfs eerder, al aanpassen aan de norm van de groep (vroeg signaleren)

Voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong is het belangrijk om vroegtijdig te signaleren (vroeg signaleren)

Belang signaleren:

Als je het kind niet opmerkt, kan dit een aantal gevolgen hebben (belang van signaleren). Het kind kan lichamelijke klachten krijgen, probleemgedrag in de klas laten zien of zich aanpassen waardoor het kind gaat onderpresteren, het kind kan faalangstig worden of het raakt in een isolement.

Op het moment dat je geen extra uitdaging geeft doe je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tekort (belang van signaleren)

Het benoemen van een tijdelijke ontwikkelingsvoorsprong, terwijl het wellicht een definitieve voorsprong is, kan een onjuist beeld geven waardoor het kind gaat onderpresteren of zich aan gaat passen voorkomen is vroegtijdig signaleren, van baby af aan van belang (signaleren/onderpresteren)

Het is lastig om te ontdekken welke kinderen onderpresteerders zijn. Dit is ook waarom het zo belangrijk is om in de kleuterklassen aandacht te besteden aan dit onderwerp (belang signaleren).

voorkomen dat ze later vast gaan lopen (belang signaleren)

er worden namelijk ook veel kosten gemaakt; leerlingen zijn ziek, voelen zich niet lekker, hebben psychische hulp nodig, huisarts, testen (belang signaleren)

doel om de talenten van leerlingen in een zo vroeg mogelijk stadium zichtbaar te maken. Om hiermee te beginnen is signaleren van hoogbegaafdheid bij de jongste leerlingen noodzakelijk (belang signaleren).

Om te voorkomen dat ze ongelukkig worden en vast lopen. Ook wil je de nieuwsgierigheid vasthouden, ze prikkelen

Deze kinderen hebben we straks nodig om grote problemen op te lossen. Economisch gezien bijvoorbeeld: Nederland kan een grote rol blijven spelen (belang signaleren)

Onderpresteren:

Als een kind ziet dat andere krassen bij het tekenen dan kan hij/zij denken: oh dan moet ik ook krassen (onderpresteren).

Jonge kinderen kunnen teleurgesteld raken in de wereld om hen heen 1:13:30) waardoor ze kunnen gaan onderpresteren, ze kunnen juist zo blij zijn van presteren (onderpresteren).

voorkomen dat ze ongelukkig worden en vast lopen. Ook wil je de nieuwsgierigheid vasthouden, ze prikkelen (onderpresteren)

Onderpresteerders zijn lastig te ontdekken, zij halen geen hoge scores op cito (onderpresteren)

Het kan zijn dat ze het niet willen laten zien of ze passen zich aan (onderpresteren)

Onderpresteren kun je onderverdelen in absoluut en relatief onderpresteren. Een absolute onderpresteerder betekent dat het kind lager presteert dan op basis van zijn intellectuele mogelijkheden verwacht mag worden én ook lager scoort op toetsen dan de gemiddelde norm van de klas.

Een relatief onderpresteerder ligt qua niveau nog op of boven de gemiddelde norm van de klas maar presteert wel onder zijn kunnen. Dit is lastig te herkennen omdat het kind op of boven de gemiddelde groepsnorm presteert (Van Gerven, 2009).

Intakegesprek

Als we zien dat een leerling hoog scoort al voordat hij/zij naar school komt, dan hebben we met ouders een intakegesprek (signaleren/intakegesprek).

Een intakeformulier kan al aanleiding zijn voor een gesprek met de ouders. Dit met de leerkracht en iemand van de werkgroep HI of TC'er (omgang met ouders)

Vraag meer informatie tijdens een intakegesprek, ga in ieder geval binnen zes weken in gesprek met de ouders (signaleren).

Anamneselijst (signaleringsinstrument). Dit is een onderdeel van de methode Knappe kleuters. Een lijst die ouders invullen voordat een kind naar school komt. Leerkrachten kunnen zo met ouders in gesprek gaan. Als een consultatiebureau vanaf het begin signaleert dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft dan zou dit doorgespeeld moeten worden naar de basisschool. Hierdoor hebben ouders ook een aanspreekmogelijkheid om leerkrachten de informatie te geven met: mijn kind heeft uitdaging nodig want...

Tijdens de intake en de overdracht zijn er een aantal onderwerpen van belang (signaleren):

- Algemeen cognitief niveau
- Taalniveau
- (voorbereidend) Rekenniveau
- Omgaan met leeftijdsgenoten
- (Sens) motorisch niveau
- Emotioneel-expressief niveau
- Het verwachte onderwijsgedrag en de onderwijsmotivatie.

Formulier '6-weken-gesprek'

Interesse v/h kind

Initiatief tonen?

Welke werkjes pakt het kind? Makkelijke? Lastige? (werkniveau)

Wat is de beleving van de ouders thuis? (formulier)

Intakeformulier:

Een intakeformulier kan al aanleiding zijn voor een gesprek met de ouders. Dit met de leerkracht en iemand van de werkgroep HI of TC'er (omgang met ouders)

Als leerkracht weet je wie er in de klas komt en waar je mee te maken hebt. Om deze leerlingen eruit te halen moet het intakeformulier volledig zijn (signaleren/intakeformulier)

Bekijk bij de start van het schooljaar van het kind wat er op het intakeformulier wordt aangegeven. Kun je al iets opmerkelijks zien? (intakeformulier)

Signaleringsinstrument:

SIDI genomen. Is een signaleringsprotocol (signaleringsinstrument).

SIDIR (signaleringsinstrument) diagnosticeert maar mag niet zonder orthopedagoog getest worden

Zoals "Kleuterkist" (signaleringsinstrument)

Anamneselijst, onderdeel van Knappe Kleuters (signaleringsinstrument)

Rakit (signaleringsinstrument)

Peuterkist (signaleringsinstrument)

SET (signaleringsinstrument) De test is vooral subjectief niet objectief.

Kaartspel SET,

PIEP voor jonge lezers (signaleringsinstrumenten)

Ter observatie kun je een checklist gebruiken van 360grView (signaleringsinstrument)

een good-enough schaal (signaleringsinstrument)

Het DHH voeren we in op advies van Eureka. Ouders vullen het ook in en worden zich meer bewust van hun kind (signaleringsinstrument)

Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid blijkt (signaleringsinstrument)

DHH (signaleringsinstrument)

Signaleringsprotocol DHH

DHH quickscan (signaleringsinstrument) vergt veel tijd. Als er geen ontwikkelingsvoorsprong wordt gesignaleerd probeer dan altijd je eigen observaties mee te nemen om een beslissing te maken of je het kind gaat begeleiden of niet.

Op dit moment is alles beter dan niets, want er is nu niets (signaleringsinstrument)

Peuterspeelzaal formulieren wel doorlezen (signaleren)

Daarnaast is een gesprek met ouders belangrijk om te achterhalen hoe het kind thuis is (signaleren/omgang met ouders).

Het moet in ieder geval onderbouwd zijn door onderzoek (signaleringsinstrument). Omdat je daarmee ondervangt de discussie over zaken die wellicht niet discussieerbaar kunnen zijn als ze onderzocht zouden zijn

Kenmerken:

Hier zijn geen wetenschappelijke uitspraken over gedaan (kenmerken).

Er zijn geen wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong.

Toch kunnen we met behulp van observatie en theorie eigenschappen opnoemen die passen bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong (kenmerken).

Volgens ECLG heeft een kleuter een ontwikkelingsvoorsprong op één of meerdere ontwikkelingsgebieden

Bijvoorbeeld uitspraken die niet bij de leeftijd past kan een kenmerk zijn (kenmerken)

Kinderen hebben veel fantasie, creatieve oplossingen (kenmerken)

Van baby af aan: kopje optillen, ze kijken je heel bewust aan, kijken door je heen, ze knippen niet.

Taalontwikkeling is snel ontwikkeld. Of praten, als ze er lang overdoen dan praten ze in één keer goed (kenmerken)

Kleuters kunnen er tegenaan lopen dat hun motoriek nog niet genoeg ontwikkeld is om wat er in hun hoofd zit, op papier wil zetten (kenmerken)

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen het motorisch niet altijd

Is hoogbegaafdheid een erfelijkheidsfactor? Ja dit is inderdaad mogelijk (kenmerken).

Grotere woordenschat, alles letterlijk nemen (kenmerken)

Het is heel belangrijk dat kinderen verbanden leggen (kenmerken).

Houd er rekening mee dat ze je om de tuin kunnen lijden (kenmerken)

zijn gevoelig (kenmerk) Ze pakken snel signalen op uit de atmosfeer (kenmerken).

zij raken gefrustreerd omdat de ander hem/haar niet begrijpt (kenmerk)

Ze doen alles heel snel, snel lopen, snel kruipen. Of juist heel langzaam, dit heeft te maken met perfectionisme: ik doe het pas als ik zeker weet dat het lukt. Ze willen eerst zeker weten dat ze het goed kunnen en dan pas gaan ze ervoor. ze kunnen het 'ineens' (kenmerken). Ze observeren veel en doen dit na op het moment dat ze zeker weten dat ze het kunnen (kenmerken).

ECLG en OMJS:

Aanvulling van OMJS:

- **Creatief denken**
 - Bedenkt in korte tijd veel ideeën.
 - Wisselt gemakkelijk van ideeën.
 - Bedenkt originele ideeën.
 - Werkt ideeën gedetailleerd uit of beschrijft hoe dat zou kunnen.
- **Speel- en leergedrag**
 - Is nieuwsgierig.
 - Neemt initiatief.
 - Toont doorzettingsvermogen.
 - Heeft andere verwachtingen van het gedrag van medeleerlingen.
- **Spraak- en taalontwikkeling**
 - Heeft uitgebreide woordenschat.
 - Gebruikt 'volwassen' woorden.
 - Gebruikt regelmatig complexe zinnen.
- **Cognitieve ontwikkeling**
 - Heeft kennis van begrippen en weet die in de juiste context toe te passen.
 - Herkent en benoemt logische verbanden.
- **Symboolverkenning**
 - Toont interesse voor getallen en hoeveelheden (gecijferdheid).
 - Toont interesse voor klanken en letters (geletterdheid).
- **Informatie van ouders die wijst op een ontwikkelingsvoorsprong**
 - Ouders beschrijven gedrag van het kind dat past bij oudere kinderen.
 - Ouders beschrijven gezinsactiviteiten of 'vanzelfsprekendheden' die gebruikelijk zijn bij (wat) oudere kinderen.

(Bron: Bewerking van een signaleringslijst van SWV Veghel – Project MIND).

Leerkrachtgedrag:

Leerlingen herkennen en erkennen(leerkrachtgedrag).

Herkennen en erkennen is het aller belangrijkste (leerkrachtgedrag)!

Belangrijk is dat kinderen herkend worden en erkent, voornamelijk het erkennen(leerkrachtgedrag).

Herken en erken (leerkrachtgedrag)

Docenten moeten niet denken dat ze het 1, 2, 3, leren, dit hoeft ook niet omdat er veel experts rondlopen die daar bij willen helpen(kennis uitbreiden leerkrachten)

Het is goed om je te "verplaatsen" in een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong(leerkrachtgedrag). Dit heb je als leerkracht niet zomaar eigen gemaakt. Het is belangrijk om er over te lezen, te luisteren en ermee te werken (kennis/leerkrachtgedrag)

zorg zelf dat de basis goed is van het onderwijs en laat je helpen door experts en zorg ervoor dat er op school één iemand is waar je naar toe kan voor adviezen en vragen. Dit is kostbaarder(leerkrachtgedrag)

Eureka biedt hulp aan de scholen van INOS op het gebied van signalering en diagnostisering van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. (begeleiding experts)

Hiervoor moet je leren om open te staan (leerkrachtgedrag).

Wees oprecht en eerlijk(leerkrachtgedrag)

Op het moment dat jij als leerkracht de docent bent en niet de begeleider van het kind, dan sta je al in een verkeerde positie bij deze leerlingen (leerkrachtgedrag).

Geef ze de ruimte om creatief te zijn. (leerkrachtgedrag)

Benut juist hun creativiteit (leerkrachtgedrag)

Ga tijdens een activiteit observeren of een kind kenmerken heeft dat te maken heeft met kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong. Ook waar ze mee bezig zijn schrijf je op en welke vragen ze stellen. (leerkrachtgedrag)

Leerkrachten zouden op het moment dat hun plan, dat ze voor het kind hadden gemaakt, toch anders uitpakt, moeten nagaan wat er dan wél nodig is voor het kind (leerkrachtgedrag)

Het gaat om de onderwijsbehoefte van het kind (leerkrachtgedrag/begeleiding). Wat heeft het kind nodig om tot ontwikkeling te komen? Dit doe je voor alle kinderen.

Bespreek de verwachtingen van het kind (leerkrachtgedrag). Je kunt dan als leerkracht inspelen op de behoeftes van het kind.

Denk goed na over wat je zegt en doet (leerkrachtgedrag). Denk dus goed na over wat je zegt en doet (leerkrachtgedrag)

Praat mét de leerlingen, betrek ze in het gesprek, bijvoorbeeld tijdens een conflict, echt in gesprek gaan (leerkrachtgedrag)

Toon van je stem (leerkrachtgedrag)

Doe wat je beloofd en beloof wat je doet. Als dit niet lukt, is het niet erg maar leg het uit (leerkrachtgedrag). Denk aan de boodschap die je geeft (leerkrachtgedrag)

Heb verwondering. Sta jezelf toe om verwonderd te worden (leerkrachtgedrag).

Erken het kind als het iets zegt wat je zelf nog niet had bedacht. Vertel het kind dit ook (leerkrachtgedrag).

Als je als leerkracht het verschil kunt onderscheiden in niveaus van het leren en denken bij kinderen, dan maak je al een grote stap in de praktijk. Je ziet dan wat er gebeurt, je gaat kinderen op een ander niveau bevragen.

Je ziet daardoor in wat je doet. (leerkrachtgedrag)

Leerlingen anders benaderen, andere vragen stellen (leerkrachtgedrag).

Op niveau aanspreken (verbreding-leerkrachtgedrag).

De kinderen moeten weten dat ze gezien worden. (leerkrachtgedrag)

Het besef dat kinderen niet pas op hun zesde hoogbegaafd zijn, maar ook als ze vier zijn (leerkrachtgedrag).

Kleuters kunnen er tegenaan lopen dat hun motoriek nog niet genoeg ontwikkeld is om wat er in hun hoofd zit, op papier wil zetten (kenmerken)

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen het motorisch niet altijd, dit kan frustratie opleveren bij het kind.

Bespreek deze frustratie en leg uit. De hersenen werken sneller dan je hand kan tekenen/schrijven.

Kleuter is een ontwikkelingsfase, geen leeftijds aanduiding (leerkrachtgedrag)

Kleuter zijn is een ontwikkelingsfase, geen leeftijdsfase (leerkrachtgedrag).

Begeleiding:

Op het moment dat je geen extra uitdaging geeft doe je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tekort (begeleiding)

Vertel waarom je het aanbied, geef een reden (begeleiding). Laat ze inzien waarom ze het op een bepaalde manier leren. Ze hoeven t dan ook niet leuk te vinden. (begeleiding) De doelen die ik opschrijf zijn aan de hand van kleuterplein (begeleiding)

Als je een opdracht hebt met een doel dan koppel je dit na verloop weer terug met de kinderen (begeleiding). Er moet ook nog een gedeelte bij komen (zie tabel) waarbij ik de opdrachten ga toetsen. Je moet namelijk alles kunnen toetsen (een waardering aan kunnen geven) (begeleiding).

Het evalueren gebeurt tussendoor en even achteraf in de kring. Dit heb ik in het verleden gedaan door een dagboek bij te houden. Elk kind mocht iets opschrijven over een werkje of wat hij/zij had gedaan die dag. (begeleiding) Op dit moment registreren wij niet de evaluatie met de kinderen maar je ziet en hoort ook wat de kinderen van het werkje vonden (begeleiding). **Bespreek het altijd na!** (begeleiding) **Om zelfvertrouwen op te bouwen heb je feedback nodig, een spiegel** (begeleiding). Zo bouw je een goed zelfbeeld op. (1:39:00). **Evalueer met de kinderen. Vooral hoe de kinderen het hebben ervaren** (begeleiding). Vooral **interactie** met en **feedback** van de leerkracht (begeleiding).

Houdt het proces in de gaten, bespreek het werkje door, evalueer het, vraag hoe het voelt; hoe voelde het dat je er niet uitkwam? Was het nu echt zo erg? Geen waarom vragen stellen. (begeleiding) **Geen waarom vragen stellen** (begeleiding).

Je mag best eisen stellen aan de leerlingen (begeleiding).

Tijdens het werken eisen stellen dat ze aan een werkje moeten beginnen en zich concentreren op hun eigen werk. Wat de opdracht is, moeten ze afmaken. (begeleiding) **Je kunt ze leren doorzetten. Door eisen te stellen aan het kind, je geeft dan aan dat je iets verwacht aan het kind** (begeleiding).). **Leg uit waarom ze een bepaalde oefening moeten doen** (begeleiding).

Je kunt ze niet zomaar loslaten en denken dat de kinderen alles zelf kunnen (begeleiding). Deze begeleiding vraagt veel van een leerkracht. **Kinderen mogen (moeten) fouten leren te maken. Dit bespreek je met het kind en je vertelt daarbij dat het normaal is om de juf te vragen om te helpen en dat het moeilijk kan zijn** (begeleiding).

Je moet de kinderen blijven sturen (begeleiding). **Ze moeten leren falen** (begeleiding) **Ze moeten leren iets te doen waar ze moeite mee hebben, en ook zij hebben oefening nodig** (begeleiding). **Als het kind afhaakt bij een activiteit, dan moet je hem/haar hierop aanspreken** (verbreding-begeleiding). **Kleuters mogen/moeten juist moeilijkere werkjes doen** (begeleiding) **Een leerling moet leren te worstelen en niet dat alles vanzelf gaat** (begeleiding). **Mocht een kind zeggen dat het niet kan, niet gaan helpen. Dit is lastig voor kleuters** (begeleiding). **Belangrijk hierbij is dat kinderen een gezonde portie frustratie nodig hebben om te leren leren** (begeleiden). **Bij werkjes die de kinderen saai vinden is het werkje vaak te makkelijk, te moeilijk of niet interessant genoeg. De kinderen die het niet interessant genoeg vinden is het goed om hen te laten ervaren dat het leerzaam kan zijn om werkjes te doen die minder leuk zijn**

Interesses gaan verbreden, open opdrachten geven, kinderen weten wat ze zelf leuk vinden (begeleiding verbreding + verdieping).

Dat kan vaak door aan te sluiten bij hun beleevingswereld, en meer nog, bij hun interesses (begeleiding). **Ga mee met de interesses/passie** (begeleiding)

Je moet vooral op het proces zitten, niet op de uitkomst (begeleiding) **Niet op het product zitten maar op het proces** (begeleiding)

Ook bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong blijft herhaling belangrijk. (begeleiding) **Dit kan steeds weer met een ander thema of werkvorm.** niet onnodig veel herhaling moet geven (begeleiden) **Eenzelfde opdracht met andere eisen en/of doelen** (begeleiden) kunnen ervoor zorgen dat de activiteit een andere dimensie krijgt en kinderen opnieuw nieuwsgierig raken. **Bedenk niet steeds nieuwe werkvormen (bv memory, poster, sorteeroefening, reclamebord) maar probeer dit steeds weer in een ander thema. Doordat je steeds verschillende werkvormen gebruikt en bij de voorbereiden van de lessen hier de integratie matrix voor gebruikt, stimuleer je ook verschillende connecties in de hersenen waardoor het beter beklijft** (begeleiding). **Dit doe ik aan de hand van het 'Task model'.** (begeleiding)

Laat ze niet veel alleen werken. (begeleiding) Ook door om te gaan met leerlingen die hetzelfde zijn. Dus werk in groepjes met elkaar (begeleiding) met ontwikkelingsgelijken te laten werken maar ook juist met leerlingen die cognitief minder sterk zijn (begeleiden) De kinderen die het boekje hebben gemaakt die "steken" andere kinderen aan en sommige kinderen gaan dat werkje dan ook doen (begeleiding).

Geen werkbladen. Misschien om te toetsen maar verder niet gebruiken (begeleiding).

Je moet niet toegeven dat ze eraan ontsnappen, als het niet goed loopt bij ze.

vaak slaan zij het automatiseren over Het automatiseren moet je wel aanbieden, dit kun je doen door tegelijkertijd een motorische activiteit in te zetten (begeleiden).

Twijfel bij begeleiden:

De vraag is of je normen moet geven omdat andere leerlingen net buiten de boot kunnen vallen (twijfel bij begeleiding).

Als een leerling gewoon slim blijkt te zijn is dat ook prima, heel fijn en hoeft daar niks extra's op ingezet te worden. Bij andere kinderen moeten we dat dan wel doen (twijfel bij begeleiden).

Wel is het belangrijk om in de kleuterklas uitdaging te bieden als zij dit nodig blijken te hebben (twijfel begeleiding) Bij twijfel: wél begeleiden (twijfel voor begeleiding). Op het moment dat een kind net niet gediagnosticeerd wordt met een ontwikkelingsvoorsprong is het belangrijk om hem/haar wel mee te laten doen met verdiepingsactiviteiten (begeleiding)

Taxonomie van Bloom:

Ze leren niet door oefening maar door te denken (begeleiding). kinderen benaderen taken vanuit het denken (kenmerken)

Er zitten niveaus van de lagere denkordes in: begrijpen, onthouden en toepassen (woordweb maken over restaurant en eten, dit is klassikaal). Het hele onderwijs is daarop gericht. Op een hogere niveau gaan ze analyseren, creëren en evalueren, daar zitten de HI-leerlingen (welk eten komt van de plant en het dier, dit kun je niet aan elk kind vragen). (Taxonomie van Bloom)

In de kring kun je vragen stellen aan de hand van de taxonomie van bloom: (Taxonomie van Bloom)

Creëren	Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als.... Bedenk eens...
Evalueren	Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?
Analyseren	Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?
Toepassen	Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...
Begrijpen	Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...
Herinneren	Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?

In de opleiding hebben we een matrix gehad met daarboven de taxonomie van bloom en aan de linkerkant de meervoudige intelligentie van Gardner. Daar staan allemaal verschillende soorten vragen en opdrachten in. Het is voor kleuters wat lastiger om daar goede lessen uit te halen. Je moet dit wel aanpassen (begeleiding). Ik put

de lessen uit kleuterplein en aan de hand van de matrix ga ik opzoek naar de uitdaging. Vaak werk ik dit uit tijdens het zelfstandig werken.(begeleiding)

Meervoudige intelligentie:

Ook houd ik de intelligenties van Gardner erbij. Je haalt er precies uit welke kinderen muziek-knap zijn of woord-knap(meervoudige intelligentie).

Bij een thema werken we aan de hand van 'vier keer wijzer' de kaartjes uit zoals(meervoudige intelligentie)

Doordat je steeds verschillende werkvormen gebruikt en bij de voorbereiden van de lessen hier de integratie matrix voor gebruikt, stimuleer je ook verschillende connecties in de hersenen waardoor het beter beklijft (begeleiding).

Begeleidingsmethoden:

We gebruiken "Compact en Rijk" waar al veel lessen in staan (begeleidingsmethode)

"Slimmeriken 2 " en "Ontwikkelingsmaterialen Plus" geven verschillende lessuggesties (begeleidingsmethode).

Energizers

Out of the box boek (begeleidingsmethode)

Een aantal materialen om te kunnen verrijken:

Talenterlijn kisten. Dit is een vervolg op de slimme kleuterkist. Je kunt op school een kist of een kast aanschaffen waar je de verrijkingsmaterialen in zet. Zorg ervoor dat je de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong niet isoleert van de andere kinderen en laat alle kinderen ervoor kiezen om met deze materialen te werken.

Om het onderwijsaanbod aan te passen kun je open opdrachten geven die de creativiteit prikkelen. Zoals: kralenplank, puzzels, bouw materiaal en de zand/watertafel.

Bij werkjes die de kinderen saai vinden is het werkje vaak te makkelijk, te moeilijk of niet interessant genoeg. De kinderen die het niet interessant genoeg vinden is het goed om hen te laten ervaren dat het leerzaam kan zijn om werkjes te doen dit minder leuk zijn.

Tip:

- www.jufanke.nl

- Denksleutels: wsnsveghel.nl

- Smartgames

- Thinkfun (begeleidingsmethoden/verrijken)

Omgang met ouders:

Let er wel op dat ouders niet alle kennis hebben over HI leerlingen. Als leerkracht moet je er alert op zijn dat ouders niet alles weten over HI leerlingen of begaafde leerlingen. Deze gesprekken voeren we door middel van het DHH.(omgang met ouders)

Ouders hebben handvatten nodig Daar vandaan is 360grView ontstaan (omgang met ouders)

Luister ook naar ouders! Werk samen met de ouders (omgang met ouders)

Als een consultatiebureau vanaf het begin signaleert dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft dan zou dit doorspeelt moeten worden naar de basisschool. Hierdoor hebben ouders ook een aanspreekbaarheid om leerkrachten de informatie te geven met: mijn kind heeft uitdaging nodig want... (omgang met ouders)

Een belangrijk signaal komt van de ouders. Dus ook ander gedrag buitenschool en in school (omgang met ouders).

Gesprekken voeren met ouders is belangrijk (een signaal kan zijn dat ze thuis anders zijn dan op school)(omgang met ouders)

Wat er wordt gedaan met de kinderen wordt eerst met de ouders besproken(omgang met ouders)

Daarnaast is een gesprek met ouders belangrijk om te achterhalen hoe het kind thuis is. Ook bij twijfel een gesprek met de ouders(signaleren omgang met ouders).

. Overleg met ouders over wat je ziet gebeuren in de klas en vraag naar hun bevindingen in plaats van een eenrichtingsgesprek (omgang met ouders).

Vraag aan de ouders wat het kind thuis laat zien. Dit kan belangrijke informatie geven over de manier waarop een kind zich voelt en waar het behoefte aan heeft. (omgang met ouders)

Compacten: Voor in hfst 2?

Er worden onnodige oefening en herhaling verwijderd waardoor er tijd en ruimte overblijft om het kind te laten ontdekken en te laten experimenteren op zijn eigen niveau (compacten).

Verrijken: Voor in hfst 2?

Door te verrijken geef je onderwijs voor de brede ontwikkeling (verrijken) van het kind. Ga op zoek naar de zone van naaste ontwikkeling (verrijken)

Verrijk eigen materiaal (verrijken) aan de hand van de 6 suggesties:

- Moeilijkere handelingen
- Toegevoegde handelingen
- Aanvullingen van materialen
- Geheel andere handelingen
- Toepassingshandelingen
- Duo-opdrachten.

Een aantal materialen om te kunnen verrijken:

Talentedijk kisten. Dit is een vervolg op de slimme kleuterkist. Je kunt op school een kist of een kast aanschaffen waar je de verrijkingsmaterialen in zet. Zorg ervoor dat je de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong niet isoleert van de andere kinderen en laat alle kinderen ervoor kiezen om met deze materialen te werken.

Om het onderwijsaanbod aan te passen kun je open opdrachten geven die de creativiteit prikkelen. Zoals: kralenplank, puzzels, bouw materiaal en de zand/watertafel.

Bij werkjes die de kinderen saai vinden is het werkje vaak te makkelijk, te moeilijk of niet interessant genoeg. De kinderen die het niet interessant genoeg vinden is het goed om hen te laten ervaren dat het leerzaam kan zijn om werkjes te doen dit minder leuk zijn.

Tip:

- www.jufanke.nl
- Denksleutels: wsnsveghel.nl
- Smartgames
- Thinkfun (begeleidingsmethoden/verrijken)

Wij willen een map maken met daarin alle lessuggesties, met variatie in benaderen zoals de verschillende intelligenties zodat je verschillende werkvormen krijgt.(begeleiding)

De matrix: Daar staan allemaal verschillende soorten vragen en opdrachten in. Het is voor kleuters wat lastiger om daar goede lessen uit te halen. Je moet dit wel aanpassen(begeleiding). Ik put de lessen uit kleuterplein en aan de hand van de matrix ga ik opzoek naar de uitdaging. Vaak werk ik dit uit tijdens het zelfstandig werken.(begeleiding)

Bv. van het thema eten: op basis van de intelligenties bedenken ik lessen en de verschillende niveaus en doelen (begeleiden)

Verrijk eigen materiaal (verrijken) aan de hand van de 6 suggesties:

- Moeilijkere handelingen
- Toegevoegde handelingen
- Aanvullingen van materialen
- Geheel andere handelingen
- Toepassingshandelingen
- Duo-opdrachten.

Verbreding en verdieping:

Je moet weten op welk niveau het kind zit. Dit kun je doen door bv de CITO. Je hebt een bevestiging van wat je al weet (verbreding/verdieping).

Verbreding, je hebt rekenen: zoals sorteren/ordenen, tijd. Als je verbreding zoekt ga je andere onderwerpen aansnijden, je gaat meer onderwerpen zoeken zoals natuurkunde. Iets wat in het normale pakket niet bij zit. Daar zit niet veel risico in (verbreding)

Daag het kind uit als je denkt dat er meer in zit (verbreding). Als het kind afhaakt bij een activiteit, dan moet je hem/haar hierop aanspreken (verbreding).

Geef niet te snel een oordeel, laat het kind uitleggen waarom hij/zij het zo heeft gedaan (verbreding)

Laat het kind verwoorden (verbreding).

Verplichtingen stellen (verbreding)

Wel nakijken (verbreding)

Op niveau aanspreken (verbreding).

Aan de hand van de groepsplannen (waarbij het arrangement gebaseerd is op de KIJK) en de KIJK bekijk ik op welk gebied van taal en rekenen ik verbreding kan aanbieden, maar ook taakgerichtheid en zelfstandigheid (verbreding).

Bespreek het altijd na! (verbreding)

Verdieping, je gaat één bepaald onderwerp uitdiepen. Verdieping wordt pas ervaren door een leerling als het nieuwe stof is of stof die op een andere manier aangeboden wordt. Waardoor ze er iets aanhebben (verdieping)

Je gaat kinderen op een ander niveau bevragen. (verdieping)

Vertel waarom je het aanbied, geef een reden (verdieping-begeleiding).

Laat ze inzien waarom ze het op een bepaalde manier leren. Ze hoeven t dan ook niet leuk te vinden. (verdieping-begeleiding)

Om zelfvertrouwen op te bouwen heb je feedback nodig, een spiegel (verdieping-begeleiding). Zo bouw je een goed zelfbeeld op. (1:39:00).

Ook door om te gaan met leerlingen die hetzelfde zijn. Dus werk in groepjes met elkaar (verdieping-begeleiding)

Vooraf procesgericht en niet product gericht (begeleiding verbreding + verdieping)

Out of the box denken (begeleiding verbreding + verdieping).

Als je op een materiaal gaat verdiepen niet eindeloos dezelfde soort vragen stellen. Pak ook eens ander soort materialen. (begeleiding verdieping)

Executieve functies:

Je helpt de kinderen op het moment van werken met hun executieve functies (ordenen, tijdsplanning) (executieve functies). Een hulpmiddel voor kinderen die al kunnen lezen en al wat meer aankunnen, ook op platte vlak, is Piep. Kinderen stimuleren zich om te laten zien dat ze kunnen lezen. (begeleiding) In de kleuterklas beginnen we met 'Piep' (begeleiding). De executieve functies worden hier voor gebruikt.

de executieve functies (begeleiding) van het kind zitten zodat deze geoefend worden

Bijlage 6

Integrale samenvatting:

Vroeg signaleren:

Basisschool X, 360grView en Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG) geven aan dat het belangrijk is om in de kleuterklas zo vroeg mogelijk aandacht te besteden aan het signaleren van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Eureka vindt dat aandacht voor het signaleren al begint in de kleuterklassen omdat onderpresteerders moeilijk te signaleren zijn.

Basisschool X en 360grView adviseren om binnen vier weken de leerlingen te signaleren omdat zij binnen dit tijdsbestek zich kunnen aanpassen aan de gemiddelde norm van de klas of hun 'leerhonger' kwijt kunnen raken. ECLG geeft ook aan dat leerlingen binnen zes weken, soms al eerder, zich aan kunnen passen aan de norm van de groep.

Belang signaleren en onderpresteren:

ECLG en Van Gerven (2009) geven aan dat als je het kind met een ontwikkelingsvoorsprong niet opmerkt, dit een aantal gevolgen kan hebben. Het kind kan lichamelijke klachten krijgen, probleemgedrag in de klas laten zien, faalangstig worden, het raakt in een isolement of het past zich aan waardoor het kind gaat onderpresteren. Ook 360grView en Eureka geven aan dat onderpresteerders zo vroeg mogelijk gesignaleerd moeten worden en dat zij lastig te ontdekken zijn. Zij halen geen hoge scores op Cito, geeft Eureka aan. ECLG legt uit over onderpresteerders: Onderpresteren kun je onderverdelen in absoluut en relatief onderpresteren. Een absolute onderpresteerder betekent dat het kind lager presteert dan op basis van zijn intellectuele mogelijkheden verwacht mag worden én ook lager scoort op toetsen dan de gemiddelde norm van de klas.

Een relatief onderpresteerder ligt qua niveau nog op of boven de gemiddelde norm van de klas maar presteert wel onder zijn kunnen. Dit is lastig te herkennen omdat het kind op of boven de gemiddelde groepsnorm presteert (Van Gerven, 2009).

ECLG voegt toe wanneer je geen extra uitdaging geeft, je leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong te kort doet. Daarnaast geeft 360grView aan dat men moet voorkomen dat leerlingen vast gaan lopen. Nog los van het probleem voor de leerling zelf, bestaat ook nog de kans dat er veel extra kosten gemaakt moeten worden doordat : leerlingen ziek zijn, psychische hulp nodig hebben, een huisarts en testen. 360grView legt uit dat je als leerkracht de nieuwsgierigheid moet vasthouden en voorkomen dat ze ongelukkig worden. Als we kijken naar de samenleving en de economie, dan hebben we deze leerlingen straks nodig om problemen op te lossen. Nederland kan namelijk een grote rol blijven spelen op economisch gebied.

Intakegesprek:

Basisschool X houdt een intakegesprek naar aanleiding van het intakeformulier samen met een collega van de werkgroep hoogbegaafdheid of de teamcoördinator. ECLG adviseert om in ieder geval binnen zes weken een gesprek aan te gaan met ouders om meer informatie over het kind weten te komen. 360grView adviseert om een gesprek te houden met ouders nadat de anamneselijst is ingevuld, dat onderdeel is van de methode 'Knappe kleuters'. Tevens is het voor ouders een mogelijkheid om de leerkracht informatie te geven over de mate van uitdaging voor hun kind.

Onderwijs Maak Je Samen (OMJS) adviseert om tijdens het intakegesprek en de overdracht naar groep drie, de volgende onderwerpen te behandelen:

- Algemeen cognitief niveau
- Taalniveau
- (voorbereidend) Rekenniveau
- Omgaan met leeftijdsgenoten
- (Sens)motorisch niveau
- Emotioneel-expressief niveau
- Het verwachte onderwijsgedrag en de onderwijsmotivatie.

Eureka geeft advies om tijdens het zes-weken gesprek, dat tevens een afspraak is op de onderzoeksschool, met ouders in te gaan op de volgende onderwerpen:

- Welke interesses heeft de leerling, thuis en op school?
- Toont de leerling initiatief om zelf werkjes te willen doen?
- Welke werkjes pakt de leerling zelf. Zijn dit makkelijke of moeilijke?
- Wat is de beleving van ouders thuis over de leerling.

Intakeformulier:

Basisschool X en ECLG vinden dat het intakeformulier vragen moet bevatten voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Daarnaast zegt basisschool X dat het formulier een gelegenheid kan zijn om in gesprek te gaan met ouders.

Naast een intakeformulier en gesprekken met ouders zijn er nog enkele manieren om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren:

- SIDIR diagnosticeert maar mag niet zonder orthopedagoog getest worden.
- Kleuterkist (360grView).
- Knappe kleuters.
- Rakit (360grView).
- Peuterkist (360grView).
- Kaartspel SET (Eureka).
- PIEP voor jonge lezers (Eureka).
- Een vragenlijst van 360grView die, aan de hand van omschrijvingen, voor alle leerlingen ingevuld moeten worden.
- Een good-enough schaal (ECLG). Bij de good-enough schaal laat je de leerling een mensentekening maken. Deze tekening wordt beoordeeld middels een puntentelling. Het aantal punten zegt iets over de ontwikkeling van een kind.
- De Digitaal Handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH)- quickscan (basisschool X, 360grView, Eureka en ECLG) is ontwikkeld voor hoogbegaafde leerlingen. Deze vragenlijst vergt veel tijd. Als er geen ontwikkelingsvoorsprong wordt gesignaleerd probeer dan altijd je eigen observaties mee te nemen om een beslissing te maken of je het kind gaat begeleiden of niet.
- Eureka adviseert om de peuterspeelzaalformulieren door te lezen en een gesprek met ouders na signalering te houden om te achterhalen hoe het kind thuis is.

360grView vindt dat een signaleringsinstrument in ieder geval onderbouwd moet zijn door onderzoek, omdat je daarmee de discussie ondervangt over zaken die wellicht niet discussieerbaar zijn als ze onderzocht zouden zijn.

Kenmerken:

Volgens 360grView en ECLG zijn er geen wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar de kenmerken van kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Toch kunnen zij met behulp van observatie en theorie eigenschappen opnoemen die passen bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. ECLG stelt dat een kleuter een ontwikkelingsvoorsprong heeft op één of meerdere ontwikkelingsgebieden.

- Een uitspraak die niet bij de leeftijd past (360grView)
- Veel fantasie (360grView)
- Creatieve oplossingen (360grView)
- Het denken sneller ontwikkeld dan de motoriek (360grView, ECLG)
- Erfelijk (Eureka)
- Grote woordenschat (Eureka)
- Alles letterlijk nemen (Eureka)
- Verbanden kunnen leggen (Eureka)
- Taalontwikkeling snel ontwikkeld (360grView)
- Kunnen je om de tuin leiden (360grView)
- Hoogsensitief (360grView, ECLG)
- Lopen op sociaal-emotioneel gebied vaak voor op leeftijdsgenoten. Zij weten nog niet goed hoe ze dit moeten verwoorden waardoor er boosheid en soms agressie kan ontstaan. Probeer de leerling hierin te helpen door de situatie uit te leggen en hoe hij/zij dit kan oplossen (ECLG).
- Benaderen taken vanuit het denken (ECLG)
- Ze kunnen het ineens. Ze observeren veel en doen dit na op het moment dat ze zeker weten dat ze het kunnen (360grView, ECLG).

De kenmerken volgens ECLG en OMJS:

Bron: Te Riele, P. (2012).

Ontwikkelingsvoorsprong. Geraadpleegd op 24 juni 2014, <http://eigenwijsinonderwijs.blogspot.nl>.

Aanvulling van OMJS:

- **Creatief denken**
 - Bedenkt in korte tijd veel ideeën.
 - Wisselt gemakkelijk van ideeën.
 - Bedenkt originele ideeën.
 - Werkt ideeën gedetailleerd uit of beschrijft hoe dat zou kunnen.
- **Speel- en leergedrag**
 - Is nieuwsgierig.
 - Neemt initiatief.
 - Toont doorzettingsvermogen.
 - Heeft andere verwachtingen van het gedrag van medeleerlingen.
- **Spraak- en taalontwikkeling**
 - Heeft uitgebreide woordenschat.
 - Gebruikt 'volwassen' woorden.
 - Gebruikt regelmatig complexe zinnen.
- **Cognitieve ontwikkeling**
 - Heeft kennis van begrippen en weet die in de juiste context toe te passen.
 - Herkent en benoemt logische verbanden.
- **Symboolverkenning**
 - Toont interesse voor getallen en hoeveelheden (gecijferdheid).
 - Toont interesse voor klanken en letters (geletterdheid).
- **Informatie van ouders die wijst op een ontwikkelingsvoorsprong**
 - Ouders beschrijven gedrag van het kind dat past bij oudere kinderen.
 - Ouders beschrijven gezinsactiviteiten of 'vanzelfsprekendheden' die gebruikelijk zijn bij (wat) oudere kinderen.

(Bron: Bewerking van een signaleringslijst van SWV Veghel – Project MIND).

Leerkrachtgedrag:

Op de vraag waar leerkrachten op moeten letten op het moment van begeleiding, antwoorden de drie geïnterviewde personen en ECLG: herken en erken de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. 360grView en OMJS geven aan dat leerkrachten niet moeten verwachten dat ze alles in één keer weten. Het is een proces. Belangrijker vinden 360grView en Eureka dat je experts vraagt om de kennis op te bouwen en 360grView adviseert om in ieder geval één begeleider aan te wijzen op school waar je als leerkracht naar toe kan gaan met vragen en adviezen. Eureka en 360grView bieden deze hulp aan. OMJS geeft aan dat het belangrijk is om je te verplaatsen in een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong. Dit bereik je door er over te lezen en goed te luisteren naar leerlingen.

Nog een aantal vaardigheden:

- Sta open om van deze leerlingen te leren (360grView) ??
- Wees oprecht en eerlijk (ECLG)?
- Wees de begeleider in plaats van de docent (360grView) BGF2 vult aan dat een leerkracht vijf rollen heeft: • De gastheer • De presentator (je informatie kunnen overbrengen, doelgericht bezig zijn) • De didacticus (je moet ze aan het werk zetten, stimuleren) • De pedagoog

(consequent zijn en kunnen corrigeren) Bij vrije opdrachten moet het doel/de verwachting duidelijk zijn). • De afsluiter (na elke activiteit afsluiten)

- Geef ze de ruimte om creatief te zijn (360grView, ECLG)
- Observeer wat de onderwijsbehoefte is van de leerling (360grView, ECLG en OMJS)
- Observeer of een leerling kenmerken heeft van een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong (basisschool X)
- Denk goed na over wat je zegt en doet (ECLG, 360grView). De toon van je stem is belangrijk. Sommige pakken snel signalen op uit de atmosfeer (360grView)
- Praat mét de leerlingen, betrek ze in het gesprek (360grView)
- Doe wat je belooft. Als dit niet lukt, is het niet erg maar leg het uit (360grView)
- Sta jezelf toe om verwonderd te worden (360grView)
- Erken de leerling als het iets zegt wat je zelf nog niet had bedacht. Vertel het kind dit ook (360grView)
- Probeer het leren en denken in niveaus te onderscheiden (basisschool X). Je gaat leerlingen op een ander niveau aanspreken/bevragen (basisschool X, 360grView)
- Laat leerlingen merken dat ze gezien worden (basisschool X). Leerlingen zijn niet pas op hun zesde hoogbegaafd, maar ook als ze vier zijn (360grView)
- Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen het motorisch niet altijd aan, dit kan frustratie opleveren bij het kind. Bespreek deze frustratie en leg het uit (360grView, ECLG)
- Kleuter zijn is een ontwikkelingsfase, geen leeftijds aanduiding (ECLG, OMJS)

Begeleiden:

Begeleiding is belangrijk omdat je kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong anders te kort doet (ECLG). Leerlingen moeten weten waarom je een activiteit aanbiedt, geef ze een reden, een doel (basisschool X) en laat ze zien waarom ze het op een bepaalde manier moeten leren, geeft 360grView aan. Basisschool X vult aan dat je deze activiteit altijd terug moet koppelen omdat je ergens een waardering aan moet geven. Feedback kun je tussendoor doen en het evalueren doet basisschool X achteraf in de kring. In het verleden hebben zij een dagboek bijgehouden waarbij de leerlingen mochten opschrijven wat voor werkje ze die dag hadden gedaan. 360grView, Eureka en OMJS zijn het er ook over eens dat het evalueren en feedback geven nodig is na een activiteit. Eureka houdt het proces in de gaten door het werkje te bespreken, vraag hoe het voelde dat de leerling er niet uitkwam? Was het echt zo erg? Stel geen waarom vragen vindt ook basisschool X. 360grView: *Om zelfvertrouwen op te bouwen heb je feedback nodig, een spiegel. Zo bouw je een goed zelfbeeld op.*

Naast een doel vaststellen vinden basisschool X en 360grView dat je ook eisen mag stellen aan de leerlingen zodat de leerling weet wat je van hem verwacht en de leerling leert op deze manier door te zetten.

Basisschool X, 360grView, Eureka en ECLG zijn er het erover eens dat een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong moet leren om te worstelen met een activiteit en dat niet alles vanzelf gaat. ECLG: *Een gezonde portie frustratie om te leren leren.* Kleuters mogen/moeten juist moeilijkere werkjes doen, geef Eureka aan. Mocht een kind zeggen dat hij het niet kan, niet gaan helpen. ECLG geeft aan: bij werkjes die de leerlingen saai vinden is het werkje te makkelijk, te moeilijk of niet

interessant genoeg. De leerlingen die het niet interessant genoeg vinden is het goed om hen te laten ervaren dat het leerzaam kan zijn om werkjes te doen die minder leuk zijn.

360grView en Eureka zijn van mening dat het belangrijk is om in te spelen op de interesses en passie van de leerling, open opdrachten geven en aansluiten op de beleavingswereld.

360grView en Eureka geven aan dat het vooral belangrijk is om op het proces van de activiteit te focussen en niet op het product.

ECLG geeft aan dat herhaling belangrijk blijft, ook voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong, maar dat dit steeds in een ander thema geplaatst kan worden. OMJS is van mening dat je deze leerlingen juist niet onnodig veel herhaling moet geven. Eenzelfde opdracht met andere eisen en/of doelen kunnen ervoor zorgen dat de activiteit een andere dimensie krijgt en leerlingen opnieuw nieuwsgierig raken. Basisschool X vindt dat je als leerkracht niet steeds nieuwe werkvormen hoeft te bedenken maar je steeds moet proberen om het in een ander thema te plaatsen. Zij gebruiken ook wel het 'Task-model'. Doordat je steeds verschillende werkvormen gebruikt, stimuleer je verschillende connecties in de hersenen waardoor het beter beklijft. Ik ben het eens met ECLG en basisschool X. Door een activiteit in een ander thema te plaatsen of andere eisen aan te stellen, vinden kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong het interessant om nogmaals te kiezen voor hetzelfde werkje.

Basisschool X, 360grView en ECLG vinden dat het op sociaal-emotioneel gebied belangrijk is om ze met ontwikkelingsgelijken te laten werken. ECLG vindt dat er ook juist met leerlingen die cognitief minder sterk zijn, samengewerkt kan worden. Hierdoor leren ze zich in te leven in een ander en begrijpen ze dat hun gave uniek kan zijn (Van Gerven, 2009). Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong kunnen andere leerlingen aansteken om ook uitdagende werkjes te doen (basisschool X).

Sommige kleuters zijn al toe aan het werken aan een tafel. Dit hoeft niet te betekenen dat de exploratiedrang is verdwenen. Integendeel, leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben juist behoefte aan experimenteren en onderzoeken. Bedenk activiteiten waarbij je niet voortdurend bij de leerling aan tafel hoeft te zitten (Van Gerven, 2009). Basisschool X geeft ook aan om niet alleen maar werkbladen te gebruiken.

Nog een aantal tips voor tijdens het begeleiden:

- Niet toegeven dat ze ontsnappen uit een werkje
- Biedt het automatiseren aan. Dit kun je doen door tegelijkertijd een motorische activiteit in te zetten (ECLG).

Twijfel bij begeleiden:

360grView waakt er voor dat leerlingen net buiten de bood kunnen vallen wanneer er normen zijn gesteld aan kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Basisschool X geeft aan dat zij niets extra's inzetten bij leerlingen die gewoon slim blijken te zijn. Bij twijfel adviseren ECLG en OMJS om de leerlingen wél te begeleiden.

Taxonomie van Bloom:

Leerlingen leren niet door oefening, stelt 360grView, maar door te denken (ECLG). Basisschool X gebruikt het model van de Taxonomie van Bloom om aan te geven dat leerlingen denken in verschillende niveaus. Het begrijpen, onthouden en toepassen behoren bij alle leerlingen in het onderwijs. Op een hoger denkniveau gaan leerlingen analyseren, evalueren en creëren. Dit is voor de hoogintelligente leerlingen. OMJS geeft aan dat je in de kring vragen kunt stellen aan kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong aan de hand van de Taxonomie van Bloom:

Creëren	Kun je een nieuw plan maken voor... Wat kun je doen om... Wat zou er gebeuren als... Bedenk eens...
Evalueren	Wat vind je er nu van? Ben je het eens met en waaruit blijkt dat? Waardoor vind je het een goede oplossing?
Analyseren	Waardoor komt dat? Hoe komt dat? Wat was het probleem?
Toepassen	Wat wil jij veranderen? Hoe zou jij dit probleem oplossen? Welke vragen stel je bij...
Begrijpen	Hoe leg jij dat uit? Wat gebeurt er als? Bedenk eens...
Herinneren	Wat gebeurde er na? Hoe vaak? Wie was?

Meervoudige intelligentie:

Basisschool X zet de intelligenties van Gardner in tijdens de lessen voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Je haalt er precies uit welke leerlingen muziek-knap zijn of woord-knap. Zij gebruiken de integratie-matrix om daar lessen uit te halen. Doordat je steeds verschillende werkvormen gebruikt, stimuleer je de verschillende connecties in de hersenen waardoor het beter beklijft.

Tijdens een thema werken zij aan de hand van 'vier keer wijzer'. Ook de onderzoeksschool wil werken aan de hand van 'vier keer wijzer' en meervoudige intelligenties.

Begeleidingsmethoden:

Basisschool X gebruikt 'Compact en Rijk' waar al veel lessen in staan. Ook gebruiken zij 'Slimmeriken 2' en 'Ontwikkelingsmaterialen Plus' geven verschillende lessuggesties.

Eureka gebruikt het boek 'Energizers' en de 'Out of the box' boek.

ECLG biedt een aantal mogelijkheden om te verrijken met materialen: Talentenlijn kisten, open opdrachten die de creativiteit prikkelen: kralenplank, puzzels, bouwmaterialen en de zand/watertafel.

Kijk ook eens naar:

- www.jufanke.nl
- Denksleutels: wsnsveghel.nl
- Smartgames
- Thinkfun.

Tijdens de interviews spraken de geïnterviewden veelal over de samenwerking met ouders. Ik heb ervoor gekozen om dit onderwerp als apart kopje weer te geven tijdens de data-analyse.

Omgang met ouders:

Een goede basis thuis, een betrokken en stimulerende ouder zijn goede begeleiders voor hoogbegaafde leerlingen. Zorg er dus voor dat er een goede samenwerking met ouders gerealiseerd kan worden. Ouders zijn ervaringsdeskundigen, wij leerkrachten de professionals. Werk dus samen met de ouders. Als de ouders in gesprek gaan met school kan er gezorgd worden dat het programma wordt aangepast en inspeelt op de behoeftes, interesses, mogelijkheden en motivatie van de leerling (Webb & Jurgens, 2013).

Basisschool X vertelt uit ervaring dat ouders niet altijd alle kennis hebben over hoogintelligente leerlingen. Gesprekken voeren zij door middel van het DHH. 360grView is onder andere ontstaan doordat ouders handvatten nodig hebben. Zij willen het liefst dat het consultatiebureau vanaf het begin signaleert dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft, dit zou doorspeeld moeten worden naar de basisschool zodat ouders een aanspreekmogelijkheid hebben om met leerkrachten te praten. Luister naar ouders en werk samen, een belangrijk signaal komt van de ouders (360grView). Ook Eureka sluit zich hierbij aan. Een gesprek met ouders kan belangrijke informatie bevatten over hoe het kind thuis is. Betrek ouders erbij, ook bij twijfel. ECLG geeft aan dat je als leerkracht moet overleggen over wat je ziet gebeuren in de klas en moet vragen naar de bevindingen van ouders. Zo kan er belangrijke informatie gegeven worden over de manier waarop een kind zich voelt en waar het behoefte aan heeft.

Compacten:

Voordat je gaat verbreden of verdiepen is het belangrijk te compacten. Compacten is nodig omdat de leerling nauwelijks behoefte heeft aan herhalingsstof, de leerling kan grotere leerstappen nemen en heeft een hoog werktempo. Door compacten voorkom je demotivatie en onderpresteren (Drent & Van Gerven, 2004). ECLG geeft aan: Er worden onnodige oefening en herhaling verwijderd waardoor er tijd en ruimte overblijft om het kind te laten ontdekken en te laten experimenteren op zijn eigen niveau.

Het compacten gaat volgens de volgende stappen:

- Stel het niveau van de leerling vast.
- Bekijk welke activiteiten/opdrachten passen bij dit ontwikkelingsniveau. De activiteiten die beneden het ontwikkelingsniveau liggen, worden niet meer aangeboden.
- Om aandacht te geven aan de brede ontwikkeling, is verrijken noodzakelijk (Van Gerven, 2009).

Verrijken:

ECLG: Door te verrijken geef je onderwijs aan de brede ontwikkeling van het kind. Ga op zoek naar de zone van naaste ontwikkeling. Daarbij vinden ze het belangrijk om de kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong niet te isoleren van de andere leerlingen.

ECLG geeft een aantal suggesties om te gebruiken bij verrijking:

- Om het onderwijsaanbod aan te passen kun je open opdrachten geven die de creativiteit prikkelen. Zoals: kralenplank, puzzels, bouw materiaal en de zand/watertafel
- Talentenlijst kisten
- Tip:
 - www.jufanke.nl
 - Denksleutels: wsnsveghel.nl
 - Smartgames
 - Thinkfun

OMJS biedt zes suggesties om eigen materiaal te verrijken:

- Moeilijkere handelingen
- Toegevoegde handelingen
- Aanvullingen van materialen
- Geheel andere handelingen
- Toepassingshandelingen
- Duo-opdrachten.

Basisschool X wil een map maken met allerlei lessuggesties plus een variatie in benaderen zoals de verschillende intelligenties zodat je verschillende werkvormen krijgt.

Daarbij gebruikt basisschool X de integratie-matrix: daar staan allerlei verschillende soorten vragen en opdrachten in. Aan de hand van deze matrix en de methode 'Kleuterplein' bedenken zij lessen met uitdaging.

Verbreiden en verdiepen:

Tijdens het verbreiden van de leerstof wordt de leerstof uitgebreid, het wordt breder gemaakt. De leerdoelen vallen buiten de reguliere lesstof.

Bij verdiepen van de leerstof wordt er dieper ingegaan op de leerstof. De vaardigheden die geleerd worden vallen binnen hetzelfde vakgebied. Bijvoorbeeld tijdens het thema lente wordt er niet alleen ingegaan op de verschillende bloemen die bloeien maar gaat de leerling aan de slag met de verschillende onderdelen van een bloem (Van Gerven, 2009).

Tips voor tijdens de begeleiding van verbreding:

- Stel het niveau van de leerling vast (basisschool X).
- Daag de leerling uit (360grView).
- Als een leerling afhaakt tijdens een activiteit, hem/haar hierop aanspreken. Laat het kind uitleggen waarom hij/zij zo heeft gehandeld. Laat het kind verwoorden (360grView).
- Stel verplichtingen aan een activiteit.
- Kijk altijd het werk na (basisschool X, 360grView).

Tips voor tijdens de begeleiding van verdieping:

- Stel het niveau van de leerling vast (basisschool X).
- Vertel waarom je het aanbiedt, geef een reden (360grView).

- Laat ze inzien waarom ze het op een bepaalde manier moeten leren. Bijvoorbeeld bij een ander soort intelligentie. Ze hoeven de opdrachten/activiteiten niet altijd leuk te vinden (360grView).
- Om zelfvertrouwen op te bouwen heb je feedback nodig (360grView).
- Leerlingen leren van elkaar. Zet ze in groepjes bij elkaar, dan zie je de ontwikkeling en stuur het spel/activiteit, dit kan versnellend werken (360grView).
- Proces gericht (Eureka)
- Open opdrachten (Eureka)
- Out of the box denken (Eureka)

Executieve functies:

Tijdens de begeleiding kun je op de executieve functies (begeleiding) van het kind zitten zodat deze geoefend worden (OMJS):

Executieve functies

- **Planning:** het vermogen om een plan te bedenken om een doel te bereiken en het vermogen om te beslissen over waar we aandacht aan moeten besteden.
- **Organisatie:** het vermogen om dingen op een bepaalde manier te ordenen.
- **Timemanagement:** tijd is belangrijk en kunnen inschatten hoeveel tijd er nodig is om een bepaald doel te bereiken.
- **Werkgeheugen:** in staat zijn om eerdere opgedane ervaringen en informatie toe te kunnen passen in een andere situatie.
- **Metacognitie:** het vermogen om van een afstandje naar jezelf te kijken en je af te vragen hoe heb ik het gedaan, kan ik anders/beter?.
- **Reactie-inhibitie:** de kunst om eerst na te denken voor we iets doen (een situatie beoordelen en een passende reactie maken).
- **Emotieregulatie (zelfregulatie):** emoties kunnen reguleren om doelen te behalen of eigen gedrag kunnen sturen.
- **Taakinitiatie:** kunnen concentreren op een bepaalde taak.
- **Volgehouden aandacht:** de vaardigheid om je aandacht bij een taak te kunnen houden ondanks vermoeidheid, afleiding of verveling.
- **Flexibiliteit:** plannen kunnen herzien als er tegenslagen of belemmeringen zijn, plannen kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden.
- **Doelgericht doorzettingsvermogen:** een doel kunnen stellen en aanwerken ook al heb je andere behoeften of zijn er tegengestelde belangen.

Basisschool X helpt de leerlingen op het moment van werken met hun executieve functies (ordenen, tijdsplanning).

Bijlage 7

Verrijkingstaak BGF2:

Stap 1: Informatie voor de leerkracht

Naam studenten	Laurette			
Domein	Verbaal- linguistisch	Logisch- mathematisch	Visueel-ruimtelijk	Muzikaal-ritmisch Laurette
	Lichamelijk- kinesthetisch	Interpersoonlijk Laurette	Intrapersoonlijk	Natuurgericht
Niveau Bloom	Herinneren		Begrijpen	Toepassen
	Analyseren		Evolueren	Creëren Laurette
Fase uit de leercirkel Kolb	Doen		Reflecteren	
	Plannen/stappenplan		Denken/info zoeken	
Inschatting leerstofjaarniveau	1-2	3	4	5
	6	7		8
Algemene project omschrijving	Thema: Landen In de cultuurweek richten de kinderen uit groep 1-2D zich op het land Mexico. Onderwerpen als eten, dans, kleding, educatie en muziek worden met de kinderen besproken.			
Algemene taak omschrijving	De kinderen ontdekken dat je muziek kunt opschrijven. Nadat de kinderen een klassikale les hebben gehad gaan (twee) leerlingen, met een ontwikkelingsvoorsprong, samen nadenken over andere symbolen. Deze symbolen moeten ervoor zorgen dat iedereen in de klas hetzelfde geluid kan produceren met behulp van de ritmestokken.			
Niveau werk/ en leervaardigheden	Zelfstandig werken	Zelfstandig leren Laurette		Zelfverantwoordelijk leren
Inschatting tijdbesteding	10 min klassikale les. 15 min. samenwerken.			
Vereiste beginsituatie leerlingen	De kinderen weten wat ritmestokken zijn. De kinderen kunnen aan de hand van een symbool (notatie) zien op welke manier ze moeten spelen.			
Leerdoel	Domein muziek beluisteren: De leerlingen kunnen, bij het luisteren naar muziek klankeigenschappen benoemen zoals hard, zacht, snel, langzaam. Domein muziek maken: De leerlingen kunnen eenvoudige muziek spelen op			

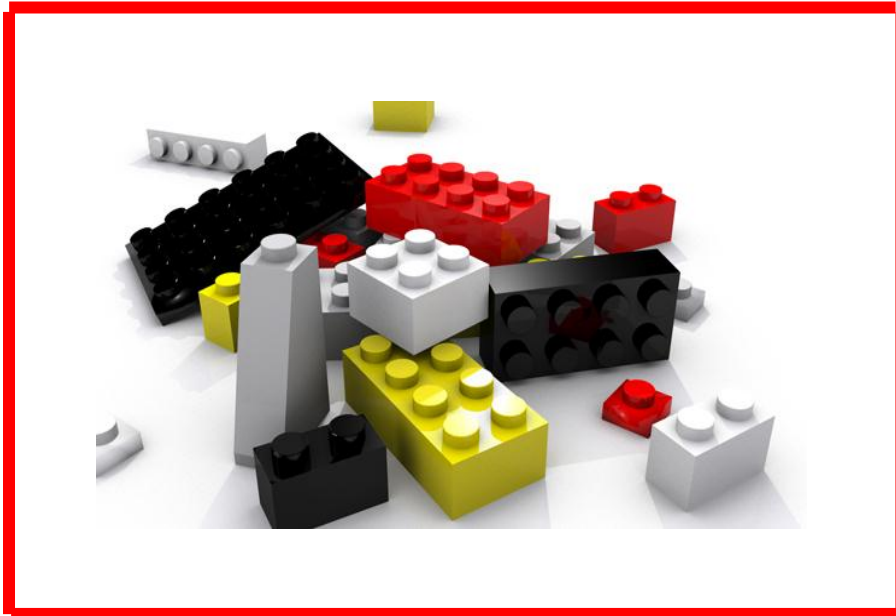
	ritmestokken, met hulp van symbolen (notatie). De kinderen kunnen minimaal twee symbolen bedenken. De kinderen leren inventief te denken.	
Ondersteunende materialen	Ritmestokken A4 met daarop notatie: dikke uiteengezette stippen, kleine stippen naast elkaar en krassen Mexicaanse muziek	
Voorbereiding door de leerkracht	A4 met notatie maken op groot vel Ritmestokken klaarleggen (zoveel mogelijk) Ruimte creëren voor de kinderen om op onderzoek uit te gaan. Mexicaans lied klaarzetten.	
Instructie	<i>Wat doet de leerkracht?</i>	<i>Wat doet de leerling?</i>
	Klassikaal: 1) Ik vraag aan de kinderen op welke manieren je geluiden kunt maken met de ritmestokken. 2) Ik laat zien dat je door symbolen afspraken kunt maken op welke manier je de ritmestokken moet laten klinken. 3) Ik laat een mexicaans lied horen en laat telkens een ander symbool zien.	Klassikaal: 1) De kinderen proberen uit op welke manier je geluiden kunt maken met de ritmestokken. 2) De kinderen kijken naar de symbolen en maken het bijbehorende geluid. 3) De kinderen kijken naar mij en reageren door de muziek te laten horen middels de ritmestokken. 4) Andere kinderen mogen daarna op mijn plaats gaan zitten en laten één voor één de symbolen zien. De andere kinderen maken het bijbehorende geluid met de ritmestokken.
Kern	<i>Wat doet de leerkracht?</i>	<i>Wat doet de leerling?</i>
	Verbreiding: 1) Uitleg opdracht →	1) De kinderen bedenken minimaal twee verschillende symbolen en schrijven dit op een A4. Als ze dit hebben geoefend met elkaar
Evaluatie	<i>Wat doet de leerkracht?</i>	<i>Wat doet de leerling?</i>
	Ik vertel wat er goed is gegaan en waar ze de volgende keer op moeten letten.	De kinderen laten aan de klas horen welke symbolen ze hebben bedacht door middel van de ritmestokken. Daarna mogen ze vertellen wat ze lastig vonden en wat ze er leuk aan vonden.
Beoordeling en documentatie van beoordeling	<i>Wat doet de leerkracht?</i>	<i>Wat doet de leerling?</i>
	De leerkracht bekijkt de zelfbedachte symbolen van de leerlingen	De leerlingen leggen uit wat de symbolen betekenen.

Zelfontworpen lesvoorbereidingsformulier:

Intelligentie	Les	Doel	Denkniveau:
Verbaal-linguïstisch; De leerling denkt in woorden. Het schrijft en praat graag.			
Logisch-mathematische; Kan goed logisch redeneren, denkt kritisch, ordent info, houdt van getallen en complexiteit.			
Visueel-ruimtelijk; Neemt waar in kleuren en beelden, experimenteert, ontwerpt en heeft een goed oriëntatie vermogen.			
Muzikaal-ritmisch; Houdt van muziek en geluid, om zelf te doen en te luisteren, werkt graag met achtergrond muziek, heeft een genuanceerde taalgebruik en vertelt boeiend.			
Lichamelijk-kinesthetisch; Houdt van bewegen, heeft een trefzekere grove en fijne motoriek, is snel in lichamelijk contact, leert door te doen en te spelen en knutselt graag.			
Interpersoonlijk; kan zich goed inleven in de belevingswereld van de ander, wil graag samen opdrachten uitvoeren, is zorgzaam en gevoelig voor stemmingen. (website holy palet)			
Intrapersoonlijke; is een denker/filosoof, denkt na over zichzelf, over meningen en opvattingen. Bevraagt en wil alles verhelderen.			
Natuurgericht; houdt van dieren en planten, herkent en leert door waarnemen en verzamelen. Kan veranderingen vaak verklaren.			

Bijlage 8

Voorbeeld intelligentiekaarten welke ingezet zijn tijdens het praktijkonderzoek:

Thema: Ridders en prinsessen

Bijlage 9

Zelfontworpen evaluatieformulier tijdens het praktijkonderzoek:

Naam: _____

Wat heb je gedaan?	Hoe vond je de opdracht? 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit?	Wat ga je de volgende keer anders doen?
Wat heb je gedaan?	Hoe vond je de opdracht? 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit?	Wat ga je de volgende keer anders doen?
Wat heb je gedaan?	Hoe vond je de opdracht? 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit?	Wat ga je de volgende keer anders doen?
Wat heb je gedaan?	Hoe vond je de opdracht? 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit?	Wat ga je de volgende keer anders doen?

Bijlage 10

Dagboek tijdens praktijkonderzoek:

Week, datum, tijd en context	Feitelijke gegevens	Praktische gegevens	Theoretische gegevens	Opmerking en bij het terug lezen.
Week 24 12-06-'14 10:30 Thema Mexico. Muziekles met ritmestokken De lessen zijn ontworpen aan de hand van het format 'verrijkingstaken' van BGF2.	1. Na een muziekles met de hele klas heb ik twee leerlingen meegenomen om hun opdracht uit te leggen. Leerlingen F. (6 jr. 7 mnd) en leerling S. (6 jr. 4 mnd). 2. Tijdens de verwerking van hun opdracht ben ik erbij gaan zitten omdat ze voor het eerst een opdracht met z'n tweeën moesten doen en het geen werkje uit de ontwikkelingsmaterialen-kast was.	1. Tijdens de uitleg heb ik materialen erbij gepakt zoals de ritmestokken, de symbolen, wit papier en potloden om aan de leerlingen uit te leggen wat de bedoeling is. Ik zag aan de leerlingen dat ze meteen wilden beginnen. Ze waren zo enthousiast (reactie leerlingen) dat ik ze moest vragen om nog even te luisteren. 2. De leerlingen praatten door elkaar heen maar hadden meteen allerlei ideeën (kenmerk). Als begeleider probeerde ik ze één voor één te laten vertellen. Dit lukte. Ze vertelden voornamelijk aan mij hun ideeën en hoorden wel wat de ander zei maar deden hier niks mee. Ze wilden meteen gaan schrijven (executieve functie). Ik wilde dat ze eerst goed gingen nadenken over hoe ze de symbolen wilden tekenen. Daarna ben ik de taken gaan verdelen: jij schrijft dit op en jij schrijft dat op. (executieve functie) Voor mijn gevoel was ik teveel aan het woord (begeleiding). Ik probeerde ze wel stap voor stap te laten nadenken in plaats van meteen alles 'doen' (executieve functie). Toch stuurde ik nog teveel voor mijn gevoel , waardoor ik de rol als pedagoog had aangenomen: consequent zijn en corrigeren.	2. Deze leerlingen moet je niet zomaar loslaten, dit heb ik inderdaad ervaren tijdens mijn begeleiding. Zelf had ik het idee dat ik teveel aan het corrigeren was. Omdat dit de eerste keer was heb ik dit zo gelaten. De volgende keer wil ik de leerlingen meer ruimte geven om fouten te maken. Want van fouten leren leer je (begeleiding). 3. Mijn verbazing over de creativiteit heb ik naar de leerlingen geuit (leerkrachtgedrag). De leerlingen wilden precies weten waarom ze een activiteit moesten maken. Als leerkracht ontcom je er niet aan om eerlijk en open te zijn naar de leerlingen. Een vanzelfsprekendheid voor alle leerlingen maar nog meer wordt de nadruk gelegd tijdens de begeleiding voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong houding leerkracht).	Rustiger plek om te reflecteren? Reflecteren zelf laten tekenen. Uitleggen waarom ze moeten reflecteren . Voor de volgende keer probeer ik de activiteit stap voor stap uit te leggen zodat het doel en de eisen duidelijk zijn voor de leerlingen. Tijdens de begeleiding wil ik zogezegd op mijn 'juffen-handen' zitten en de leerlingen hun fouten laten maken zodat ze leren van de fouten. Verwondering van creativiteit

uiten naar
de
leerlingen
toe

3. De leerlingen presenteerden hun symbolen en legden eerst uit, aan de klas, wat de verschillende symbolen betekenden. Iets wat mij heeft verbaasd is hun **creativiteit** (kenmerk). Ze hadden een symbool getekend dat een bepaald lied betekende (een vogel-lied). Als ze dit symbool lieten zien moesten alle leerlingen dit lied zingen, dit lied kende alle leerlingen al. Ook wilden zij de vier zelfbedachte symbolen in steeds dezelfde volgorde leggen. **Voor deze creativiteit heb ik ze een compliment gegeven** (leerkrachtgedrag).

4. Tijdens de evaluatie merkte ik dat de twee leerlingen moesten **wennen** (begeleiding) aan het feit dat ze hun gevoel moesten opschrijven. Eén van hen zei: "Hu? Wat ik ervan vond, juf wat bedoelt u?" Ze moesten hier enige tijd over nadenken. De rest van de leerlingen keken op dat moment een film op het digibord. Eén van de twee leerlingen vond dit interessanter. **Voor de volgende keer wil ik een rustiger plek zoeken om te evalueren** (begeleiding).

Ze konden zelf lezen welke vragen er op het formulier stonden, maar **het zelf opschrijven vonden ze lastig** (begeleiding). **Ik heb daarom hun antwoorden laten tekenen en zelf erbij geschreven wat het betekend** (begeleiding).

4. De eerste keer evalueren: **Ik heb vooral hen aan het woord gelaten** (leerkrachtgedrag/begeleiding) Tussendoor heb **ik aangegeven wat ik goed vond gaan** (feedback, begeleiding). Als ze zeiden dat alles goed ging heb ik gevraagd of iedereen in de klas de symbolen bijvoorbeeld goed nadenken. Op dat moment moesten ze toegeven dat dit inderdaad niet het geval was. Hierdoor leren de leerlingen reflecteren op hun eigen handelen (begeleiding, reflecteren).

Eén van de reflectievragen is: hoe ging de opdracht. Eén van de twee leerlingen zei: "Muziek maken met ritmestokken". Ik begreep eerst niet wat zij hiermee bedoelde. Later dacht ik aan één van de kenmerken van deze leerlingen: **alles letterlijk opvatten** (kenmerk). Nu begrijp ik wat zij bedoelde; wat was de opdracht? In plaats van dat ik bedoelde: hoe verliep de opdracht? Nu weet ik dat ik deze vraag anders moet stellen: **Hoe vond je de opdracht gaan? of Ging de opdracht goed of niet zo goed?** (kennis ontwikkelen + toepassen)

Week 24 13-06-'14 10:30 Thema Mexico. Reeksen zoeken in de natuur. Alle lessen zijn voorbereid aan de hand van een zelfontworpen lesvoorbereidingsformulier. Met daarin: soort intelligentie, het verloop van de les, doel en dimensie (met behulp van: A Model of Learning Objectives).	1. De leerlingen zoeken, in tweetal, buiten naar reeksen op het schoolplein. Deze reeksen benoemen of verzamelen zij. 2. De leerlingen evalueren.	1. Al snel wilde een ander meisje uit de klas ook graag mee doen met de opdracht (begeleiding). Dit mocht uiteraard van mij. Leerling F. had al vrij snel door wat ik bedoelde met een reeks en ging buiten op zoek naar verschillende reeksen. Ze vertelde na 4 min. welke reeksen zij had gezien. (kenmerk) Leerling S. wilde dat ik graag mee ging kijken op het schoolplein. Hij vond een aantal stokjes en probeerde hier zelf een reeks van te maken (kenmerk). Het meisje dat graag mee wilde doen zag dit idee van S. en ging ook op zoek naar een reeks met blaadjes. Zij pakte twee dezelfde blaadjes maar kon hier geen juiste reeks mee leggen. Ik heb haar daarna geholpen met het vinden van een reeks van blaadjes (kenmerk/begeleiding). Aan het begin van de opdracht waren ze gemotiveerd (kenmerk) en rende naar buiten om te zoeken naar een reeks. Toen ze het eenmaal hadden gevonden wilden ze ook dolgraag spelen net als andere leerlingen (kleuter zijn). Dit was de eerste opdracht die de leerlingen buiten hebben gedaan. Ik vond dat het goed ging maar zag dat het onderwerp 'reeksen' nog niet echt leefde bij de leerlingen. Ik verwacht wanneer ik in de klas hier van te voren aandacht aan zou hebben gegeven, dit meer zal beklijven en meer betekenis zou krijgen voor de leerlingen (kennis ontwikkelen).	1. Leerling S. en F. hebben van te voren een uitleg nodig gehad over de term 'reeksen'. Ze renden enthousiast naar buiten maar vinden het ook nog erg fijn om buiten te spelen en te doen wat ze zelf graag kiezen (kennis ontwikkeling).
---	---	---	--

Week 25

19-06-'14

10:30

Hoe ziet jouw ridderdorp eruit?

Thema: Ridders en prinsen

1. Klassikaal voorlezen prentenboek: "Ridder Florian: Ridders, op uw plaatsen...start!"

2. Na het voorlezen verzamel ik leerling F. en S. om met hen de activiteit uit te voeren. Ik leg de activiteit uit en daarna gaan de leerlingen aan het werk. Na 5 minuten sta ik op en loop de klas rond om de andere leerlingen te helpen.

1. Tijdens het verhaal stel ik een aantal vragen aan de klas en ik let op het gedrag van S. en F. Ik ben benieuwd of zij de antwoorden weten en hoe ze op mijn vragen reageren; steken ze hun vinger op? Luisteren ze naar het verhaal? Er komen moeilijke woorden in het verhaal zoals 'lans' en 'toernooi'. Wanneer ik vraag wat deze woorden betekenen is leerling F. de enige uit de klas die weet wat een toernooi is (kenmerk). Een andere leerling (B.) weet wat een lans is. Leerling S. en F. luisteren aandachtig, ze zijn stil en kijken naar mij (kenmerk).

Na 15 min. vindt S. het wel genoeg en bespreekt zijn gedachten met een leerling uit zijn groepje. Dit stoort mij en ik zeg er iets van. Later bedenkt ik mij dat ik had moeten vragen wat hij zei. Wie weet wat voor leuke ideeën hij had (leerkrachtgedrag).

2. Dit keer moesten de leerlingen zelfstandig hun eigen product (begeleiding) in elkaar zetten. Ik heb van tevoren een aantal eisen gesteld (begeleiding): het moet een dorp zijn waar alle mensen kunnen wonen, dus je moet goed nadenken over wat een mens nodig heeft als hij/zij ergens gaat wonen.

Onderwijl de leerlingen aan het tekenen zijn, loop ik rond om de andere leerlingen te helpen.

Na ongeveer 8 minuten komt S. naar mij toe en vertelt dat hij klaar is. Ik kijk naar zijn tekening

2. Eén van de kenmerken van leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong is dat ze een grote mate van fantasie kunnen hebben. Het valt mij tijdens de begeleiding op dat zij hier de meeste plezier aan beleven: Een ridder die trots is omdat hij goud heeft gevonden aan het einde van de regenboog. Ze kunnen hier het meest om lachen(kenmerk).

Nog een kenmerk bij deze leerlingen kan zijn (360grView) dat zij onder een opdracht willen uitkomen als zij hier geen zin in hebben; het is te moeilijk of te makkelijk. Ik heb niet het idee gehad dat de opdracht te makkelijk was, de vragen die ik hen stelde moesten zij enige tijd over nadenken. Misschien dat de werkvorm niet bij hen past of het feit dat ze de opdracht móeten maken. Ik denk erover na om de volgende keer de leerlingen zelf te laten kiezen of wat zij zelf leuk vinden om te doen.(begeleiding aanpassen). Dit past tevens bij de methode 'Vier keer wijzer' waarbij leerlingen in de kleuterklas zelf mogen kiezen aan welke opdracht zij willen werken. De school wilt deze methode volgend jaar inzetten in de praktijk(begeleiding).

Ik probeer op sommige

3. Nadat leerling F. klaar is bespreken we de opdracht en vullen we het formulier in (feedback).

en zie dat hij een kasteel en een ... (zie tekening). Dit vind ik te weinig. Ik vraag aan hem hoe de mensen aan eten komen. Hij loopt terug naar zijn plek en begint verder te tekenen (kenmerk + begeleiding). Na een aantal minuten komt F. naar mij toe en zegt trots: "Klaar!" Ik kijk naar haar tekening en zie dat zij wel heeft nagedacht over het eten van de mensen. Ook heeft ze een paard getekend, dit paard heeft geen staart meer omdat hier jassen van zijn gemaakt. Dit vind ik een goed idee van haar, wel zielig voor het paard vertel ik, maar wel slim om er jassen van te maken. Ze moet er zelf om lachen. Toch vraag ik aan haar wat de mensen moeten doen als ze ziek zijn, en waar ze wonen want ik zie geen huisjes. Ze denkt na en zegt tegen mij dat de mensen naar de medicijnenman gaan. Daarna tekent ze er een. Ook tekent ze drie huisjes waarvan één op een berg staat. Ze vertelt: "Hier wonen kabouters. Ik vind drie huisjes genoeg want voor mij is dit een heel dorp". Nadat ze dit heeft gezegd kijk ik naar haar en merk dat ze de opdracht beu is. Ze vraagt aan mij of ze klaar is. Ik vertel dat ik op haar tekening wil opschrijven wat ze heeft getekend, dan kan ze dit altijd nog terug lezen. Daarna heb ik nog één opdracht voor haar en dat is alle woorden opschrijven die in haar dorp zijn getekend. Eerst vertelt ze dat ze dit niet kan. Ik vertel haar dat ze ook mag stempelen. Ze denkt na

momenten de leerlingen verantwoordelijkheid te laten dragen voor hun eigen leerproces (begeleiding). Zo mag leerling S. kiezen wanneer hij de opdracht afmaakt. Leerling F. vertelt dat zij de woorden niet kan schrijven. Ik leg haar niks op maar vertel dat zij dan ook mag stempelen. Ze denkt even na en wil toch proberen om zelf te schrijven. Dit getuigt van doorzetten (grow-mind) (kenmerk).

De andere leerling is gestopt met de opdracht en wil 's middags verder gaan.

en besluit daarna om het toch zelf te proberen maar dan wil ze wel kijken naar de woorden die ik heb opgeschreven op haar tekenvel. Dit mag. (begeleiding)
Leerling S. is op dat moment nog aan het tekenen. Op het moment dat hij klaar is komt hij naar mij toe en vertelt wat hij heeft getekend (begeleiding, evaluatie). Ook op zijn tekening schrijf ik erbij wat hij mij vertelt. Hij legt daarna zijn potlood op tafel, gaat met gebogen schouders zitten, kijkt sip en vraagt of hij alsjeblieft mag stoppen. Ik denk na, ik voel dat hij echt geen zin meer heeft, moet ik hem dwingen zijn werk af te maken met tegenzin? Ik besluit dat ik zijn keuze bij hem leg: of hij stopt nu en maakt het vanmiddag af of hij maakt het nu af en mag vanmiddag een ander werkje doen. Hij besluit om 's middags het werkje af te maken. (begeleiding)
Nu ik dit terug lees valt het mij op dat ik F. niet laat stoppen als ze vraagt of ze klaar is, maar S. wel. Ik denk dat ik dit heb gedaan door mijn gevoel te volgen. Ik voelde dat ik aan F. nog wat kon vragen om een opdracht uit te voeren maar S. had hier duidelijk geen trek in. Ik wilde voorkomen dat hij de opdrachten met mij als 'niet leuk' zou ervaren en heb hem daarom laten stoppen. Het kan ook zijn dat dit voor hem een manier is om er onderuit te komen omdat hij zag wat F. nog moest doen. Dit wil ik de volgende keer voorkomen. Ik denk dat het helpt

3. Deze keer heb ik mijn vraag anders gesteld: hoe vond je dat je de opdracht hebt gedaan? (ipv hoe ging de opdracht).

Leerlingen moeten weten waar ze aan toe zijn en waarom ze een bepaalde opdracht moeten uitvoeren: wat is het nut ervan. Ik besluit om de volgende keer nog eens uit te leggen wat het doel is van reflecteren: Je weet voor jezelf welke opdrachten je wel/niet leuk vindt, wat je moeilijk vindt en waar je dus hulp om kan vragen als je het straks even niet weet (feedback).

		wanneer ik de leerlingen voorbereid op wat voor opdracht het is en wat ze van mij af moeten maken. Nu had ik van te voren niet vertelt dat ze ook de woorden moesten opschrijven. (kennis ontwikkelen, begeleiding) 3. Tijdens het bespreken van de les merk ik dat F. snel wil antwoorden en iets anders wil gaan doen. Ze beweegt op haar stoel, kijkt in het rond en antwoordt snel. Nu ik hier over nadenk kan het zijn dat ze niet precies weet waarom ze dit formulier moet invullen.
Week 25 20-06-'14 09:00 Thema Ridders en prinsessen. De leerlingen maken een outfit voor een ridder of prinses. Mijn duo-collega voert deze activiteit uit.	De activiteit heb ik van te voren besproken met mijn collega. 1. De leerlingen mochten zelf kiezen of ze een ridder of prinses wilde aankleden. Ze kozen allebei voor een ridder. Alleen de vorm van het lichaam krijgen ze op een A3-formaat. De ridder moet zo aangekleed worden, dat hij zichzelf kan beschermen als er een vijand aankomt. Eerst vertellen ze aan de leerkracht (mijn collega) wat ze van plan zijn om te maken. Er moet gebruik worden gemaakt van papier of ander materiaal. Ze mogen van mij wel kleuren maar het gaat erom dat ze ander materiaal leren gebruiken. 2. De evaluatie	De volgende aantekeningen zijn opgeschreven door mijn collega: 1. Ieder heeft voor zichzelf gewerkt. Tijdens het werken hebben ze wel bij elkaar gekeken. Wat ze zich hadden voorgenomen hebben de leerlingen ook uitgevoerd (begeleiding). Leerling S. vond het een leuke opdracht. Leerling F. heeft snel gewerkt omdat ze het juist leuk vond. 2. Het evaluatieformulier heb ik zelf ontworpen. Op het moment van invullen weet ik wat de vragen inhouden en wat de emoticons voorstellen. Mijn duo-collega heeft de emoticons anders geïnterpreteerd; zij kleurde met leerling S. de 2. De evaluatie is alleen

	hebben de leerlingen met mijn collega uitgevoerd. gedaan met leerling S. Leerling F. kon haar evaluatieformulier niet vinden. Op het formulier wat S. heeft ingevuld is te zien dat S. de verdrietige emoticon heeft ingevuld. Toen ik dit zag wilde ik weten waarom hij de opdracht niet leuk vond. Hij vertelde mij dat hij deze emoticon heeft gekleurd omdat de lachende emotion dan overblijft. Hij vond de opdracht juist leuk en heeft ingekleurd wat niet van toepassing was. (begeleiding) Bij het invullen onder het kopje 'wat ga je de volgende keer anders doen?'. Heeft mijn collega geschreven 'weet ik nog niet'. Vaak als de leerlingen dit zeggen vraag ik door. Ik wil toch weten wat ze anders hadden kunnen doen. Dit kun je aan hen vragen door te zeggen: wat ging er niet zo goed vandaag wat je de volgende keer wel wilt doen, of is er iets wat je bij de volgende opdracht op een andere manier gaat doen? Vaak weten de leerlingen wat ze niet zo goed vonden gaan. (kennis ontwikkelen, begeleiding)	emoticon die niet van toepassing is. Met dit gegeven is het belangrijk om te onthouden dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over het invullen van het evaluatieformulier. Dit kun je binnen het team realiseren door het een keer samen te bespreken (feedback, collega's).
Week 26 25-06-'14 09:30 Thema Ridders en prinsessen. Leerlingen mogen nu zelf kiezen tussen vijf verschillende	De leerlingen hebben een aantal keren verplicht mijn activiteiten moeten uitvoeren. Vanaf nu wordt dit aangepast en hebben de leerlingen keuze tussen 4 a 5 activiteiten. Met behulp van opdrachtkaarten van www.wsnsveghel.nl zijn deze activiteiten voorbereid. 1. Aan de hand van de verschillende	1. Voordat de leerlingen de activiteiten moesten kiezen heb ik ze verteld wat de activiteiten inhielden. 1. Voor een betere organisatie had ik de lego stenen alvast moeten bouwen zodat ik meteen kon beginnen met uitleggen aan leerling

activiteiten	intelligenties en de mindkaarten op internet (zie website), heb ik vijf activiteiten bedacht waaruit de leerlingen zelf mochten kiezen. 2. De leerlingen voeren hun zelfgekozen activiteit uit. Ik begeleid de leerlingen om en om. Andere leerlingen uit de klas zien wat leerling S. aan het doen is met water en raken nieuwsgierig.(begeleiding)	Leerling S. koos voor een activiteit met een waterbak en spullen die konden drijven en zinken. Leerling F. koos voor de lego opdracht. 2. Als eerste liep ik met leerling F. mee om een begin te maken met de lego stenen zodat ze kon beginnen met de activiteit (zie activiteit, bijlage ...). In die tussentijd had ik leerling S. de opdracht gegeven om water in de bak te doen en een boot te maken met materiaal die hij zelf mocht kiezen. Het bootje was pas goed gekeurd als er een knikker in kon blijven drijven. Ik legde uit dat leerling F. iets moest gaan bouwen dat te maken had met Ridders en prinsessen. Ik pakte een aantal lego stenen en maakte voor haar een begin. Zij moest aan de hand van wat ik had gelegd verder bouwen. Zij wilde perse op de gang haar activiteit uitvoeren, dit vond ik prima. Daarna liep ik naar leerling S. Hij liet mij zien dat hij een bootje had gevouwen van aluminium folie. Toen hielp hij mij eraan herinneren dat het bootje moest blijven drijven met een knikker erin (kenmerk). Dit bleek inderdaad zo te zijn. Toen vroeg ik of er ook spullen in de klas staan, waarvan het bootje gaat zinken (verdieping). Leerling S. pakte verschillende materialen zoals een blok uit de bouwhoek, een schaar en een lego blokje. Ondertussen liep ik naar leerling F. en zag	F.(begeleiding) 2. Leerling F. wilde graag op de gang werken. Ik zei dat ik dit goed vond en dat ik over een paar minuten zou komen kijken hoe het gaat. Deze leerling maakt eigen keuzes en wordt hierin vrij gelaten. Zo weet zij dat ik haar vertrouw en dat eigen keuzes maken wordt gerespecteerd(leerkrachtgedrag). Tijdens de zelfgekozen activiteiten zag ik dat de leerlingen intensiever aan de slag gingen. Ze besteedde meer aandacht aan hun activiteit en waren geconcentreerder bezig(begeleiding). Op het moment dat leerling F. mijn opdracht niet goed had begrepen kon ik kiezen tussen twee keuzes: op dat moment laten voor wat het was en haar de activiteit verder laten maken omdat het zonde is van haar werk om haar te onderbreken. Of vertellen wat de daadwerkelijke activiteit was en haar het bouwwerk opnieuw laten maken. Ik zag dat zij nog niet zo ver was met bouwen. Ook wilde ik haar laten zien dat er eisen aan de opdracht werden gesteld. Ik koos er dus voor om de activiteit nog een keer uit te leggen en het haar opnieuw te laten maken(begeleiding, leerkrachtgedrag). Het nadenken over het drijven of zinken zorgt ervoor dat de
--------------	--	---	---

3. De leerlingen zijn klaar en reflecteren op de activiteiten.

dat zij mijn beginstuk had weggehaald en er iets anders van had gemaakt. Ik vertelde haar dat dit niet de opdracht was. Toen ik haar het nog eens uitlegde vertelde zij dat ze dit niet zo goed had begrepen (begeleiding). Ik liet haar eigen bouwwerk gedeeltelijk weghalen en bouwde opnieuw mijn beginstuk. Ze reageerde erop dat ze dit niet kon maar dacht nog even diep na en zei toen ineens dat ze een idee kreeg (kenmerk, begeleiding).

Terug bij leerling S. bedacht ik me dat ik hem meer uitdaging wilde geven (begeleiding, verdiëping) en vroeg aan hem of hij kon voorspellen of het bootje zou blijven drijven of zinken. Ik schreef de materialen op en zijn voorspelling. Daarna keken we samen of hij gelijk had of niet. Dit schreef ik ook op. Ik merkte aan hem dat hij dit heel serieus nam en hij dacht goed na over zijn antwoord.

In die tussentijd kwamen andere leerlingen kijken naar wat S. aan het doen was. Ze vroegen zich af wat hij aan het doen was en wilden dit ook graag een keertje doen. Ik besloot om dit in de kring aan te bieden zodat iedereen het een keer zou hebben gezien (begeleiding). Ik vertelde tegen S. dat als hij zou willen, nog

leerling eerst nadenkt voordat hij handelt. Hiermee leert hij om te voorspellen (rekenen, executieve functie). Het opschrijven, noteren van de antwoorden zorgt ervoor dat de leerling ziet wat hij wel/niet goed heeft voorspelt. Het leuke aan leerling S. was, dat hij het papier pakte en aan andere leerlingen liet zien wat hij wel/niet goed had voorspelt.

In eerste instantie vond ik het storend dat andere leerlingen naar S. wilden kijken omdat ik hierdoor geen volledige aandacht voor S. kon geven (begeleiding). Toch zag ik dat de leerlingen oprecht nieuwsgierig waren. Ik moest bedenken of ik het liet gaan, of ik het enthousiasme moest afremmen of een middenweg zoeken. Ik koos ervoor om tegen de leerlingen te zeggen dat ik dit een keer in de kring zou laten zien. Toch vraag ik mij nu af of ik de activiteiten-kaarten alleen voor leerling S. en F. moet behouden, of dat dit in de toekomst voor andere leerlingen toegankelijk moet zijn (begeleiding).

3. Ik ervaar dat het reflecteren bij de activiteit zelf veel verteld over hoe de leerlingen denken. Ze presenteren als het ware hun product en vertellen hoe ze eraan gekomen zijn (feedback). Op het moment dat ze op papier moeten aangeven hoe ze het hebben gedaan, moet ik hen hier nog wel in begeleiden. Ze weten niet altijd wat er precies is gebeurd maar als ik hen hiernaar vraag weten ze wel wat er niet goed ging of wat er wel goed ging (leerkrachtgedrag + begeleiding).

een aantal voorwerpen
in het bootje mag
leggen en dat ik in de
tussentijd naar F. ging
kijken.

3. Ik kwam bij F. op de
gang en zag wat ze had
gebouwd. Ik vroeg aan
haar wat het was. Zij
vertelde dat het een
toernooi was waarbij de
paarden ergens
moesten starten en dat
er ook een tribune was
waarop de mensen
konden kijken. Ik zei
tegen haar dat ik het
heel knap vond wat ze
had gemaakt en dat ze
er goed over na had
gedacht. Daarna vroeg
ik of ze het wil bewaren
en in de klas wilde
zetten. Dit vond ze een
goed idee
(leerkrachtgedrag +
begeleiding).

Nadat leerling S. klaar
was met zijn activiteit,
heb ik hem meteen
laten reflecteren op het
papier. Hij vertelde dat
als hij de opdracht leuk
vond, hij het poppetje
dat bedroefd keek wilde
inkleuren omdat het
poppetje dat lachte
overbleef. (begeleiding)
Leerling F. kon nu
sneller verwoorden wat
er goed ging en minder
goed.

Week 26 26-06-'14 10:30 Thema Ridders en prinsessen. Leerlingen mogen zelf kiezen tussen vijf verschillende activiteiten.	1. De leerlingen kiezen uit de vijf verschillende activiteiten. Leerling F. koos ervoor om nog een keer met de lego te werken. Leerling S. wilde dit ook graag doen.	Leerling F. kwam op het idee om leerling S. het bouwwerkje van haar af te laten maken. Dit vond ik een goed idee. Leerling S. ging verder met waar leerling F. was gebleven (kenmerk).	Zoals bekend is hebben kleuters behoeften aan herhaling. Ook kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. Ik vind het goed als deze leerlingen een activiteit nog een keer kiezen maar hier wil ik dan wel een uitdaging van maken voor ze (begeleiding). Het uitleggen aan een ander
---	---	---	--

2. De leerlingen reflecteren op hun werk.	Leerling F. wilde graag met leerling E. de lego nog een keer uitvoeren maar dan op een groter lego-bord. Ook hier heb ik zelf een beginstuk gemaakt. Ik wilde dat F. aan E. ging uitleggen wat de bedoeling was van de activiteit. Ze moesten van mij allebei één bouwwerk maken. Dus niet allebei apart iets maken. Samen overleggen en samen tot besluiten komen (begeleiding in groepjes). Leerling S. vond het lastig om iets te bedenken waar een ander al mee was begonnen. Leerling F. kwam erbij zitten en vertelde wat zij had gemaakt gisteren. Ook legde zij goed uit wat de bedoeling was en wat voor ideeën zij had (kenmerk, sociaal-emotioneel). 2. Het reflecteren verliep vlug tijdens het opruimen. Andere leerlingen vragen op dat moment aandacht van mij en ik vind het lastig om hierin een keuze te maken (begeleiding, leerkrachtgedrag). Tijdens de reflectie probeer ik erachter te komen wat de leerlingen precies denken en waarom zij zo denken. Dit lukt mij als ik doorvraag op hun antwoorden (feedback).	vereist eigenschappen die je in de hogere groepen nodig zou kunnen hebben, zoals je verplaatsen in een ander en op zijn/haar niveau praten (executieve functie). Tijdens deze begeleiding zie ik veel van de eigenschappen van de leerlingen (observeren (subcode)). Zo kan leerling F. zich goed inleven in een ander, snapt zij wat de ander bedoelt en speelt hierop in. Leerling S. pakt veel op, is enthousiast, leergierig en is vrij zelfstandig. Allebei tonen zij een grow-mind. Ze geven niet snel op en zien obstakels iets als uitdagingen. (kenmerk) 2. Ik bedenk mij nu dat het handiger is om voor het opruimen te reflecteren met de leerlingen in plaats van tijdens of na het opruimen. Ik heb anders geen tijd voor de andere leerlingen in de klas (begeleiding).
Week 27 03-07-'14 Thema: Onderwater. De leerlingen mogen kiezen tussen vier verschillende	1. Aan de hand van de meervoudige intelligenties heb ik vier activiteiten bedacht waarbij er zes intelligenties	1. Voordat de leerlingen tussen de activiteiten mochten kiezen, heb ik hen eerst uitgelegd wat de activiteiten inhielden. Leerling F. 1. Het van te voren klaarzetten van de spullen die bij de activiteiten horen, zorgt ervoor dat de leerlingen snel aan de slag kunnen. Voor mij als leerkracht heeft het geholpen

activiteiten. Van te voren kijken we samen naar het prentenboek: O, o, octopus.	worden behandeld.	greep direct naar de knutselkaart. Leerling S. leek dit ook een leuk idee om te doen. Ik had de spullen van te voren klaargelegd waardoor zij zelfstandig aan de slag konden gaan (begeleiding). Ik heb de leerlingen verteld wat de opdracht was en welke eisen er gesteld (begeleiding) werden: je maakt een staart zoals in het prentenboek wordt getekend maar je bedenkt er zelf een lichaam en hoofd bij. Daarnaast wil ik zien dat je figuur in de zee zwemt. Leerling F. vroeg voor de zekerheid of het de bedoeling is om één figuur te maken of meerdere.	in die zin dat ik andere leerlingen kan helpen die mijn hulp op dat moment nodig hebben (begeleiding) (subcode:klassenmanagement).
	2. Ik heb de leerlingen vrij gelaten en heb afstand genomen door rond de klas te lopen en andere leerlingen te helpen (leerkrachtgedrag, begeleiding).	2. Nadat ik weer bij leerling S. en F. terug kwam, zag ik het verschil in intensiteit (kenmerk). Leerling S. vertelde wat hij had getekend en waarom hij bepaalde figuren had getekend, er zat een theorie achter waar hij zelf goed over na had gedacht (begeleiding, kenmerk). Leerling F. vond het na een drie figuren getekend te hebben, wel genoeg. Ze vroeg of ze klaar was en liet haar tekening aan mij zien. Zij had op dat moment drie zeemeerminnen getekend. Ik vertelde aan haar hoe ik kan zien dat zij in de zee zwemmen. Ook vroeg ik aan haar op welke manier ze in de zee zwemmen, ze hebben overigens geen armen. Leerling F. ging daarna terug zitten en verder tekenen (begeleiding).	2. Het is belangrijk om eisen te stellen aan een activiteit. Op het moment dat een leerling klaar is, voor zijn gevoel, kan het zijn dat de leerkracht meerdere eisen gaat stellen aan een activiteit. Het is dan belangrijk om eerlijk en open te blijven. Leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong weten vaak heel goed welke eisen er zijn gesteld. Als je daarna meer eisen gaat stellen kan dit als 'oneerlijk' worden gevonden. Het is dus goed om uit te leggen waarom je iets nog niet goed vindt (begeleiding, eisen stellen).
	3. Evalueren met de leerlingen	3. Het fijne aan de	3. Executieve functies worden tijdens de evaluatie geoefend (executieve functies).

		evaluatie vind ik dat je er achter komt of de leerling de opdracht écht leuk vond om te doen (feedback, oorzaak). Ook zie ik of zij terug kunnen denken aan hun opdracht en bedenken wat ze de volgende keer anders zou willen zien. Deze gegevens vertellen of de leerlingen in de toekomst kunnen denken en of ze henzelf kunnen bekritisieren.	
Week 27 04-07-'14 Thema Onderwater.	1. De leerlingen kiezen allebei voor het werkje in de zandtafel. Ik ga erbij zitten en vertel wat de opdracht is.	1. De octopus heeft zijn appartement weer terug en gaat daar weer in wonen. Nu heeft de zeemeermin geen huis meer. De leerlingen moeten een huis/appartement of iets anders maken waar de zeemeermin kan gaan wonen. De leerlingen zijn voornamelijk aan het oriënteren naar welke spullen er in de zandtafel te vinden zijn. Op een gegeven moment hebben ze allebei een bekertje die hetzelfde eruit ziet maar die allebei voor iets anders gelden. De ene beker is de poort, de andere beker is voor de vijanden. (kenmerk) Leerling S. maakt een muur met een gat erin: daar kan de zeemeermin doorheen zwemmen. De muur wordt een paar keer gesloopt en weer gemaakt. Ik vraag aan S. hoe het komt dat de muur niet blijft staan. Hij zakt steeds in vertelt hij mij. Dan vraag ik hoe hij dit zou kunnen oplossen en hij neemt de tijd om hierover na te denken. Als hij het niet weet vraag ik het aan F. Zij zegt dat er door middel van water het zand beter blijft	1. Het is belangrijk dat de leerlingen een doel hebben met de opdracht. Er kan zich, zoals bij deze activiteit, een probleem voordoen die zij moeten oplossen. Het probleem moet enigszins relevant zijn (begeleiding). Aan het begin van de activiteit werd er niet meteen gewerkt aan het doel maar hadden ze behoefte aan experimenteren met de materialen in de zandtafel (kenmerk kleuters). (growmind) Op het moment dat de muur van het zand niet bleef staan, kon F. leerling S. hiermee helpen. Dit is één van de voordelen als de leerlingen met elkaar werken. Ze vullen elkaar aan en kunnen elkaar helpen met problemen (begeleiding, samenwerken). Ik leg het spel/werkje even stil zodat de leerlingen op mij gericht zijn. Ik vertel wat ik zie en of het goed gaat op deze manier. Ze twifelen. Dan vertel ik dat er nu een plan moet komen zodat ze straks iets hebben voor de zeemeermin. (executieve functie) Ik stel voor om aan elkaar te vertellen wat ze willen gaan maken. De ander kan tips

	plakken. Leerling S. volgt haar advies op en doet er een bekertje water bij (begeleiding, samenwerken).	geven of zeggen of het wel of geen goed idee is. Deze manier van werken helpt hen om tot hun doel te komen.
2. Evalueren met de leerlingen	Leerling F. is een ander bekertje aan het vullen en weer wat anders aan het maken. Na een aantal minuten door de klas gelopen te hebben, kom ik terug bij de zandtafel. Er is nog steeds geen muur of huisje. Ik vraag de leerlingen even te stoppen en ik vertel wat ik zie. Ik geef ze de opdracht om tegen elkaar te vertellen wat ze van plan zijn om te maken en te vragen of de ander dit een goed idee vind. Dit doen de leerlingen. Na een tijdje overleggen ze met elkaar en maken dan iets voor de zeemeermin. Er staat een muur, een poort en een valstrik voor de vijanden. (begeleiding, executieve functie) De leerlingen vertellen aan mij wat ze hebben gemaakt voor de zeemeermin. Ik vertel hen dat ik het knap vind dat ze overleggen met elkaar en dat ik nu zie wat het resultaat is. (begeleiding, leerkrachtgedrag)	
	2. Leerling F. vond dit de leukste opdracht omdat ze het een makkelijke opdracht vond en ze kon overleggen met S. Leerling S. vond dit ook een leuke opdracht en was trots op zichzelf dat hij veel ideeën zelf heeft bedacht (begeleiding, samenwerken).	

Bijlage 11

Categorieën dagboek onderverdeeld:

Kenmerk:

- De leerlingen tonen hun creativiteit in de activiteiten
- Grote mate van fantasie: Ze kunnen hier zelf het meest om lachen.
- Uitspraken letterlijk opvatten
- Grote woordenschat
- Grow-mind
- Sociaal-emotioneel verder ontwikkeld

Voorbereiding begeleiding:

- Zelfontworpen lesvoorbereidingsformulier
- Activiteiten bedenken met behulp van opdrachtkaarten www.wsnsveghel.nl
- Doel opstellen aan de hand van: A Model of Learning Objectives
- Leerlingen kiezen zelf hun activiteit door middel van de kaartjes.

Begeleiding:

- Leerlingen zijn enthousiast over de activiteiten. Ze werken hard en vertellen dat ze de werkjes leuk vinden
- Compliment gegeven voor originaliteit
- Lastig om op 'juffen-handen' te zitten en de leerlingen hun fouten te laten maken
- Niet verwachten dat de leerlingen de activiteiten direct zelfstandig aankunnen. Begeleiding en feedback tussendoor blijft belangrijk
- Leerlingen uit de klas raken nieuwsgierig en willen ook meedoen met de activiteiten
- Door eisen te stellen leren de leerlingen dat er kritisch wordt gekeken naar hun product
- Eisen stellen vooraf de activiteit
- Onder een opdracht willen uitkomen omdat het te moeilijk, te makkelijk is of er niet achter staan. Bedenk activiteiten waaruit ze zelf kunnen kiezen (zoals bij de methode 'Vier keer wijzer')
- Realistische problemen zorgen ervoor dat de leerlingen hun activiteit willen uitvoeren.
- Door de leerlingen keuzes te laten maken wordt het verantwoordelijkheidsgevoel groter, ook dat van hun eigen leerproces
- Leerlingen kiezen ervoor om een werkje voor de tweede keer te maken. Er worden hier dan andere eisen aan gesteld
- Leerlingen leren samen te werken, vullen elkaar aan en helpen elkaar met obstakels
- Tijdens de begeleiding kan de leerkracht observeren
- Het van te voren klaarzetten van de spullen die bij de activiteiten horen, zorgt ervoor dat de leerlingen snel aan de slag kunnen
- Ik heb de leerlingen vrij gelaten en afstand genomen door rond de klas te lopen en andere leerlingen te helpen
- Naast activiteiten ook plezier in kleuterzijn

Evalueren + Feedback:

- Aan de hand van een zelfontworpen evaluatieformulier
- In het begin moeten leerlingen wennen aan het noteren van hun proces en product
- Zoek een juiste plek + vaste tijdstip om te evalueren
- Tussendoor heb ik aangegeven wat ik goed vond gaan
- Leerlingen op weg helpen met hoe de opdracht is gegaan
- Leerlingen leren te reflecteren op hun eigen handelen
- Antwoorden zelf laten tekenen en als leerkracht zelf erbij schrijven
- Bij antwoorden als 'weet ik niet', proberen door te vragen
- Werken met emoticon: leg uit wat ze betekenen, ook aan collega's
- Leg het doel uit van reflecteren: Je weet voor jezelf welke opdrachten je wel/niet leuk vindt, wat je moeilijk vindt en waar je dus hulp om kan vragen als je het straks even niet weet
- Door reflecteren kom je erachter hoe de leerlingen denken en wat ze van de activiteit vonden

Leerkrachtgedrag:

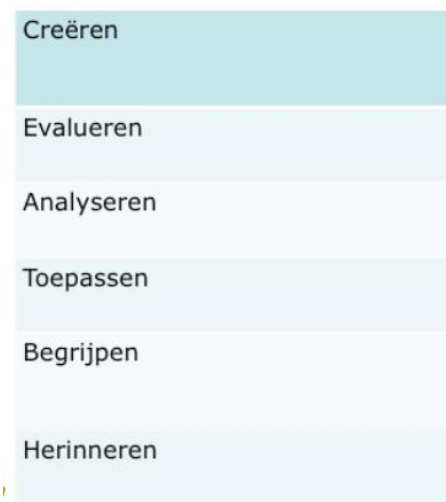
- Wat deze leerlingen nodig hebben: eerlijkheid en openheid
- Probeer voornamelijk de leerlingen aan het woord te laten
- Feedback tijdens de begeleiding zorgt ervoor dat je de eisen/doelen in de gaten blijft houden en je weet waar de leerlingen mee bezig zijn
- Tijdens feedback uitleggen waarom een werkje nog niet af is

Executieve functies:

- Kleuters willen meteen beginnen met de activiteit zonder na te denken over het eindresultaat
- Stap voor stap naar het product toewerken
- Aan elkaar uitleggen wat de activiteit inhoudt zorgt ervoor dat je nadenkt over een stappenplan
- Executieve functies worden tijdens de evaluatie geoefend

Verwerkingsopdracht BGF2

In groep 1/2 wordt er niet gesproken over hoogbegaafde leerlingen maar kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong omdat de meting niet betrouwbaar is; de ontwikkeling van deze leerlingen loopt niet lineair en kan in grote sprongen vooruit gaan of ineens stilstaan. Echter kunnen kleuters wel prestaties leveren op begaafd niveau (Van Gerven, 2009). Belangrijk lijkt het mij om binnen de school duidelijk te krijgen wat er precies wordt verstaan onder een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong (Van Gerven, 2008). Onder een ontwikkelingsvoorsprong verstaat Expertise Centrum Leren en Gedrag (ECLG) een voorsprong op één of meerdere ontwikkelingsgebieden. Drent & Van Gerven (2012) vullen aan dat een voorsprong van minimaal zes maanden of meer, een duidelijke indicatie kan zijn. Daarbij is de kwaliteit van hun aanpak ook anders dan bij het gemiddelde kind (Winner, 1996). Dit wordt veelal zichtbaar door een sterke verbale ontwikkeling. De leerlingen gebruiken moeilijke woorden, maken goede en complexe zinnen en zijn in staat om het gesprek wederkerig te laten zijn. Ze zijn nieuwsgierig naar hun omgeving, zijn emotioneel verder, hebben een brede belangstelling en makkelijk uit te dagen om tot ontdekken te komen (Van Gerven, 2009). In mijn klas (35 leerlingen) zitten vier leerlingen in groep één die een voorsprong hebben op zeven of negen ontwikkelingsgebieden van minstens een half jaar. Dit is vastgesteld door middel van het registratiesysteem de KIJK. In gesprek met ouders komt naar voren dat deze leerlingen een brede belangstelling voor cijfers en letters hebben. Echter presteren deze leerlingen niet op begaafd niveau. Mijn collega en ik hebben afgesproken wel uitdaging te bieden tijdens de kring door middel van open vragen en uitdagende opdrachten. Deze vragen kunnen worden gesteld aan de hand van de verschillende denkniveaus van de Taxonomie van Bloom (1956). De Taxonomie van Bloom (1956) bepaald hoe de denkvaardigheden van een kind verlopen en geeft inzicht in de verschillende denkniveaus (Bloom, 1956), zie afbeelding 1.

Afbeelding 1 (Onderwijs Maak Je Samen, 2014)

Een herschreven versie is afkomstig van Anderson & Krathwohl (2001): 'A model of learning objectives'. Dit model geeft leerdoelen die ontstaan door de combinatie van cognitieve processen en kennis dimensies volgens het schema in bijlage 1 (www.celt.iastate.edu). Ik zal dit model gebruiken om de les te specificeren, zie voor een voorbeeld bijlage 2.

Om een ontwikkelingsvoorsprong vast te stellen kunnen leerkrachten signaleringsinstrumenten inzetten. In gesprek met experts zijn er enkele instrumenten benoemd waarvan ik er twee heb ingezet: Een Good-enough schaal en een gesprek met de ouders. Daarnaast heb ik gebruik gemaakt van de toetsresultaten en onze vaste registratiesysteem. Bij de Good-enough schaal laat je de leerling een mensentekening maken. Deze tekening wordt beoordeeld middels een puntentelling. Het aantal punten zegt iets over de ontwikkeling van een kind (workshop ECLG).

Kijkend naar de toetsresultaten scoren drie van de 16 leerlingen hoog. In het rapport van de KJK laten twee van deze drie leerlingen zien dat zij een ontwikkelingsvoorsprong hebben op vijf en tien gebieden. Daarbij heb ik de Good-enough schaal ingezet en vastgesteld dat leerling F. (6 jr, 7mnd) een tekenontwikkeling van acht jaar laat zien, en leerling S. (6 jr, 4 mnd) van zeven jaar. De leerlingen hebben allebei een grote woordenschat, ze zijn snel van begrip en beschikken over een goed geheugen (Van Gerven, 2008). In gesprek met ouders komt naar voren dat Leerling F. al vlot kan lezen en ze veel ziet van wat er in de klas gebeurt.

Leerling S. is een echte ontdekker. Moeder geeft aan dat hij thuis niet stopt met praten en dat hij alles wil weten.

Ouders zijn het er over eens dat de leerlingen uitdaging nodig hebben in de klas.

Naast het model van Anderson & Krathowl (2001) kunnen leerkrachten het onderwijs verrijken door de verschillende intelligenties in te zetten. De meest bekende theorie hierover zijn de meervoudige intelligenties van Gardner (1983). Gardner (1983) onderscheidt acht intelligenties, zie bijlage 1.

Bij elk thema vul ik een lesvoorbereidingsformulier in waarbij ik aangeef welke intelligenties worden ingezet, het verloop van de les, welke eisen ik stel en welke doelen de leerlingen moeten behalen, zie bijlage 2. Met behulp van opdrachtkaarten op www.wsnsveghel.nl, dat tevens wordt aangeraden door ECLG, bedenk ik verdiepingsactiviteiten. Elke activiteit is voorzien van een kaartje dat aangeeft, middels een kleur, welke intelligentie wordt beoefend, zie bijlage 3. Dit is voor de leerkracht overzichtelijk. Na elke activiteit evalueer ik individueel met de leerlingen. Vragen die daarbij horen: wat was de opdracht, hoe vond je dat de opdracht ging en wat wil je de volgende keer anders doen?

Een aantal punten zijn tijdens de begeleiding opgevallen en aangepast welke ik in het volgende schema heb weergegeven. Het uitgewerkte verslag hiervan is in bijlage 4 opgenomen.

Gebeurtenis	Tijdens begeleiding	Evaluatie
- Diagnostisch gesprek - Leerling F. doel: Reflecteren op eigen handelingen. - Leerling S. doel: Plannen en reflecteren.	- Activiteit S: nadenken over de context en het oplossen van het probleem. - Activiteit F. en S: direct reflecteren tussen de oplossing en de context, zie bijlage 5. - Evalueren na elke activiteit.	- Er zijn meerdere werkvormen nodig om leerling S. te leren plannen. - Leerlingen gaan steeds sneller nadenken over wat er wel en niet goed ging aan de activiteit. Deze vaardigheden kunnen zij tevens toepassen tijdens het vak rekenen.
Leerlingen krijgen een aangewezen activiteit.	-Leerlingen beginnen enthousiast - Leerlingen aan het werk zetten en stimuleren (rol als didacticus) - Als leerkracht veel aan het woord en de rol als pedagoog	- Volgende keer activiteit stap voor stap uitleggen zodat doel en eisen duidelijk zijn voor de leerlingen. - Leerlingen leren van eigen fouten.

	aangenomen: consequent zijn en corrigeren. - Leerlingen gebruiken veel fantasie en creativiteit.	
-Evalueren middels een zelfontworpen evaluatieformulier. Zie bijlage 6	- Leg uit waarom ze moeten reflecteren. - Bespreek ook jouw feedback. - Mochten leerlingen er te snel vanaf willen zijn en antwoorden met: ik weet het niet. Probeer hierop door te vragen of een andere vraag te stellen.	- Zorg er voor dat je de eerste paar keren bij het evalueren aanwezig bent om hen te helpen.
-De twee activiteiten die daarop volgden waren nogmaals aangewezen activiteiten.	- Leerlingen waren minder enthousiast over de activiteit. - Leerling F. vroeg na 7 min. of ze klaar was en of ze iets anders mocht gaan doen. - Leerling S. wilde graag snel klaar zijn omdat hij een ander werkje wilde gaan doen.	- Leerlingen mogen de volgende keer kiezen tussen 4 a 5 activiteiten. Hierdoor sluit ik aan bij de visie van de school.

Feedback collega:

Je hebt eerst ons leerlingvolgsysteem geraadpleegd om te bepalen welke leerlingen uit onze groep een ontwikkelingsvoorsprong zouden kunnen hebben. Daarnaast heb je ook de info. gebruikt die de ouders over hun kind verteld hebben. Een goede werkwijze om een zo volledig beeld van een leerling te krijgen. Op deze manier heb je bepaald of er echt sprake was van een ontwikkelingsvoorsprong (Drent & V.Gerven en Winner). Met twee van deze leerlingen ben je aan de slag gegaan. Je hebt ontdekt dat deze kinderen zeer taalvaardig zijn, dat ze een analyse kunnen geven en tot creëren in staat zijn. Het evalueren van de door jou gegeven opdrachten verliep in het begin nog niet zo soepel. Je hebt gemerkt dat je snel geneigd bent om te sturen en in te vullen voor het kind. Deze kinderen zijn ook niet gewend om te evalueren, misschien dat ze zich er daarom ook snel van af willen maken. Heel goed dat je niet tevreden was met hun antwoord op wat zou je anders doen: "dat weet ik niet." Juist F. en S. zijn in staat om hierover na te denken (Taxonomie van Bloom). Ook fijn dat je je met je opdrachten gericht hebt op onze visie op onderwijs nl. dat we met de opdrachten meerdere intelligenties aan bod willen laten komen (Gardner).

Totaal aantal woorden: **1293**

Literatuurlijst:

Drent, S. & Gerven, E. van (2004). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Utrecht: LEMMA.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind. The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books

Gerven, E. van (2008). *Slim beleid: Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Gerven, E. van (2009). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Janssen-Vos, F. (2008). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Winner, E. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. New York: Basic Books.

Internetbronnen:

Anderson, L. W. & Krathwohl, D.R. (2001). *A Model of Learning Objectives*. Geraadpleegd op 18 mei 2014, <http://www.celt.iastate.edu/pdfs-docs/teaching/RevisedBloomsHandout.pdf>.

Bloom, B. (1956). *Cognitive Domain : Bloom's Taxonomy*. Geraadpleegd op 1 mei 2014, http://www.msmc.la.edu/include/learning_resources/online_course_environment/discussion_boards/taxonomy.pdf.

Onderwijs Maak Je Samen (2014). *Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong*. Geraadpleegd op 25 juni 2014, http://prezi.com/f2zbpegsmp2u/kleuters-met-een-ontwikkelingsvoorsprong/?utm_campaign=share&utm_medium=copy.

Bijlage 1:

A Model of Learning Objectives

(Anderson & Krathwohl, 2001).

De acht intelligenties volgens Gardner (1983):

- Linguïstische intelligentie
- Logisch-mathematische intelligentie
- Ruimtelijke intelligentie
- Tactiel-motorische intelligentie
- Muzikale intelligentie
- Interpersoonlijke intelligentie
- Intrapersoonlijke intelligentie
- Natuurlijke intelligentie

Bijlage 2: Voorbeeld lesvoorbereidingsformulier, thema onderwater

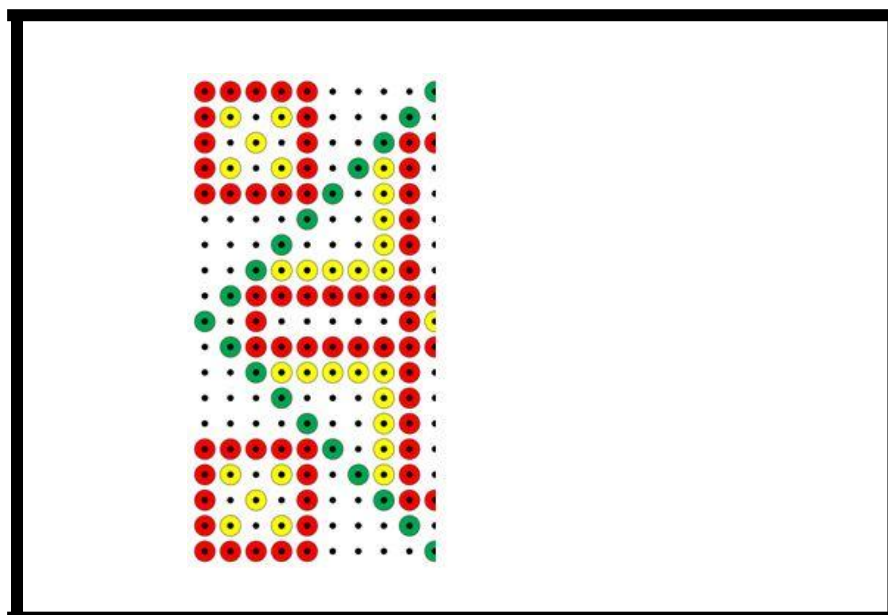
Intelligentie	Les	Doel	Denkniveau:
Verbaal-linguïstisch; De leerling denkt in woorden. Het schrijft en praat graag.	1.(blauwe kaart). De leerling krijgt een probleem voor zich waarbij hij/zij 3 oplossingen moet bedenken: De octopus komt bij zijn appartement aan en ziet dat er iemand anders in is gaan zitten. Nadat de leerling oplossingen heeft bedacht moet de leerling dit naspelen voor alle andere leerlingen. Dit mag met andere leerlingen uit de klas. Eisen: De drie oplossingen moeten verschillend zijn.	1. - De leerling leert zich in te leven. - De leerling leert logisch te denken. - De leerling leert te analyseren. - De leerling leert oplossingsgericht te werken.	1. Conceptueel – evalueren: de leerling beslist.
Logisch-mathematische; Kan goed logisch redeneren, denkt kritisch, ordent info, houdt van getallen en complexiteit.	1.(blauwe kaart). De leerling krijgt een probleem voor zich waarbij hij/zij 3 oplossingen moet bedenken: De octopus komt bij zijn appartement aan en ziet dat er iemand anders in is gaan zitten. Nadat de leerling oplossingen heeft bedacht moet de leerling dit naspelen voor alle andere leerlingen. Dit mag met andere leerlingen uit de klas. Eisen: De drie oplossingen moeten verschillend zijn. 2. (zwarte kaart) De leerlingen maken voor de ander met de kralenplank de helft van een onderwaterdier. Dit onderwaterdier moet symmetrisch zijn (verticaal). Als de leerling hiermee klaar is maakt een andere leerling de kralenplank af. Eis: Het dier moet symmetrisch zijn.	1. - De leerling leert zich in te leven. - De leerling leert logisch te denken. - De leerling leert te analyseren. - De leerling leert oplossingsgericht te werken. 2. - De leerling leert inventief te denken. - De leerling leer wat symmetrisch is. - De leerling creëert voor een ander een activiteit.	1. Conceptueel – evalueren: de leerling beslist. 2. Procedureel – creëren: de leerling ontwerpt.

Visueel-ruimtelijk; Neemt waar in kleuren en beelden, experimenteert, ontwerpt en heeft een goed oriëntatie vermogen.	2. (zwarte kaart) De leerlingen maken voor de ander met de kralenplank de helft van een onderwaterdier. Dit onderwaterdier moet symmetrisch zijn (verticaal). Als de leerling hiermee klaar is maakt een andere leerling de kralenplank af. Eis: Het dier moet symmetrisch zijn.	2. - De leerling leert inventief te denken. - De leerling leer wat symmetrisch is. - De leerling creëert voor een ander een activiteit.	2. Procedureel – creëren: de leerling ontwerpt.
Muzikaal-ritmisch; Houdt van muziek en geluid, om zelf te doen en te luisteren, werkt graag met achtergrond muziek, heeft een genuanceerde taalgebruik en vertelt boeiend.			
Lichamelijk-kinesthetisch; Houdt van bewegen, heeft een trefzekere grove en fijne motoriek, is snel in lichamelijk contact, leert door te doen en te spelen en knutselt graag.	3. (oranje kaart) Het verhaal van o, o, octopus wordt voorgelezen in de kring. De leerkracht leest voor tot het moment dat octopus terug komt vanuit zijn appartement en ziet dat er iemand in zijn appartement zit. De leerling tekent op een zwart vel met krijt, wat voor dier dit zou kunnen zijn. Eis: het papier moet gevuld zijn alsof het lijkt op een echte zee. Een klein visje is niet voldoende.	3. - De leerling leert creatief na te denken. - De leerling denkt na over iets wat hij/zij nog nooit heeft gezien.	3. Procedureel – evalueren: de leerling beoordeelt.
Interpersoonlijk; kan zich goed inleven in de belevingswereld van de ander, wil graag samen opdrachten uitvoeren, is zorgzaam en gevoelig voor stemmingen. (website holy palet)			
Intrapersoonlijke; is een denker/filosoof, denkt na over zichzelf, over meningen en opvattingen. Bevraagt en wil alles verhelderen.	1.(blauwe kaart). De leerling krijgt een probleem voor zich waarbij hij/zij 3 oplossingen moet bedenken:	1. - De leerling leert zich in te leven. - De leerling leert logisch te denken. - De leerling leert te analyseren.	1. Conceptueel – evalueren: de leerling beslist.

	De octopus komt bij zijn appartement aan en ziet dat er iemand anders in is gaan zitten. Nadat de leerling oplossingen heeft bedacht moet de leerling dit naspelen voor alle andere leerlingen. Dit mag met andere leerlingen uit de klas. Eisen: De drie oplossingen moeten verschillend zijn.	- De leerling leert oplossingsgericht te werken.	
Natuurgericht; houdt van dieren en planten, herkent en leert door waarnemen en verzamelen. Kan veranderingen vaak verklaren.	4. (groene kaart). De leerling maakt een schuilplaats voor de octopus in het water met zelfbedacht materiaal. Eisen: het materiaal moet tegen water kunnen en moet onder water blijven staan.	4. -De leerling leert logisch te redeneren. - De leerling leert te associëren en brainstormen.	4. Metacognitief – creëren: de leerling creëert.

Bijlage 3:

Visueel-ruimtelijk; Neemt waar in kleuren en beelden, experimenteert, ontwerpt en heeft een goed oriëntatie vermogen.	(zwarte kaart) De leerlingen maken voor de ander met de kralenplank de helft van een onderwaterdier. Dit onderwaterdier moet symmetrisch zijn (verticaal). Als de leerling hiermee klaar is maakt een andere leerling de kralenplank af. Eis: Het dier moet symmetrisch zijn.	- De leerling leert inventief te denken. - De leerling leer wat symmetrisch is. - De leerling creëert voor een ander een activiteit.	Procedureel – creëren: de leerling ontwerpt.
--	--	--	---

Bijlage 4: Uitgewerkte verslag verdiepingsactiviteiten

Voorbereiding	De begeleiding	Evaluatie
Om het niveau te bepalen voor het vak rekenen heb ik een diagnostisch gesprek gehouden met leerling F. en S. Uit het diagnostisch gesprek is gebleken dat leerling F. het proces tussen de oplossing en de context overslaat, het reflecteren. Leerling S. slaat het proces tussen de context en de bewerking, het plannen, over en het reflecteren.	Voor leerling S. heb ik een activiteit bedacht waarbij hij moet nadenken over de context en het oplossen van het probleem, zie bijlage 5. Voor leerling F. en S. heb ik een activiteit bedacht waarbij ze direct moeten reflecteren tussen de oplossing en de context, zie bijlage 5. Daarnaast hebben de leerlingen het proces van de activiteit geëvalueerd door middel van vragen zoals: Hoe ging de opdracht? Wat wil je de volgende keer anders doen? Zie bijlage 6.	Ik ben mij ervan bewust dat andere werkvormen nodig zijn om leerling S. te leren plannen. De evaluatie die na elke activiteit plaatsvindt, zie ik dat de leerlingen steeds sneller nadenken over wat er wel en niet goed ging aan de activiteit. Zo leren de leerlingen te kijken naar hun eigen leerproces en zullen zij dit ook tijdens rekenen kunnen toepassen op het moment dat zij een som uitrekenen.
Thema Mexico: Voor het eerst mochten leerling F. en S. een verdiepingsactiviteit uitvoeren. Zij kregen een aangewezen activiteit van mij als leerkracht.	De leerlingen begonnen enthousiast aan het werkje. Door een rol aan te nemen als didacticus probeerde ik de leerlingen aan het werk te zetten en ze te stimuleren. Voor mijn gevoel was ik teveel aan het woord. Ik probeerde ze wel stap voor stap te laten nadenken in plaats van meteen te beginnen. Toch stuurde ik nog teveel voor mijn gevoel waardoor ik de rol als pedagoog had aangenomen: consequent zijn en corrigeren. Al snel merkte ik dat de leerlingen veel fantasie en creativiteit gebruikte om hun doel te behalen voor de activiteit. Een kenmerk die bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong past.	Voor de volgende keer probeer ik de activiteit stap voor stap uit te leggen zodat het doel en de eisen duidelijk zijn voor de leerlingen. Tijdens de begeleiding wil ik zagezegd op mijn 'juffen-handen' zitten en de leerlingen hun fouten laten maken zodat ze leren van hun eigen fouten.
Om te kunnen evalueren heb ik gebruik gemaakt van een zelfontworpen evaluatieformulier. De leerlingen hebben ieder hun eigen formulier. Zie bijlage 6.	Wanneer je dit voor de eerste keer aanbiedt is het raadzaam om aan de leerlingen uit te leggen waarom ze de activiteit moeten nabespreken. Probeer per leerling te kijken of ze zelf willen schrijven, tekenen of dat jij de antwoorden noteert. Tijdens de evaluatie is jouw feedback ook belangrijk. Mochten leerlingen er te snel vanaf willen zijn en antwoorden met: ik weet het niet. Probeer hierop door te vragen of een andere vraag te stellen.	Sommige leerlingen kunnen uitspraken te letterlijk opvatten. Zorg er dus voor dat je de eerste paar keren bij het evalueren aanwezig bent om de leerlingen te helpen.
De twee activiteiten die daarop volgden waren nogmaals aangewezen activiteiten.	De leerlingen gingen met minder enthousiasme aan het werk. Leerling F. wilde snel klaar zijn en	Graag wil ik dat de leerlingen de activiteiten leuk en interessant blijven vinden, ik besluit daarom

	besteedde weinig aandacht aan haar activiteit. Ze vroeg na 7 min. of ze klaar was en of ze iets anders mocht gaan doen. Leerling S. wilde ook graag snel klaar zijn omdat hij een ander werkje wilde gaan doen.	dat de leerlingen hun activiteiten zelf mogen kiezen. Hiervoor bedenk ik 4 a 5 activiteiten aan de hand van de meervoudige intelligenties van Gardner (1983) en het model van Anderson & Krathwohl (2001) welke de denkniveaus van de Taxonomie van Bloom (1956) bevatten. In het beleidsplan van hoogbegaafdheid staat dat de school de betrokkenheid voor leerlingen wil vergroten door gebruik te maken van de Taxonomie van Bloom (1956) en aandacht te hebben voor meervoudige intelligenties. Hierdoor sluit ik aan bij de visie van de school.
--	--	--

Bijlage 5

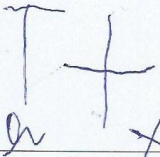
Activiteit rekenen voor leerling S. met als thema ridders en prinsessen:

Intelligentie	Les	Doel	Dimensie:
Verbaal-linguïstisch; De leerling denkt in woorden. Het schrijft en praat graag.	1. (blauwe kaart) De leerling krijgt een probleem voor zich waarbij hij/zij 3 oplossingen moet bedenken: Drie grote ridders gaan jagen in het bos, ze hebben maar twee setjes pijl en boog, hoe moet de ander nu jagen? Nadat de leerling oplossingen heeft bedacht moet de leerling dit naspelen voor alle andere leerlingen. Dit mag met andere leerlingen uit de klas. Eisen: De drie oplossingen moeten verschillend zijn.	1. - De leerling leert oplossingsrichtingen te overzien. - De leerling leert inlevingsvermogen te tonen. - De leerling leert overtuigingskracht toe te passen.	1. Conceptueel – evalueren: de leerling beslist.

Activiteit rekenen voor leerling F. en S. met als thema ridders en prinsessen:

Intelligentie:	Les:	Doel:	Dimensie:
Natuurgericht; houdt van dieren en planten, herkent en leert door waarnemen en verzamelen. Kan veranderingen vaak verklaren.	3. (groene kaart) De leerling maakt een ridderboot van niet-drijvend materiaal. Eisen: De ridderboot moet blijven drijven met een knikker erin.	3. - De leerling leert inventief te handelen. - De leerling leert eigenschappen van materiaal te begrijpen.	3. Procedureel – evalueren: de leerling beoordeelt.

Bijlage 6: Evaluatieformulier leerling S.

Wat heb je gedaan? ritme-stokken	Hoe vond je de opdracht? leuke 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit? oefenen	Wat ga je de volgende keer anders doen?
Wat heb je gedaan? Kasteel getekend	Hoe vond je de opdracht? leuke 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit? beetje leuk	Wat ga je de volgende keer anders doen? Weet ik nog niet
Wat heb je gedaan? een ridder maken	Hoe vond je de opdracht? leuke 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit? makkelijke opdracht	Wat ga je de volgende keer anders doen? weet ik niet
Wat heb je gedaan? boot gevouwen van al boot in de emmer allerlei spullen in de boot gelegd papier-boat bleef wel drijven	Hoe vond je de opdracht? leuke 	Hoe ging de opdracht en hoe kwam dit? goed, ik vond het leuk	Wat ga je de volgende keer anders doen? van ander materiaal een boot maken

Verwerkingsopdracht RWA

Tijdens het schrijven van dit verslag heb ik mijzelf afgevraagd waar het om gaat tijdens het vak rekenen/wiskunde. Ik blik daarom terug naar mijn basisschooltijd. Daar was rekenen voor mij een enorm struikelblok. Vooral het automatiseren en de verschillende modellen die tijdens rekenen werden voorgelegd. Ik kan me dan ook goed voorstellen dat leerlingen moeite hebben met het vak rekenen/wiskunde. Ondanks of misschien juist door deze ervaring vind ik dat een leerkracht bepaalde rekenvaardigheden moet beheersen. Zeker bij het inzichtelijk maken van rekenopgaven. Van Zanten (2010/2011) vindt ook dat een leerkracht verschillende aanpakken moet beheersen en onderlinge verbanden moet zien zodat men goed rekenonderwijs kan geven en leerlingen kan begeleiden die moeite hebben met rekenen.

Later ben ik erachter gekomen dat mijn basis voor het rekenen niet stevig genoeg is geweest. Deze ervaring telt mee in de manier waarop ik les geef. Daarom vind ik het essentieel dat de basis, het drijfvermogen stevig moet zijn (www.parwo.nl). De zogenoemde Ijsberg metafoor laat zien dat er meer is dan alleen de formele som, dat er een heel proces aan vooraf gaat voordat leerlingen toe zijn aan het 'topje van de ijsberg' (de formele sommen), zie bijlage 1. Van Vugt en Wösten (2004) vullen aan dat het belangrijk is dat leerkrachten het onderwijs afstemmen op het *ontwikkelingsniveau* en de *instructiebehoeften* van de individuele leerling. Ook de ERWD (Groenestijn, Borghouts & Janssen, 2011) vindt dat het de taak van de docent is om handelingen van leerlingen te observeren, te analyseren en te interpreteren om te bepalen wanneer interventies nodig zijn en welke interventies dat zijn (begeleiding, rekenonderzoek, e.d.). Hier ben ik het mee eens. Enerzijds omdat ik op deze manier de ontwikkeling van een leerling een kans biedt, anderzijds om de leerling de kennis en vaardigheden te laten vergroten en zich hier competent in te laten zijn. Dit geldt voor alle leerlingen, ook de sterke rekenaars. Nog een belangrijke voorwaarde om rekenonderwijs te geven is het wiskundig denken van leerlingen te bevorderen. Dit begint voor de leerkracht bij het inzicht hebben in het kerninzicht van het domein rekenen (van Zanten, 2010/2011). In de praktijk heb ik aan deze voorwaarde gewerkt door bezig te zijn met de uitgangspunten van de zogeheten 'big ideas'. Voorafgaand stel ik de (tussen)doelen vast aan de hand van de leerlijn beginnende gecijferdheid. Voor het onderdeel 'de telrij' heb ik de volgende big ideas opgeschreven:

- Het opzeggen van de telrij tot tenminste 10
- Rangtelwoorden herkennen tot en met tenminste 6
- Redeneren over de telrij in eenvoudige en betekenisvolle probleem/conflictsituaties.

Deze big ideas worden in de praktijk gerealiseerd door met de leerlingen bezig te zijn met kringactiviteiten, 5-minutenspellen en ontwikkelingsmaterialen. Hoe ziet zo'n kringactiviteit er bij mij uit? Allereerst door gebruik te maken van realistische problemen. Op het moment dat leerlingen beseffen dat wat ze leren, te gebruiken is in de dagelijkse praktijk, stijgt de motivatie en krijgen ze de kans om rekenvaardigheden en inzichten te oefenen (Van Vugt & Wösten, 2004). Daarbij moeten de leerlingen de ruimte krijgen om actief te kunnen zijn. Zo bied ik ruimte om te experimenteren, hen te laten ervaren dat fouten maken mag en dat je daarvan leert.

Wat als leerlingen moeite hebben met het opzeggen van de telrij, niet resultaatief kunnen tellen of moeite hebben met het redeneren in eenvoudige, betekenisvolle conflictsituaties? Juist in de onderbouw is het noodzakelijk om de rekenwiskundige ontwikkeling van de leerlingen te volgen door observatie en te toetsen van informele kennis en vaardigheden (www.parwo.nl), zodat een achterstand voorkomen kan worden. Dit geldt, vind ik, ook voor leerlingen die een voorsprong laten

zien in hun ontwikkeling. Juist deze leerlingen hebben interventies nodig om te zorgen dat zij niet gaan onderpresteren of om te reiken naar de zone van naaste ontwikkeling.

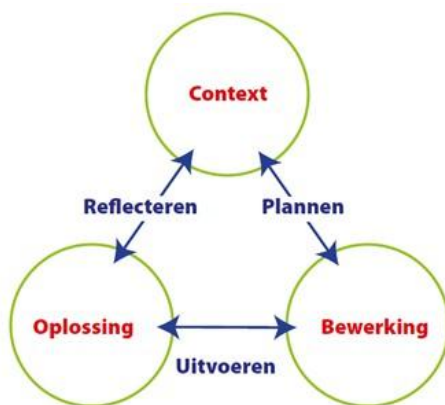
Zelf geef ik les in groep 1-2. Tijdens het registreren van de KIIK (een observatie-registratiesysteem) is het mij opgevallen dat twee leerlingen een voorsprong in hun ontwikkeling hebben op meerder gebieden. Voornamelijk op het gebied van rekenen laat leerling S. een voorsprong zien van 12 maanden. Ik bekijk de dossiers en noteer wat er van de leerlingen al bekend is. Omdat zij voorlopen op het gebied van rekenen/wiskunde, kan ik hen activiteiten aanbieden waarbij de leerlingen reiken naar de zone van naaste ontwikkeling. Ik besluit om een diagnostisch gesprek te voeren om vast te stellen waar de leerlingen hulp bij nodig hebben. Dit doe ik aan de hand van het drieslagmodel. Dit model laat het proces zien van het probleemoplossend handelen tijdens de som.

Leerling F. (6 jr, 7 mnd): haar sterke kant ligt bij de context, de bewerking en de oplossing. Het proces tussen oplossing en context slaat zij over, het reflecteren.

Leerling S. (6 jr, 4 mnd): zijn sterke kant ligt bij de uitvoering tussen het bewerken van de som en de oplossing. Het proces tussen context en de bewerking, het plannen, slaat hij over en het reflecteren slaat hij over.

Tijdens het diagnostisch gesprek.

Het drieslagmodel

In het gesprek zijn we vooral handelend bezig geweest. Als ik dit vertaal naar het handelingsmodel (zie bijlage 1) dan betekent dit dat we informeel handelend bezig zijn geweest. Terugkijkend op mijn eigen handelen tijdens het gesprek kreeg ik tijdens de lessen van RWA de tip van mijn medestudenten om meer stiltes te laten vallen omdat ik geneigd ben om snel te willen helpen. Ik moet zagezegd op mijn 'juffen-handen' gaan zitten. Zelf wil ik mij meer bezig houden met het

doorvragen op antwoorden die de leerlingen mij geven zodat ik erachter kom hoe de leerlingen rekenen.

Om leerling S. te helpen met plannen, heb ik een activiteit bedacht waarbij hij moet nadenken over de context en het oplossen van het probleem, zie bijlage 2. Voor leerling F. en S. heb ik een activiteit bedacht waarbij ze direct moeten reflecteren tussen de oplossing en de context, zie bijlage 2. Deze activiteiten zorgen ervoor dat de leerlingen het nieuwe geleerde toe kunnen passen in andere situaties, bijvoorbeeld tijdens het vak rekenen (Van Gerven, 2013). Daarnaast hebben de leerlingen het proces van de activiteit geëvalueerd door middel van vragen zoals: Hoe ging de opdracht en wat wil je de volgende keer anders doen?

Feedback collega:

Een goed begin om eerst eens te kijken wat voor rekenaar je zelf vroeger was. Dit geeft meteen een inzicht in hoe je als leerkracht handelt. Je geeft ook aan dat het belangrijk is om naar de behoefte van het individuele kind te kijken: wat voor instructie/welke aanpak werkt bij dit kind? Als leerkracht moet je ook beschikken over verschillende manieren van aanpak en inzicht hebben/krijgen in de manier waarop een kind rekt, dit proces is namelijk van belang voor je aanpak. Je bent aan de slag gegaan met 2 kinderen uit de kleutergroep die beiden een ontwikkelingsvoorsprong hebben. Tijdens het werken met hen, heb je gemerkt dat de reflectie bij allebei een zwak punt blijkt te zijn. Door gerichte vragen te stellen heb je ze geleerd om onder woorden te brengen hoe ze tot de oplossing zijn gekomen. Daarbij heb je jouw rol als leerkracht ook onder de loep genomen nl. dat je meer uit de kinderen kan laten komen (minder sturend) door stiltes te laten vallen.

Totaal aantal woorden: **1193**

Literatuurlijst:

Gerven, E. van (2013). *Aan de slag met slimme kleuters*. Dordrecht: InStonDo.

Groenestijn, M. van., Borghouts, C. & Janssen, C. (2011). *Protocol Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie*. Assen: Van Gorcum.

Vugt, J. & Wösten, A. (2004). *Rekenen: een hele opgave*. Baarn: HBuitgevers

Tijdschriften:

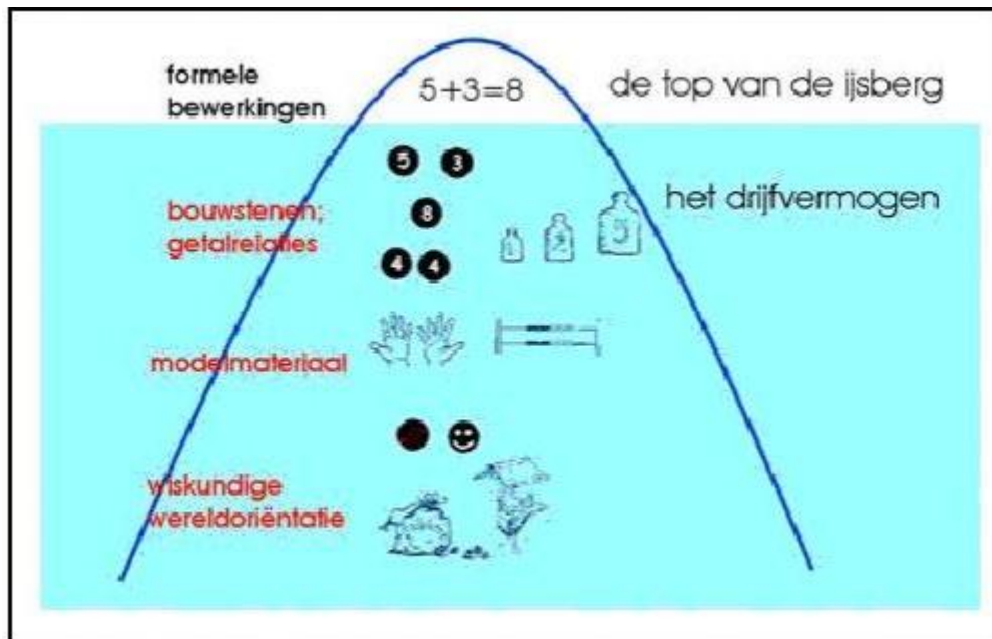
Zanten, M. van (2010/2011). Meesterschap is vakmanschap. *Volgens Bartjens*, 3, 33-35

Internet:

Parwo (z.d.) *Passend rekenwiskundeonderwijs*. Geraadpleegd op 1 februari 2014,
<http://www.parwo.nl/parwoposter/ijsberg/>

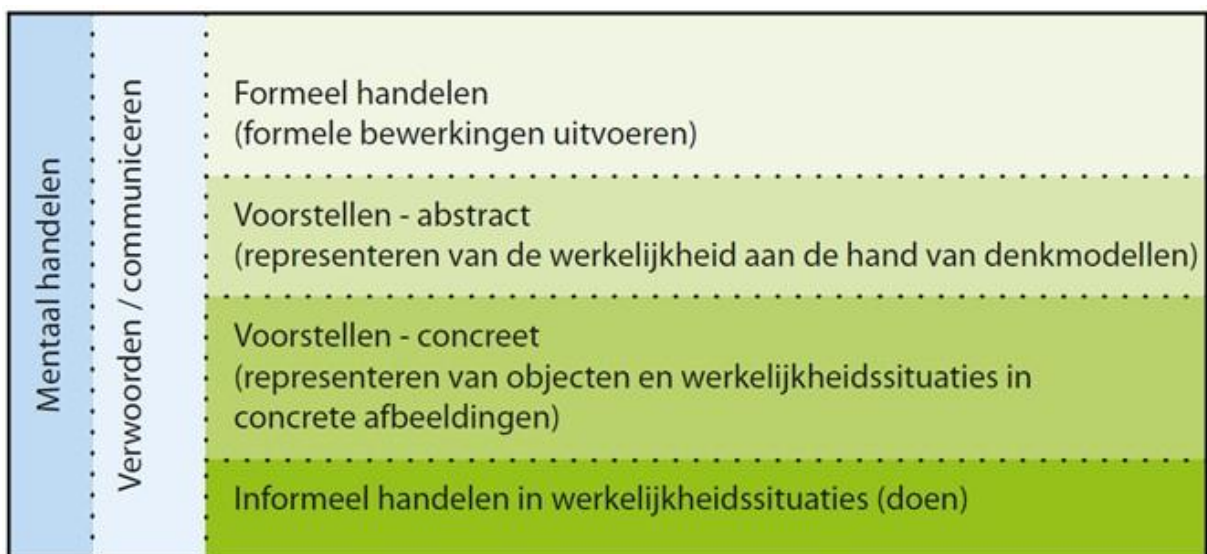
Fontys (z.d.). *RWA2: bijeenkomst 2*. Geraadpleegd op 14 februari 2014,
<https://portal.fontys.nl/instituten/oso/rwa2/uitvoering/rotterdam/Gedeelde%20documenten/Studiejaar%202013-2014%20RWA2%20Voltijd/RWA2-2%20ppt%20rotterdamvoltijd.pdf>

Bijlage 1: Ijsbergmodel

(www.parwo.nl)

Het handelingsmodel

(www.fontys.nl)

Bijlage 2:

Activiteit voor leerling S. met als thema ridders en prinsessen:

Intelligentie	Les	Doel	Denkniveau
Verbaal-linguïstisch; De leerling denkt in woorden. Het schrijft en praat graag.	1. (blauwe kaart) De leerling krijgt een probleem voor zich waarbij hij/zij 3 oplossingen moet bedenken: Drie grote ridders gaan jagen in het bos, ze hebben maar twee setjes pijl en boog, hoe moet de ander nu jagen? Nadat de leerling oplossingen heeft bedacht moet de leerling dit naspelen voor alle andere leerlingen. Dit mag met andere leerlingen uit de klas. Eisen: De drie oplossingen moeten verschillend zijn.	1. - De leerling leert oplossingsrichtingen te overzien. - De leerling leert inlevingsvermogen te tonen. - De leerling leert overtuigingskracht toe te passen.	1. Conceptueel – evalueren: de leerling beslist.

Activiteit voor leerling F. en S. met als thema ridders en prinsessen:

Natuurgericht; houdt van dieren en planten, herkent en leert door waarnemen en verzamelen. Kan veranderingen vaak verklaren.	3. (groene kaart) De leerling maakt een ridderboot van niet-drijvend materiaal. Eisen: De ridderboot moet blijven drijven met een knikker erin.	3. - De leerling leert inventief te handelen. - De leerling leert eigenschappen van materiaal te begrijpen.	3. Procedureel – evalueren: de leerling beoordeelt.
--	--	---	---